

Göteborgs stadsmuseum
Arkeologisk arkivrapport

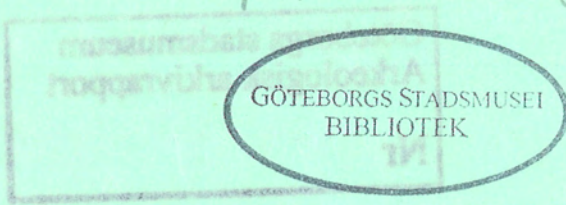
Nr 1988:1

RAPPORT ÖVER
ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING FÖR VÄSTGAS II
I GÖTEBORG KOMMUN
NOV 1988

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

Ark. Ark. Glog. Kom.

INNEHÅLL

DEL I

INLEDNING

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

UNDERSÖKNINGSMETOD

ALLMÄN TERRÄNGBESKRIVNING

DEL II

VIDAREGRÄVNINGSOMRÅDEN

DEL III

FYNDOMRÅDEN

DEL IV

ÖVRIGA OMRÅDEN

FYNDTABELL

ANALYSER AV JORDPROVER

SAMMANFATTNING

DEL I

INLEDNING

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

UNDERSÖKNINGSMETOD

ALLMÄN TERRÄNGBESKRIVNING

INLEDNING

På uppdrag av Swedegas AB utförde personal från Göteborgs arkeologiska museum hösten 1988 en arkeologisk förundersökning med anledning av planerad naturgasledning genom Göteborgs kommun. Gasledningen planerades starta vid det norra brofästet av Älvsborgsbron och fortsätta över Hisingen mot NV, där den skulle dras under Nordre älv i trakten av Harestad (fig 1). Ledningen skulle sedan fortsätta vidare genom Bohuslän. Naturgasprojektet gick under namnet Västgas II, och var en fortsättning på Västgas I, som inneburit att en gasledning dragits genom norra Halland.

Museets uppgift var dels att ge råd till exploatören om var man bör lägga gasledningen för att undvika fornlämningar, dels att provundersöka fornlämningar och misstänkta fornlämningar för att ge underlag för eventuella vidaregrävningar (slutundersökningar).

Hisingen utgör ett av Sveriges fornlämningstätaste områden varför det inte var att vänta att man helt skulle kunna undvika fornlämningar vid byggandet av gasledningen. Vid inventeringsarbetet registrerades ca 320 fornlämningar på en bredd av 2 km längs den 15 km långa sträckan.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Grävningstid: 5 sept - 14 okt 1988
 Antal arkeologtimmar i fält: 616
 Antal grovarbetstimmar i fält: 325
 Maskintid: 107,5 timmar
 Undersökt yta: Ca 1 600 m² (fördelat på 250 provgropar och 150 provschakt).

Undersökningspersonal: Antikvarierna Stina Andersson och Johan Wigforss, platsledare Ulf Ragnesten, amanuens Yvonne Petersson, arbetarna Bengt Bengtsson och Karl-Erik Jansson samt maskinförare Eje Samuelsson

UNDERSÖKNINGSMETOD

Förundersökningen startade i S och gick mot N. Arkeologerna följde hela tiden gasledningens utstakning i terrängen och betraktade den som exploateringsområdets mittlinje. Ett område på 15 m på varje sida av mittlinjen undersöktes.

Varje del av gassträckan undersöktes inte, utan endast de delar som betraktades som arkeologiskt intressanta vid inventeringstillfället. Dessa delar kallades GAM 1, GAM 2 osv. Var dessa undersökningsområden var belägna går att se på KARTA 1 - 5. Områdena var 25 st.

Ungefär halva sträckan undersöktes för hand genom att provgropar grävdes upp med spade. Den andra halvan av sträckan undersöktes med hjälp av traktorgrävare som grävde schakt. Den S delen av sträckan grävdes för hand och den N maskingrävdes. Provgroparna gjordes 50x50 cm stora och grävdes så djupa som man ansåg att det var nödvändigt. Maskinschakten var 1,2 m breda och av

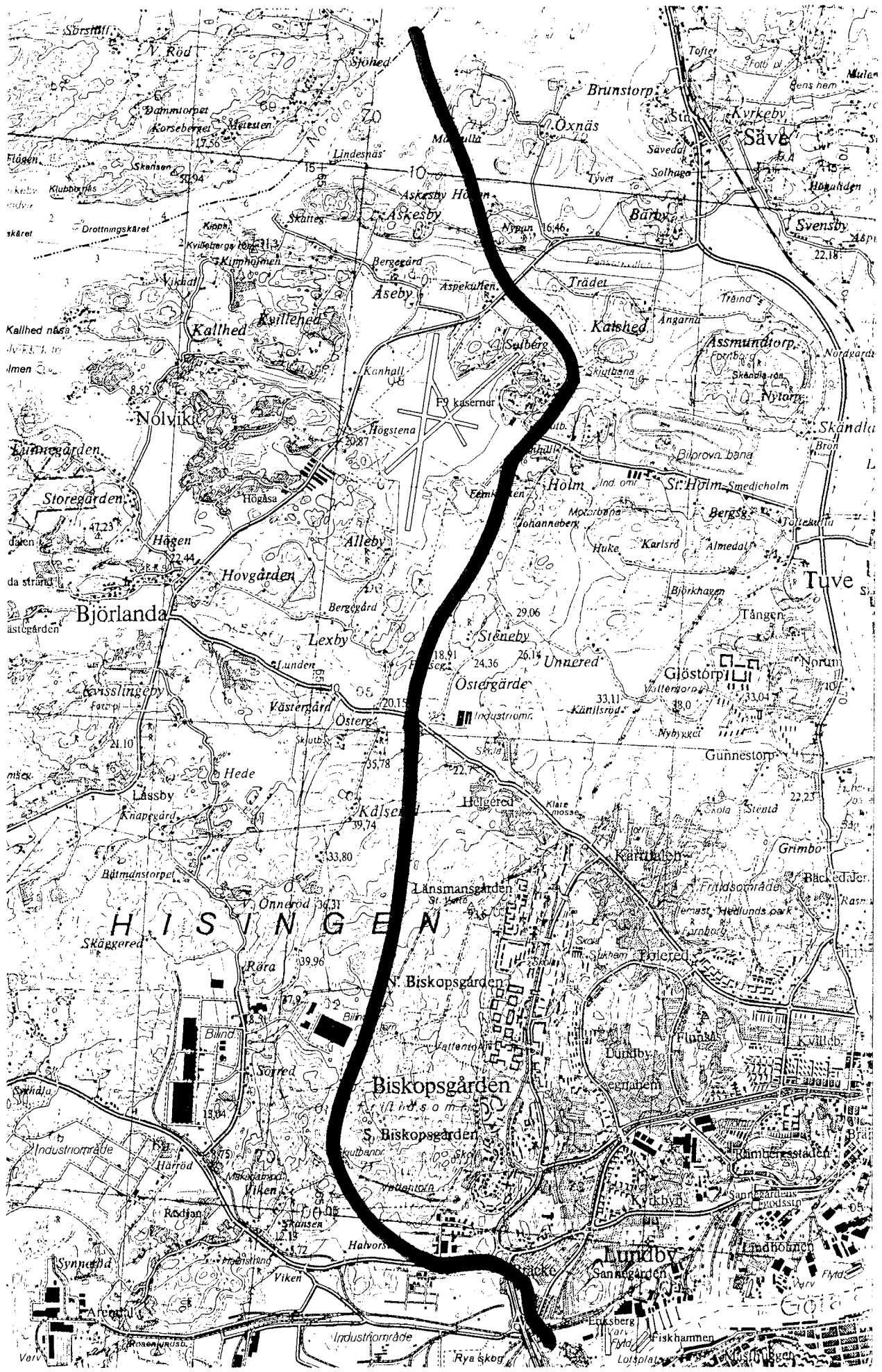

Fig 1. Naturgasledningens sträckning över Hisingen i Göteborgs kommun.

varierande längd och djup.

Vid upptagning av provgropar och schakt registrerades fynd, konstruktioner och kulturlager. Vid några tillfällen togs även prov på jorden. Alla fynd insamlades och förvaras på Arkeologiska museet.

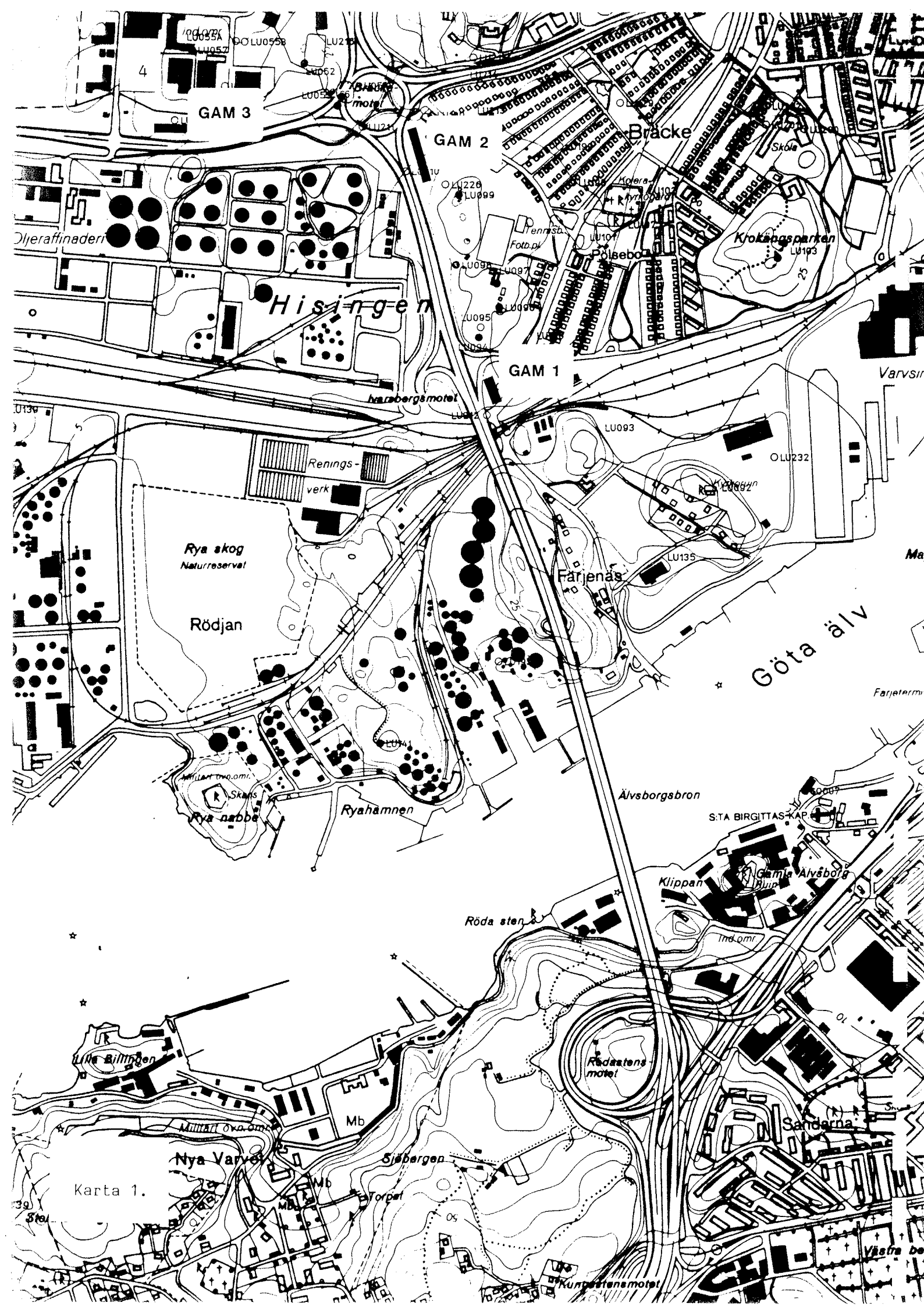
På några enstaka platser längs gasledningssträckan ytplockades fynd.

ALLMÄN TERRÄNGBESKRIVNING

Längst i S gick den planerade naturgasledningen igenom ett mycket, av moderna vägar, exploaterat område. Det berörde fr a undersökningsområdena GAM 1 - 3.

Något längre mot N gick ledningssträckan igenom ett stort område med berg och mossterräng. Området var till huvuddelen skogbeväxt. Det var också höglänt och nivåer på 70 - 80 m var inte ovanliga. Ledningssträckan gick fr a fram i dalarna i det här området. Här var undersökningsområdena GAM 14 - 17 belägna.

Ytterligare längre mot N var terrängen helt annorlunda. Ledningen planerades här att ligga i öppen jordbruksmark. Ibland gick sträckningen upp i sadeldalar och i enstaka fall över låga bergspartier. Nivåer över 20 m över havet var ovanliga i denna terräng. Här var undersökningsområdena GAM 18 - 25 belägna.

GAM 3

GAM 2

Bräcke

Hisingen

GAM 1

Krokängsparken

hvarbergsmotel

Renings-
verk

Rya skog
Naturreservat

Rödjan

Farjenäs

Göta älv

Rya näbbe

Ryahamnen

Älvsborgsbron

S:TA BIRGITTA SKAP

Klippan

Gamla Älvsborg
Blom

Röda sten

Röda stens
motel

Sandarna

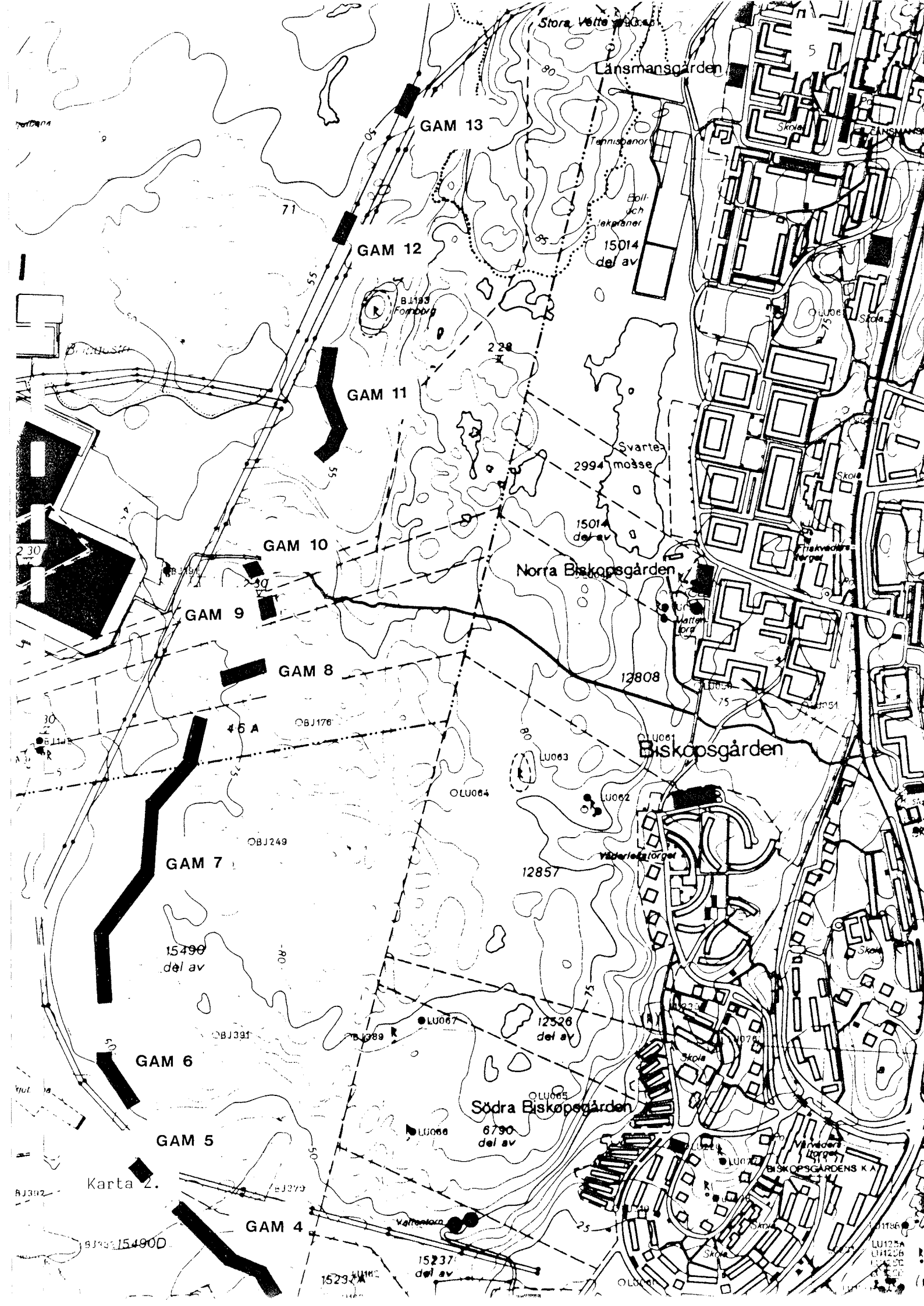
Lilla Billingen

Nya Varvet

Sjöbergen

Karta 1.

Kungälvsmotel

Stora Vette 15000

Länsmansgården

GAM 13

Tennisplan

71

GAM 12

Boll och lekplaner

15014 del av

Bj193 Fornborg

228

GAM 11

Svartemoöse

2994

15014 del av

GAM 10

Norra Biskopsgården

GAM 9

12808

GAM 8

Biskopsgården

46 A

OBJ176

OLU064

GAM 7

OBJ249

12857

15490 del av

12526 del av

GAM 6

OBJ391

LU067

Bj1989 R

GAM 5

Södra Biskopsgården

6790 del av

OBJ379

LU066

Karta 2.

GAM 4

Vattenlopp

15237 del av

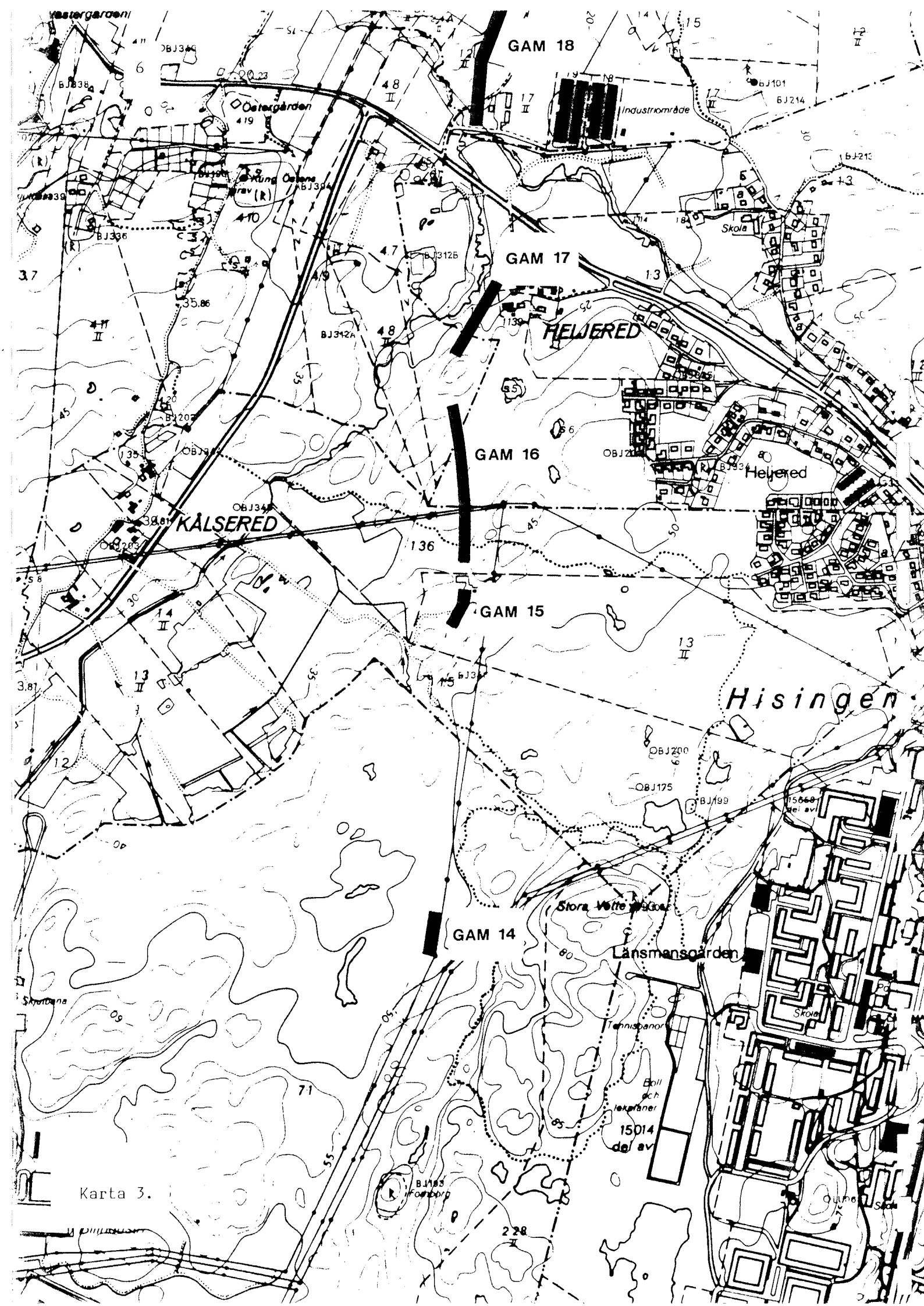
15237

BISKOPSGÅRDENS K A

LU125A

LU125B

LU125C

GAM 18

GAM 17

GAM 16

GAM 15

GAM 14

KÄLSERED

HELJERED

Hisingen

Industriområde

Skola

Heljered

Stora Vette åsken

Länsmansgården

Tennisplan

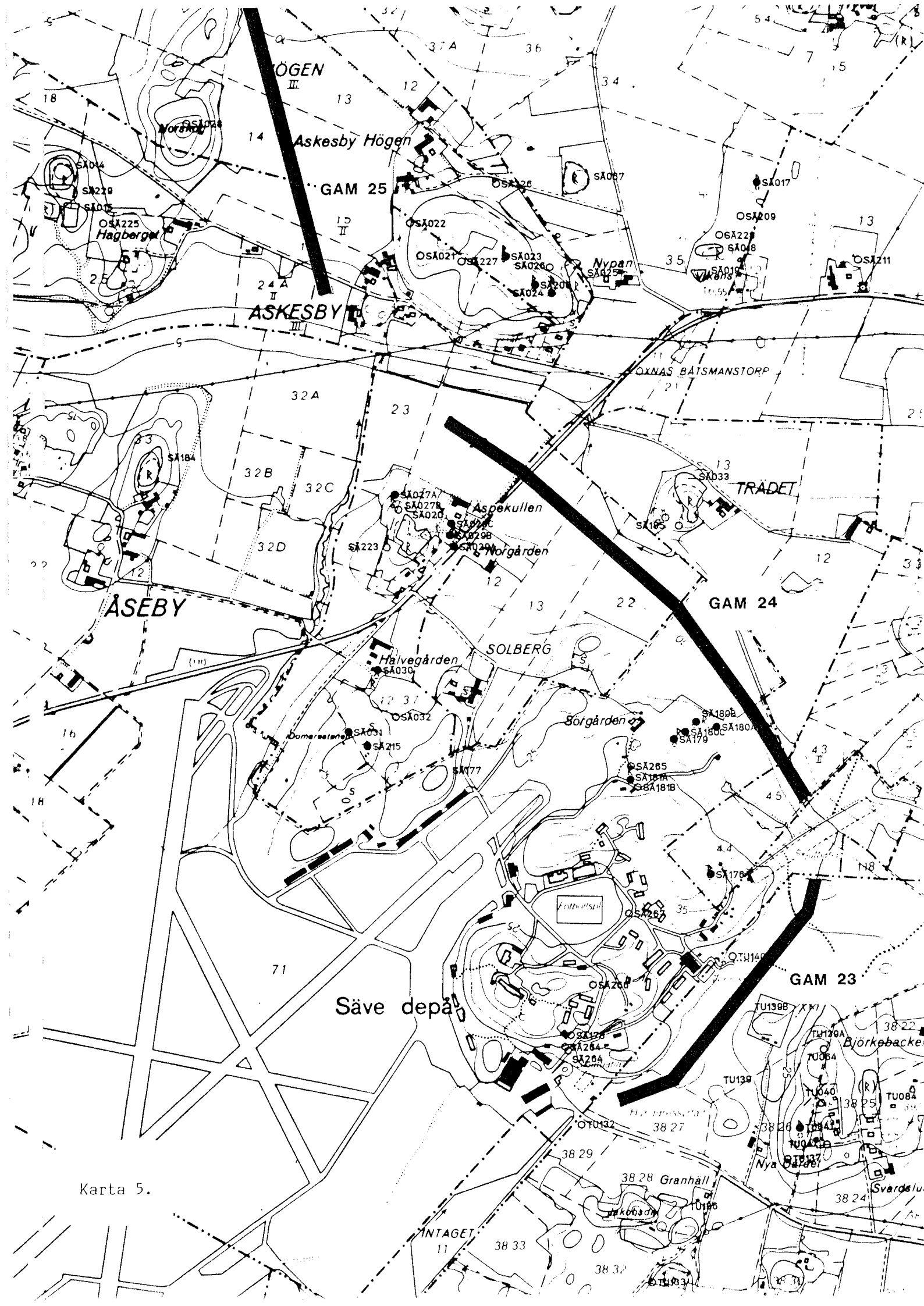
Boll och lekplaner

15014 del av

Östergården

Kung Östens grav (R)

Karta 3.

ÖGEN III

Askesby Högen

GAM 25

ASKESBY III

ÅSEBY

GAM 24

SOLBERG

Säve depå

GAM 23

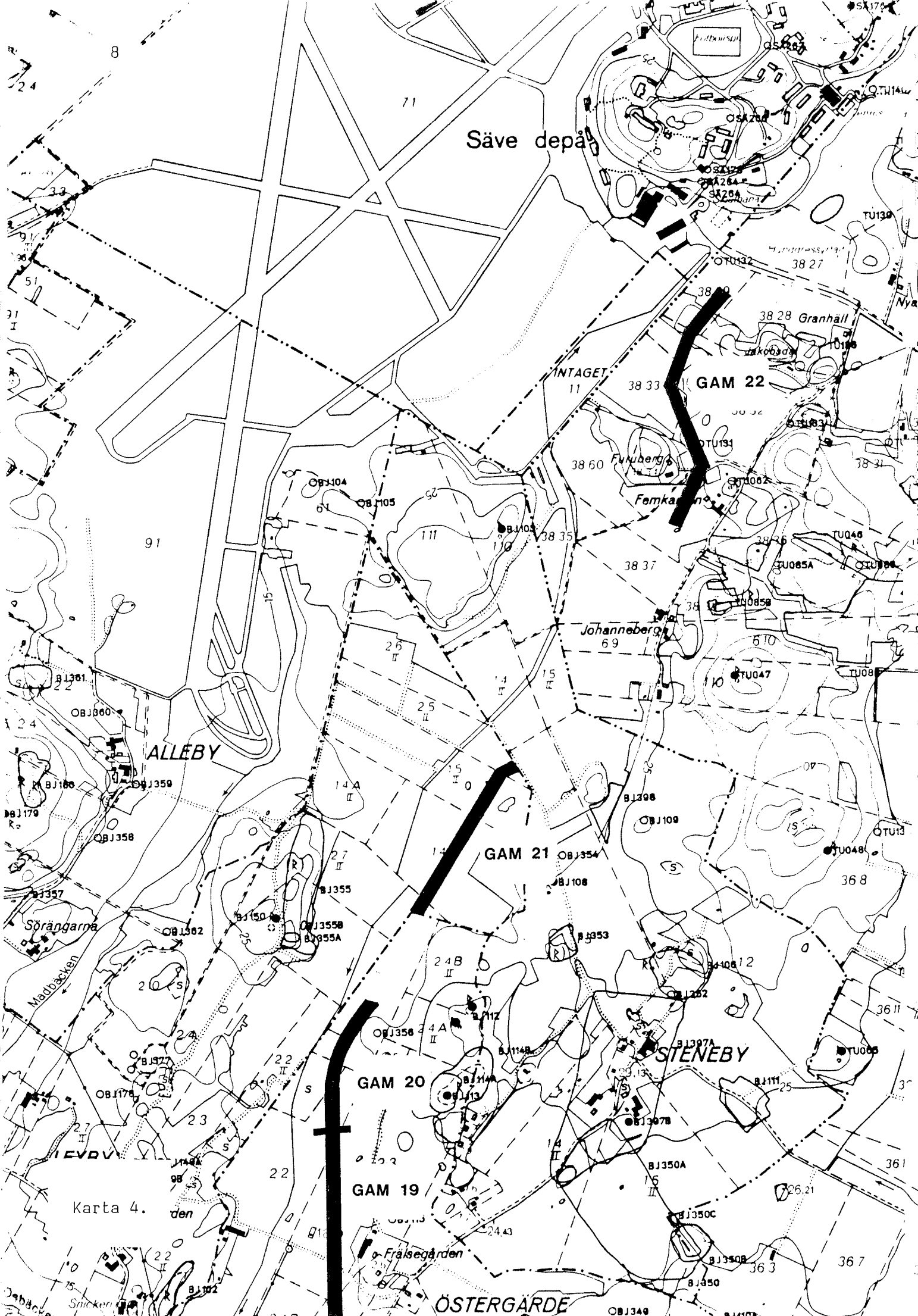
Karta 5.

INTAGET II

Björkebacke

Granhäll

Svardslu

Säve depå

ALLEBY

GAM 22

GAM 21

GAM 20

GAM 19

STENEBY

ÖSTERGARDE

Karta 4. den

OB1340

BJ1107

DEL II

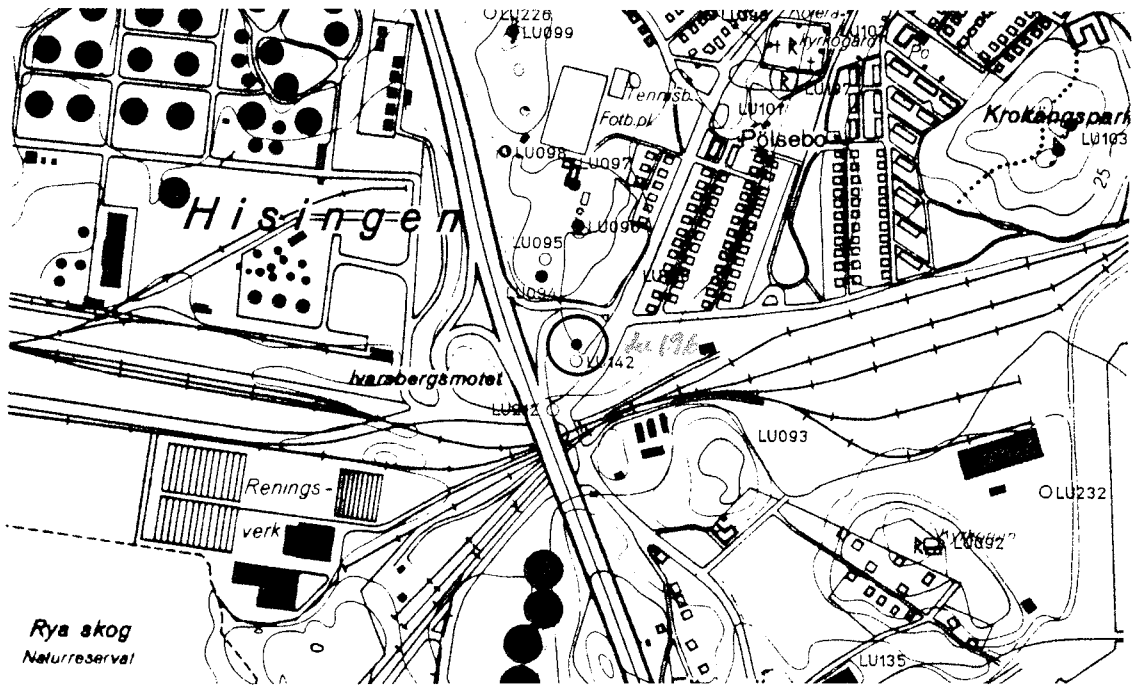
VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDEN

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDEN

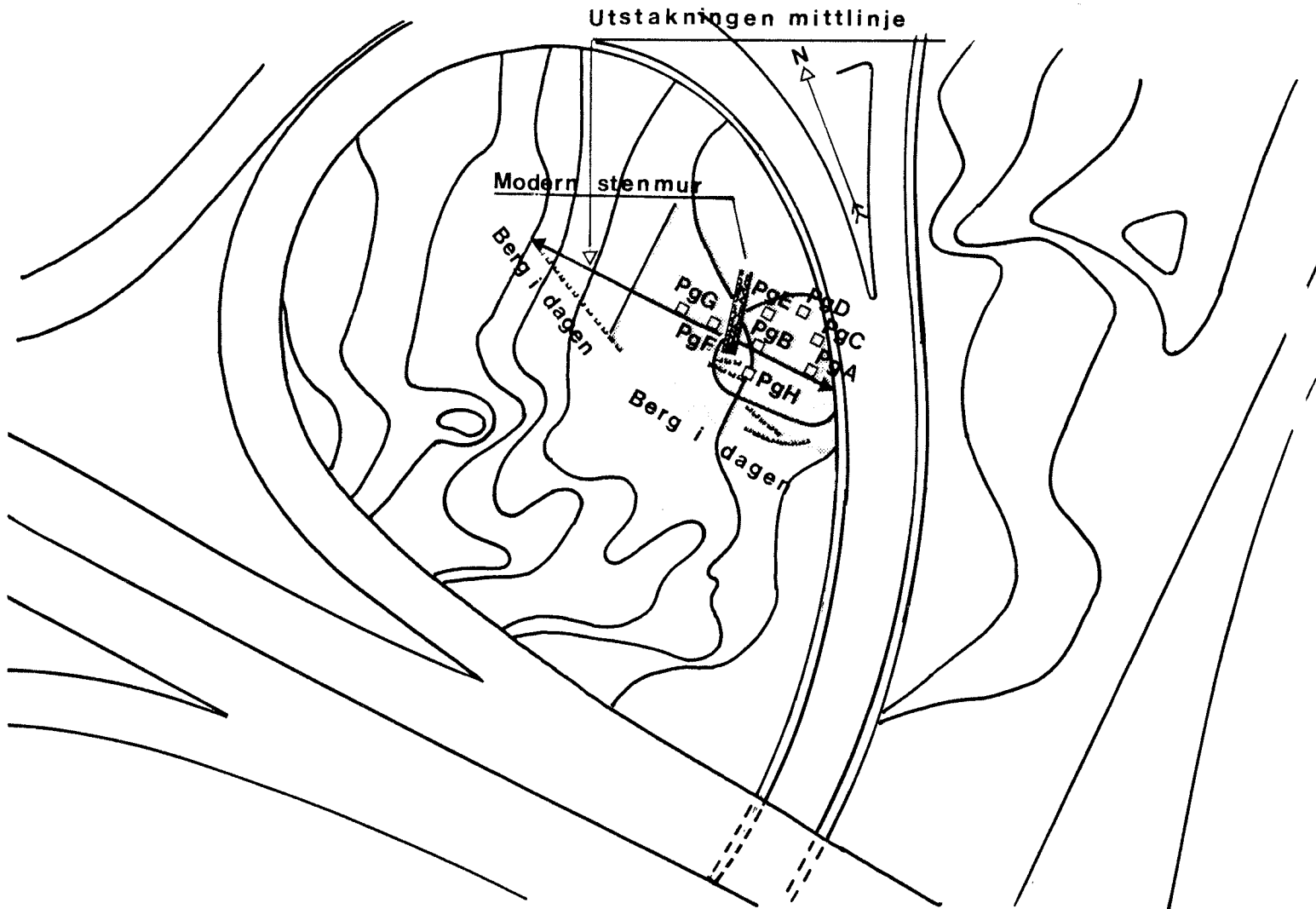
De platser längs den planerade gasledningen där särskilt intressanta fyndplatser hittades benämndes vidaregrävningssområden. Dessa platser kommer härefter att beskrivas var för sig. Varje vidaregrävningssområde benämns efter det undersökningsområde där det var beläget. Ett vidaregrävningssområde som t ex var beläget på område GAM 10 kallades följaktligen "Vidaregrävningssområde GAM 10". Som namnet säger är vidaregrävningssområdena sådana platser som är tänkta att slutundersökas.

På kartorna som visas för varje vidaregrävningssområde är N alltid uppåt, utom på kartan för område 1 där norrpil visar riktningen.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 1

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat. Lu 196

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 1

(Lu 196)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På en sträcka av 50 m upptogs 8 st provgropar vilka var mycket fyndrika. De innehöll bl a flintskrapor, flintpilspetsar, bearbetade avslag och plattformskärnor. Av annat material kan nämnas skiffer och oornrad keramik. Relativt många spån och en stor mängd avslag finns också på området.

Vidaregrävningssområdet ligger på en tidigare känd stenåldersboplats, Lundby 196. Boplatsen undersöktes delvis 1963 och 1964 och var föremål för schaktkontroll 1970.

En förnyad undersökning av fornl. Lundby 196 motiveras av att:
- tidigare undersökningar föranletts av utbyggnad av trafikapparaten och huvudsakligen gällt andra delar av boplatsen än de nu aktuella.

- undersökningsmetodik utvecklats sedan de förra undersökningarna.

- kulturlagrets innehåll av organiskt material ej har studerats liksom att prover för 14 C-datering ej heller tagits.

DATERING

Fyndmaterialiet kan genom förekomst av spånpilspetsar (typ A) och cylindrisk kärna, dateras till yngre stenålder och då närmast till äldre gropkeramisk kultur för ca 4 000 år sedan.

OMRÅDESBESKRIVNING

Platsen är belägen i ett mycket trafikintensivt område vid det N brofästet för Älvsborgsbron. Platsen kallas Ivarsbergsmotet. På ett grönområde på trafikplatsen är vidaregrävningssområdet i första hand beläget SO om en stenmur, vilken markerats på kartan.

Grävningssplatsen är gräsbevuxen och där finns den del buskar. Den sluttar svagt uppåt mot NV. I SO begränsas platsen av asfalterad väg och i V av berg. Mot NV och N fortsätter den gräsbevuxta sluttningen.

Marken på grävningssområdet består av ca 25 cm fyllnadsmassor, varunder ett kulturlager sträcker sig ned till ca 60 cm.

Troligt är att det fyndrika området sträcker sig vidare mot NV och N. Fr a NV om stenmuren har rikligt med sten och jord påförts i modern tid. Under dessa fyllnadsmassor fortsätter troligen boplatsområdet.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 17 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Bräcke 729:127

Markägare: Göteborgs kommun, Box 8003, 404 82 Göteborg

Karta: Ek. karta 7B Od Älvsborg

FYND I PROVGROPAR/SCHAKT - FLINTA (förenklad terminologi)

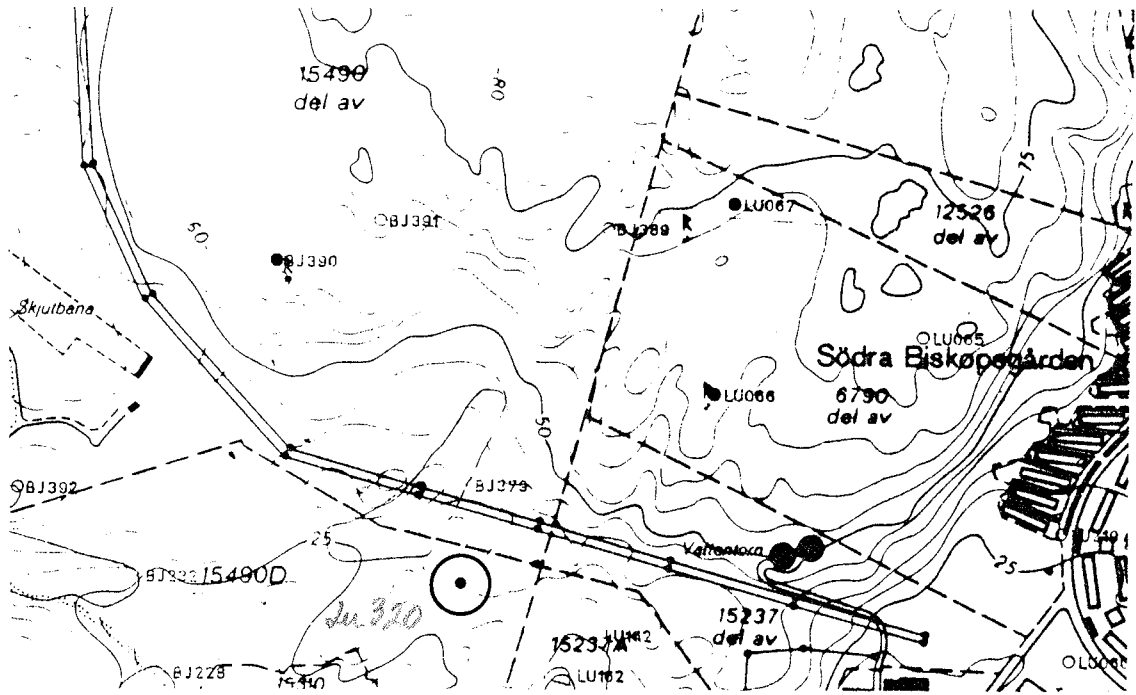
Pg	Spån	Avslag	Splitter	Korta spånfragm.	Mikro-spån	Redskap och kärnor
A		2				1 Sidofragm av kärna
B		51	1			3 Enkel spånkrapa 1 Avslag av slipat föremål 4 spånpilspetsar
C	2	24		1	2	1 Avslag med retusch
D	8	56	1	5	2	2 plattf kärnor 1 Sidofragm av kärna 1 Spån fr slipat föremål 1 Dubbel avslagskrapa 1 Enkel spånkrapa 1 Avslag av slipat föremål 1 Avslag med slipyta
E	1	9		1		1 Retuscherad spets 1 Spånpilspets 1 Enkel spånkrapa
F						
G						
H	2	75	1	3		1 Spånkrapa 1 Spån m retusch 1 Enkel avslagsskrapa 1 Avslagsskrapa fragm 1 Avslag med retusch 1 Avslag av slipat föremål

Provgroparna A-E samt H innehåller dessutom övrig flinta.

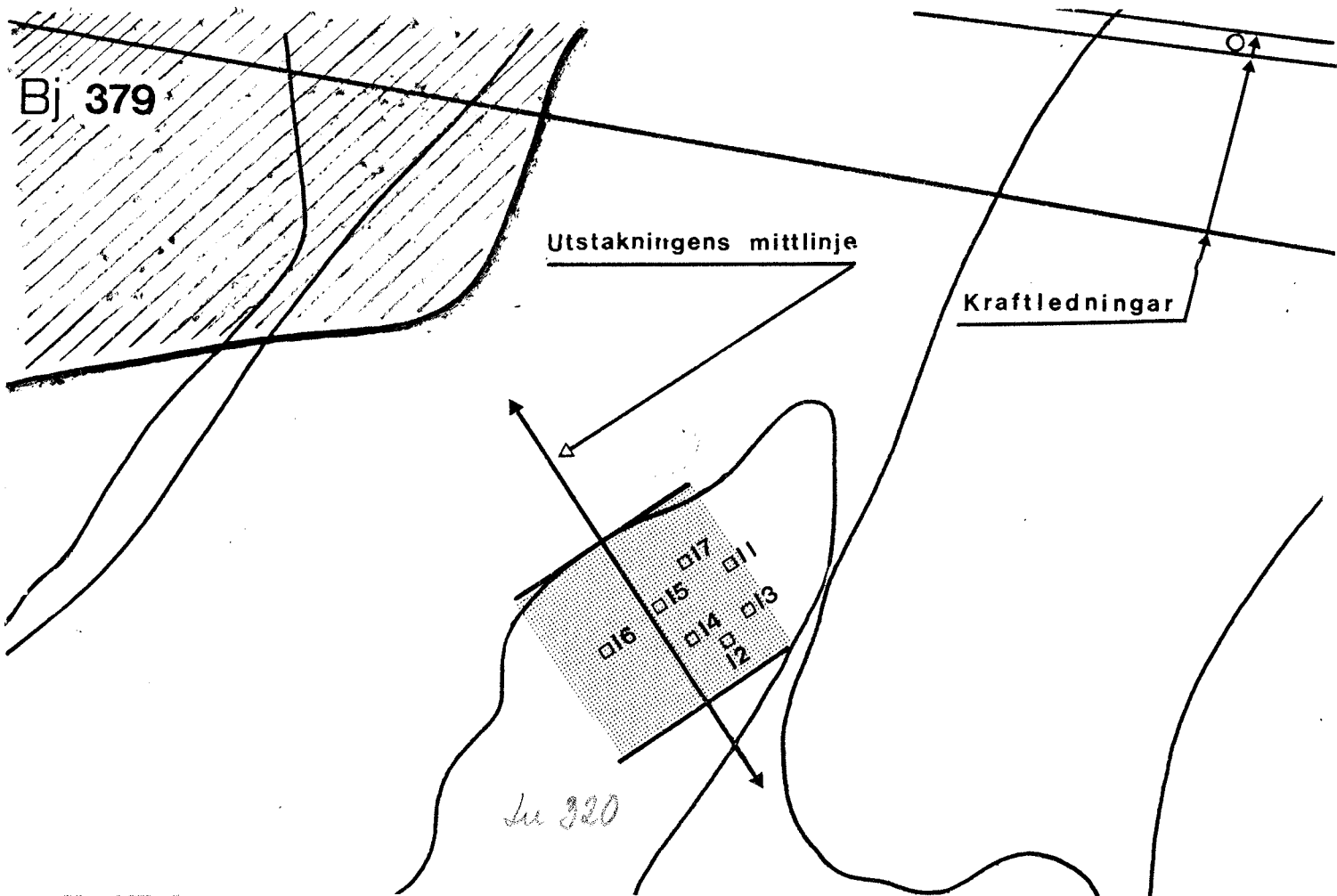
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT - ÖVRIGT MATERIAL

Pg	Material
A	
B	
C	2 st keramikbitar 1 st Bergartsfragm med slipyor
D	4 st keramikbitar 1 bit skiffer 1 bit kvarts
E	3 st keramikbitar
F	
G	
H	

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 4:1

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 4:1

(Lu 320)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

Området vid provgroparna 11-17 har fynd av flintspån och avslag av flinta. I stort sett har dock området relativt liten mängd flinta. Här finns även på 30 cm djup under markytan en härd med mycket kol och skörbränd sten.

En vidaregrävning bör inriktas på konstruktionsgrävning för att ta reda på platsens funktion och datering.

DATERING

Flintmaterialet ger ej underlag för en datering. En datering till sten- brons- eller järnålder kan vara möjlig.

OMRÅDESBESKRIVNING

Platsen är belägen alldeles N om en bäckravin. Den ligger på en platå beväxt med gles tall- och björkskog. Platån avgränsas i N och V av berg och i S av bäckravin. I Ö fortsätter platån och sluttar långsamt uppåt.

Marken består av ett ca 10 cm djupt lager mylla och har troligen inte varit odlad. Under myllan följer ett gråvitt urlakningslager av sand och därunder rödbrun sand.

Man kan förvänta att fyndområdet fortsätter vidare åt Ö längs platån. Åt N, V och S har platån en naturlig avgränsning.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 28 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

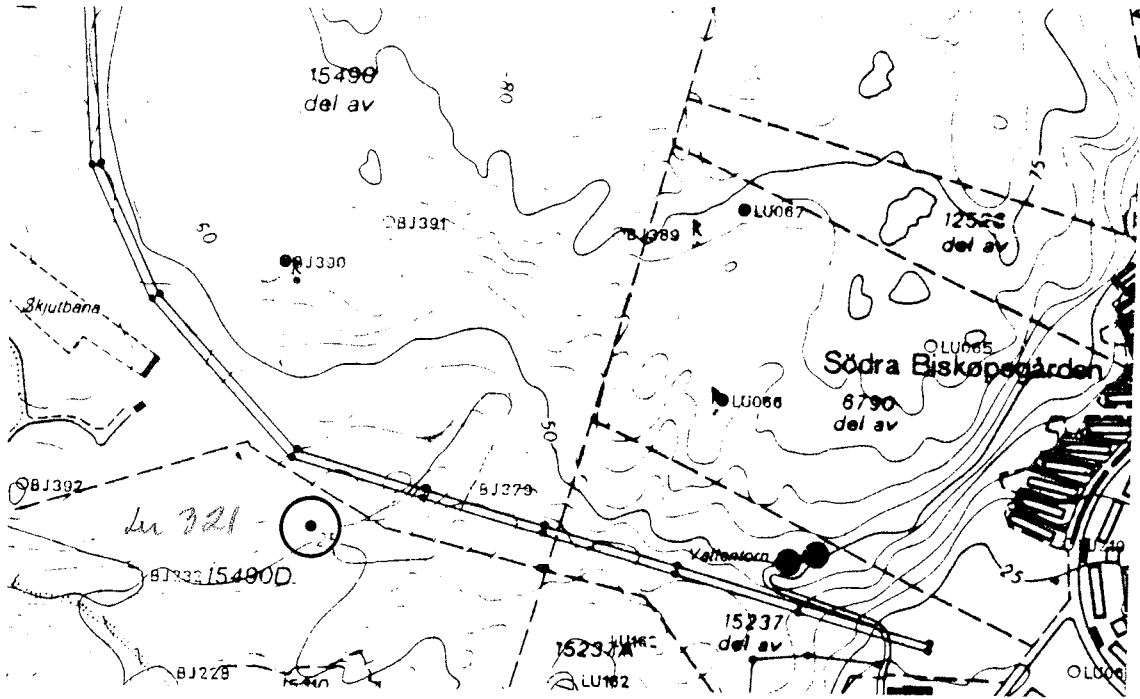
Fastighet Biskopsgården 15490 D = Backa 866:165
Ägare: Göteborgs kommun, Box 8003, 404 87 Göteborg
Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

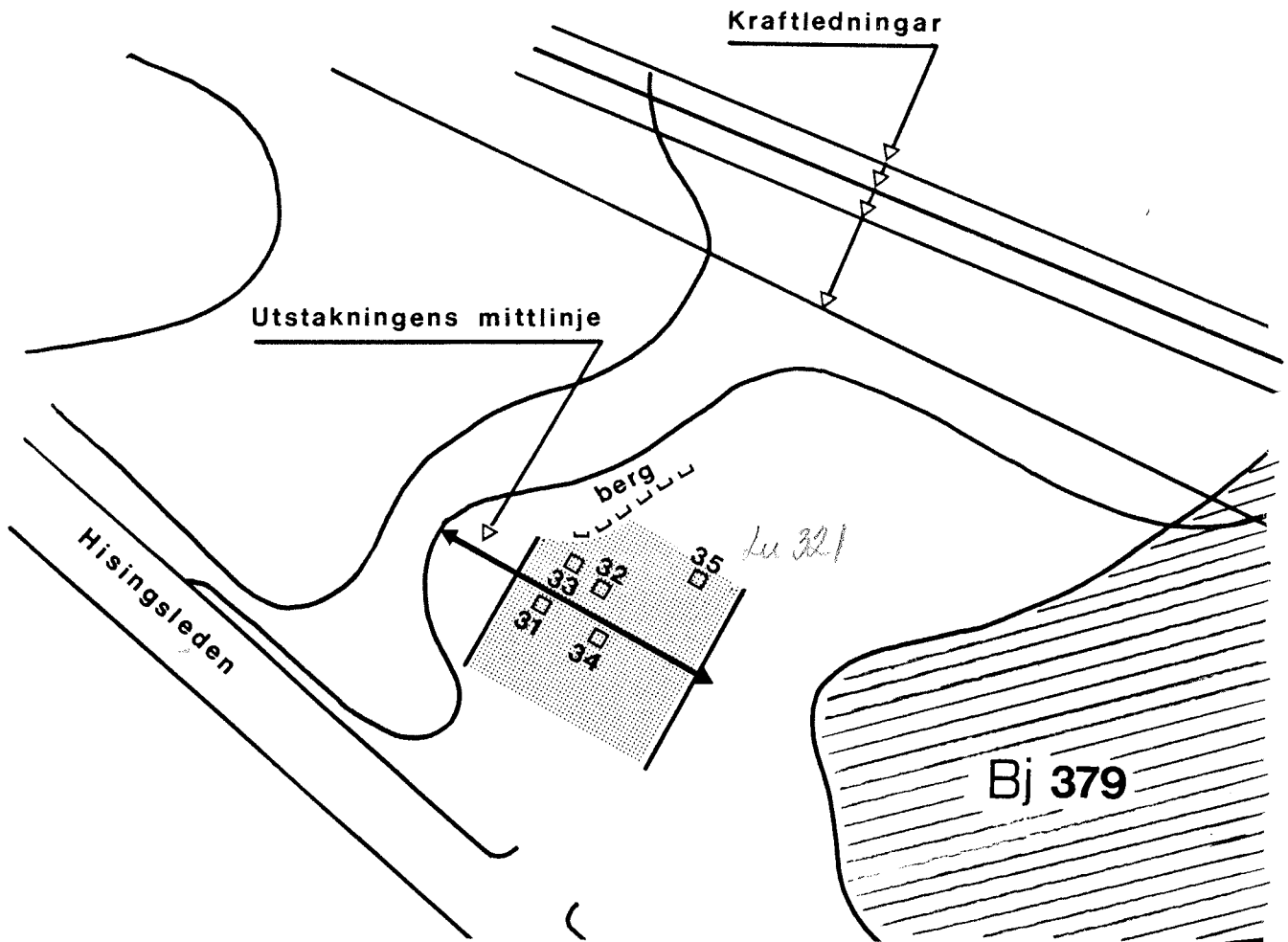
Antal

Pg	Spån	Avslag	Övrig flinta	Övrigt
11				1 härd
12			19	
13		1	4	
14		5	17	
15	1	1	10	
16			1	
17		3	20	

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 4:2

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 4:2

(ku 321)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På platsen grävdes provgroparna 31-35. Dessa visade att det fanns ett kulturlager samt redskap och avslag av flinta. Bland redskapen fanns en kniv och en pilspets. Keramik fanns i provgrop 34. En stenpackning fanns också på platsen, iakttagen i provgrop 33.

Vidaregrävningen bör inriktas på konstruktionsgrävning av området intill berget samt grävning av meterrutor vid fyndområdet kring pg 35 och av kulturlagret vid pg 34.

DATERING

På grundval av flintmaterialet är två dateringar möjliga. Med tanke på förekomsten av bl a en flintkniv (s k krumkniv) bör huvuddelen av flintfynden tillhöra lihultkulturen för ca 6 000 år sedan. En sådan datering stöds också av nivån. Keramikbitarna är för små för att ligga till grund för en datering, men den förkomna spånilspetsen torde härröra från gropkeramisk tid.

OMRÅDESBESKRIVNING

Området ligger där terrängen sluttar relativt brant upp mot NV. Vidaregrävningssområdet ligger på en avsats i den brant sluttande terrängen. I N avgränsas avsatsen av berg och i S av en brant sluttning. I V reser sig terrängen brant och i Ö fortsätter avsatsen. Uppför sluttningen genom området löper en stig.

Marken består överst av ett ca 20 cm tjockt lager mylla, och har troligen inte varit odlad. Under myllalagret finns ett ca 40 cm tjockt kulturlager, som är särskilt tydligt på avsatsens S del, vid provgrop 34.

Det är sannolikt att fynden i området fortsätter mot NO, längs avsatsen. F Ö är området naturligt avgränsat.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 25 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Biskopsgården 15490 D = Backa 866:165

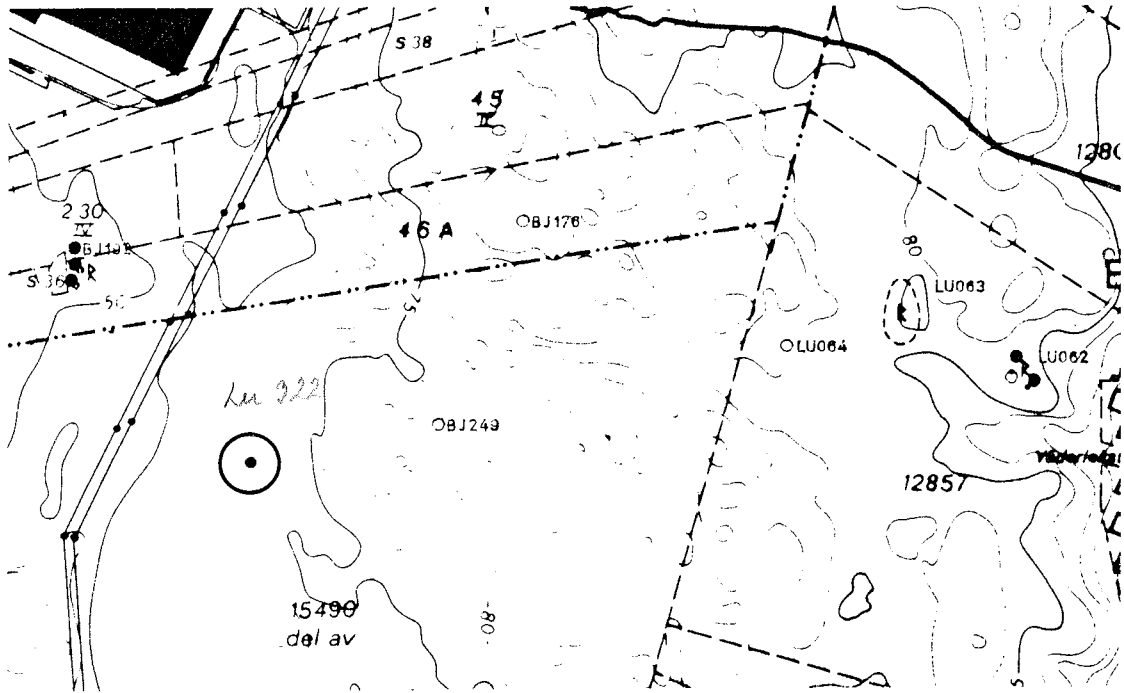
Ägare: Göteborgs kommun, Box 8003, 404 82 Göteborg

Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

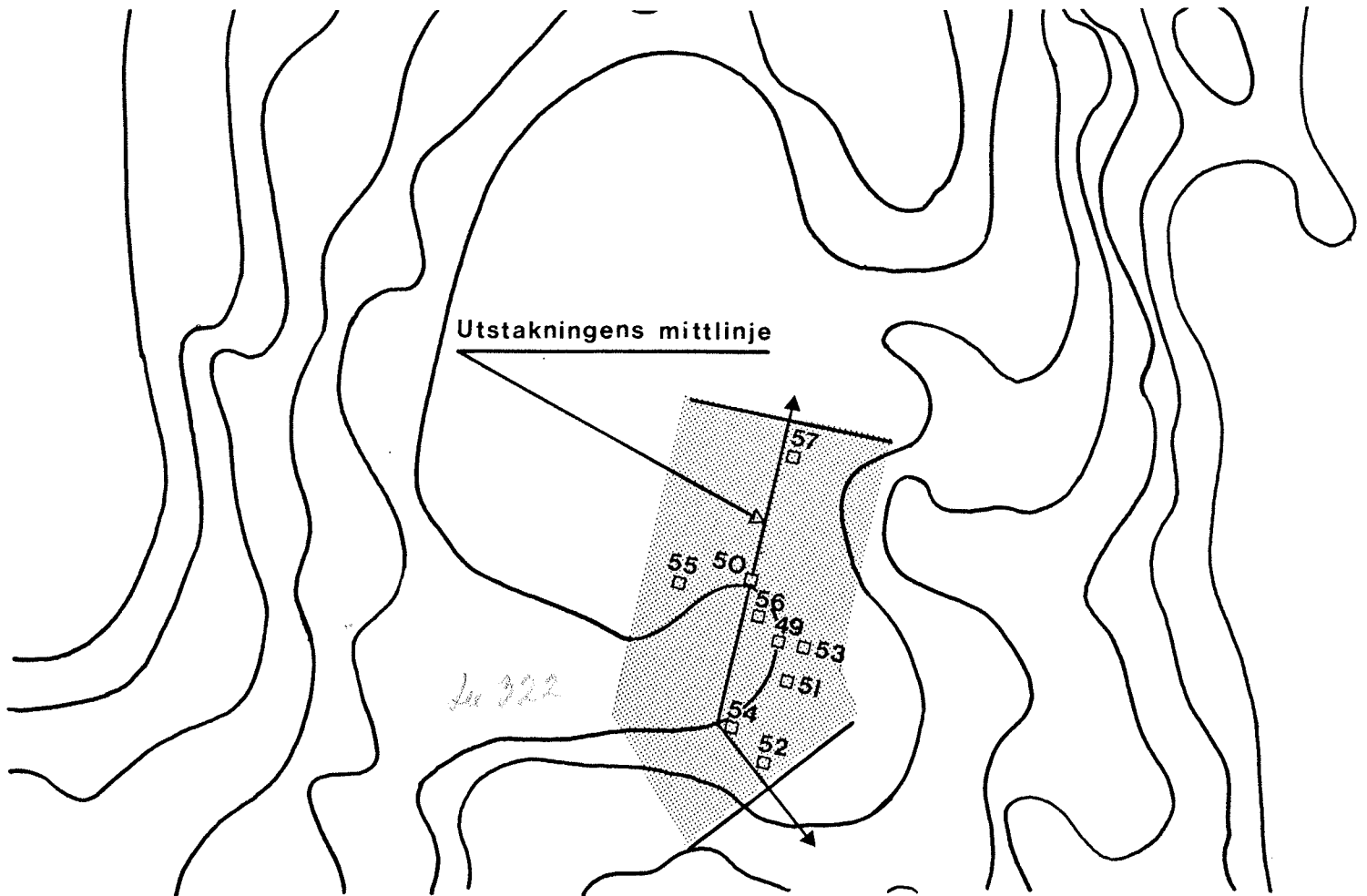
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

Pg	Avslag	Korta spånfragm	Övr flinta	Redskap o kärnor	Övrigt
31	2		13	1 Avslag m retusch	
32	9	1	26	1 Kniv	
33			5		1 stenpackning
34	7		26		2 st keramikbit
35	19	1	69		2 bitar kvarts
Ytplock på stigen 8			7	2 Plattforms-kärna 1 Spån m retusch 1 Stycke m tillhuggn 1 Spånpil-spets (förkommen)	

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 7

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat. Siffrorna hänvisar till provgropar.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE VID GAM 7

(Lu 322)

CRSAK TILL VIDAREGRÄVNING

Vidaregrävningssområdet omfattar ytan vid provgroparna 49 - 57. I dessa provgropar hittades vid förundersökningen en avslagsskrapa av flinta och några avslag. En anläggning i form av en eventuell avfallsgrop iaktogs också, som innehöll bl a kol och förhistorisk keramik.

Vidaregrävningen bör inriktas på avbaning och konstruktionsgrävning för att ta reda på platsens funktion och datering.

DATERING

En närmare datering än till förhistorisk tid kan för närvarande ej ges.

OMRÅDESBESKRIVNING

Grävningssområdet är beläget i ett möte mellan tre dalar. I dalmötets lägsta parti är marken mycket fuktig. N och S om det sankna partiet är marken torrare och på dessa ytor gjordes fynden. Växtligheten är relativt tät. Den utgöres främst av björk och en. Området har troligen ej varit odlat.

På de torra ytorna på grävningssområdet består marken av ett tunt torvlager. Därunder är brun sand. Omkring pg 49 är sanden mörkare till färgen.

Området är väl avgränsat genom de provgropar som grävdes. Det är därför inte troligt att det fortsätter i någon av dalarna som går mot N eller SO. Mot Ö är ett berg och platsen är därför också väl avgränsad åt det hållet. Däremot kan fyndområdet mycket väl fortsätta i dalen som går mot V.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området är beläget ca 60 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Del av Biskopsgården 15490 = Backa 866:165

Ägare: Göteborgs kommun, Box 8003, 404 82 Göteborg

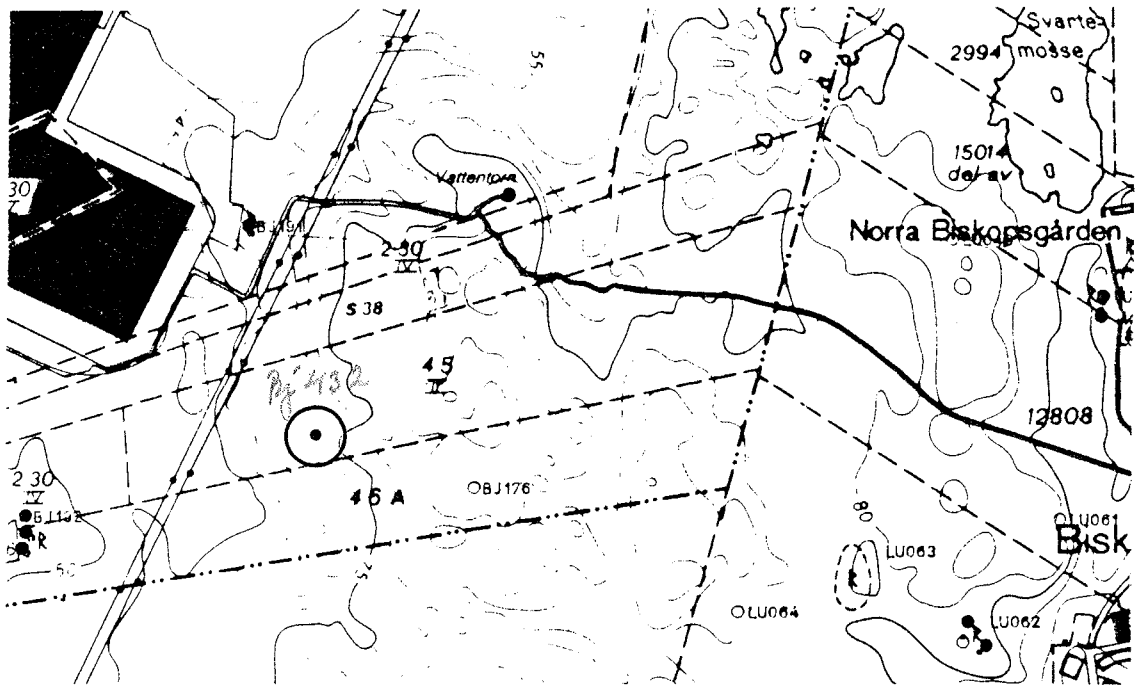
Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

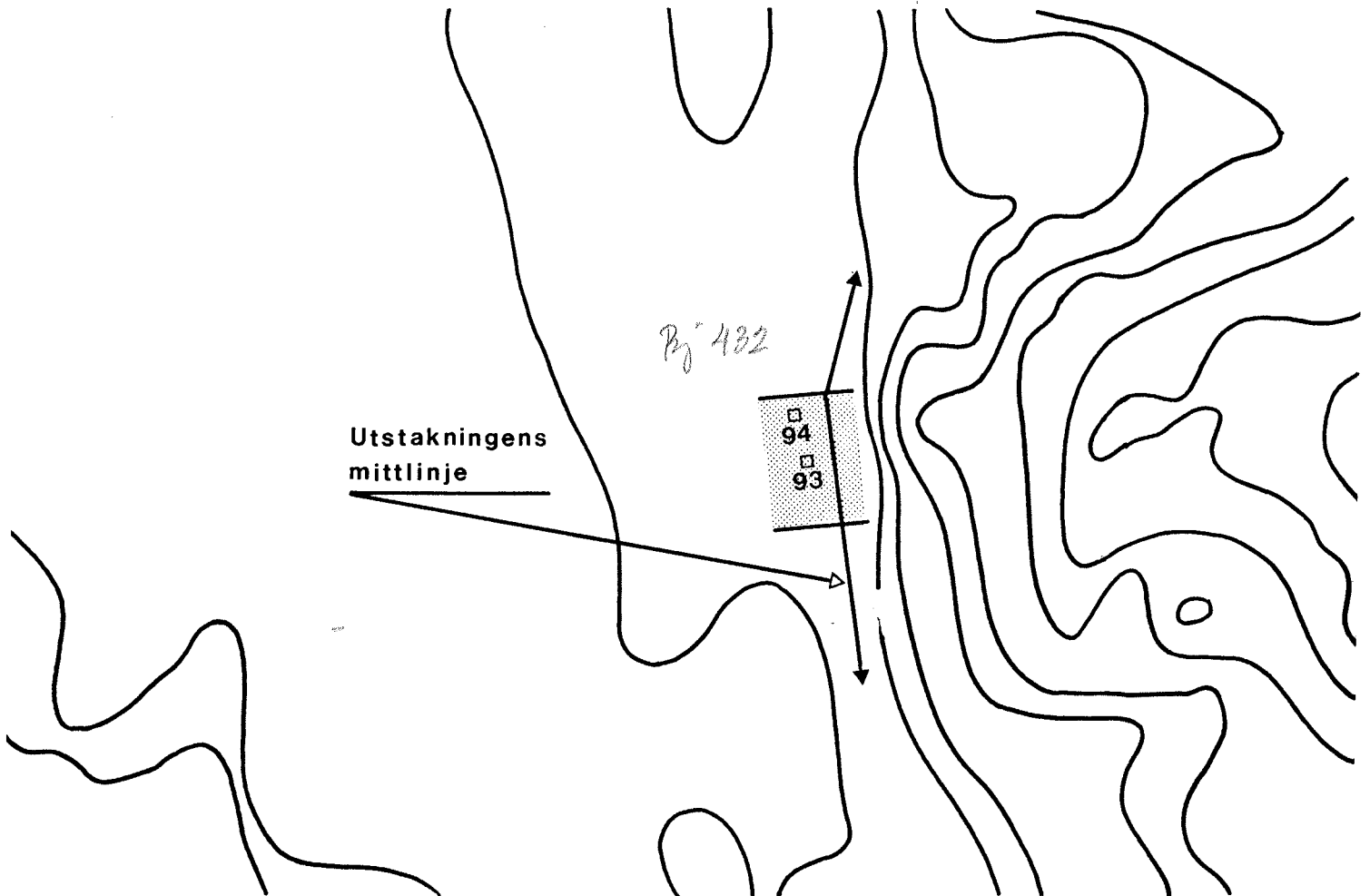
Antal

Pg	Avslag	Övr flinta	Redskap av flinta	Övrigt
49 (utvidgad)	3	31		1 st keramikbit
50		7		
51				
52	2		1 Enkel avsl skrapa	
53				
54		11		
55				
56		10		
57	1	10		

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 8

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.
Siffrorna hänvisar till provgröpar.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 8

(Bj 432)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På vidaregrävningssområdet hittades inte några lösa fornsaker. Däremot framkom en hård leryta i provgrop 93. Leran, som fanns 15 cm ned i gropen, tycktes vara lagd till ett golv och är möjligen lätt bränd. Inga andra fynd fanns.

Vidaregrävningen bör inriktas på avbanning och utgrävning av lergolvet och ev övriga konstruktioner för att ta reda på platsens funktion och datering.

DATERING

Kan för närvarande ej dateras.

OMRÅDESBESKRIVNING

Platsen är belägen i en smal dal som sluttar upp mot N. Dalen är inte bredare än ca 12 m och begränsas i Ö och V av berg. Strax N om vidaregrävningssområdet planar dalen ut och börjar sedan slutta utför mot N.

Dalen har tät vegetation och marken är sank. Överst i marken är ett torvlager och därunder består den av sand. Området har troligen ej varit odlat.

Den boplats som lergolvet eventuellt är en rest av kan inte fortsätta långt åt V eller Ö eftersom dalen bara är ca 12 m bred. Men åt S eller N kan den ha en fortsatt utsträckning.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 62 meter över havet.

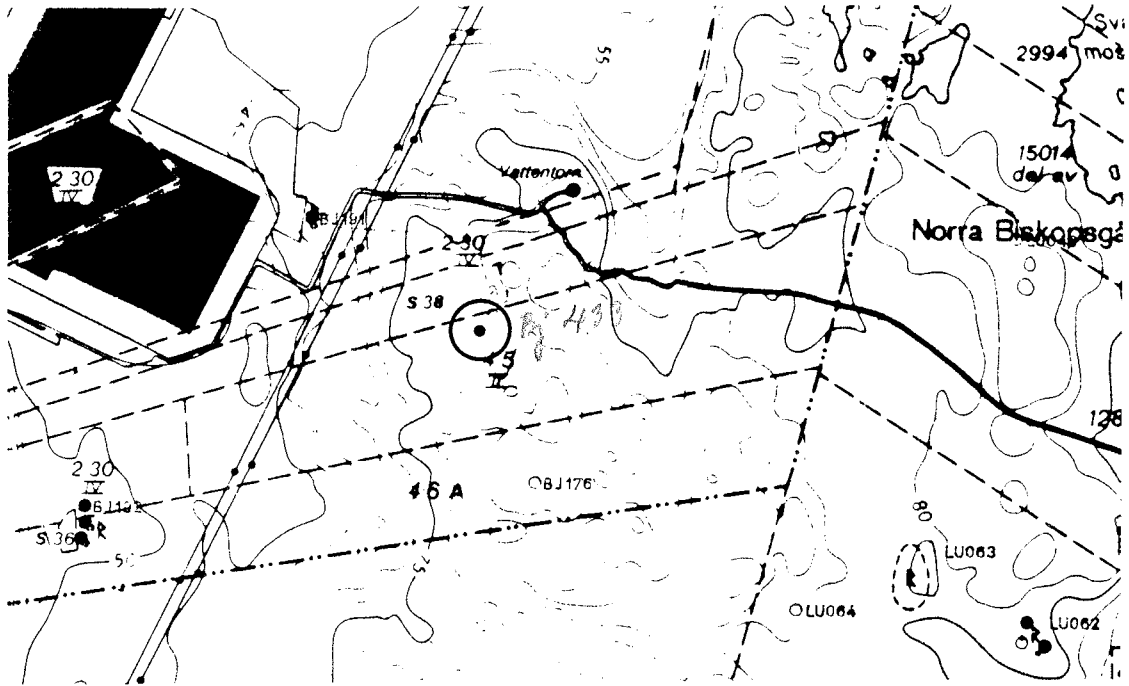
MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Sörred 4:5 II = Sörred 7:2
 Ägare: AB Volvo, 405 08 Göteborg
 Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

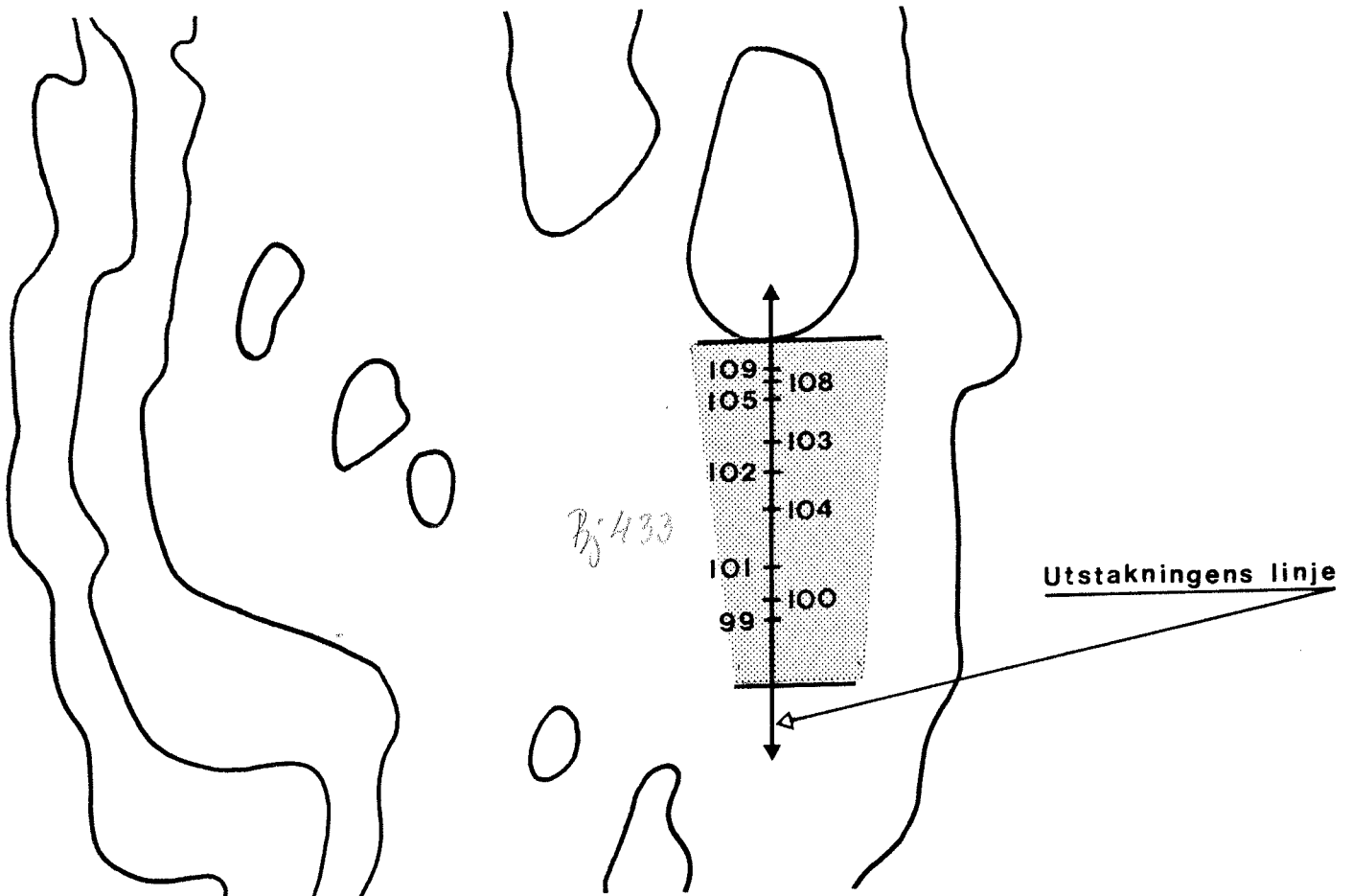
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

Provgrop	Fynd
93	Lergolv
94	

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 9

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidareområdet skrafferat. Provgroparnas läge har endast markerats längs utstakningens mittlinje. Deras exakta läge är således inte markerat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRADE GAM 9

(Bj 433)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På området hittades inte några lösa fornsaker i provgroparna. Men i en av groparna fanns ett svart lager, som kan vara ett s k kulturlager. I ytterligare ett par av provgroparna fanns inslag av kol.

Vidaregrävningar bör inriktas på att ta reda på om det finns konstruktioner och då också platsens funktion och datering. Inom området bör provytor avbanas.

DATERING

Kan för närvarande ej dateras.

OMRÅDESBESKRIVNING

Vidaregrävningssområdet omfattar en yta som vid förundersökningen upptogs av provgroparna 99-105 samt 108-109. Ytan utgöres av en smal, flack dal som långsamt sluttar ned mot en mosse. Växtligheten i dalen består av små björkar och högt gräs.

Marken på området består överst av mylla. Under den är gulbrun sand. Detta var genomgående på området, utom i provgrop 99. I denna provgrop fanns ett svart sandlager under den ljusare sanden. Detta eventuella kulturlager saknar dock kolinslag.

Det är svårt att bedöma om "kulturlagret" har en vidare utsträckning. Lagret sågs inte i provgroparna som grävdes ned mot mossen i N. Åt S kan det dock fortsätta. I V och Ö begränsas vidaregrävningssområdet av dalsidorna.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 77 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Sörred 4:5 = Sörred S:38

Ägare: AB Volvo, 405 08 Göteborg resp Jenny Linnea Olssons dödsbo

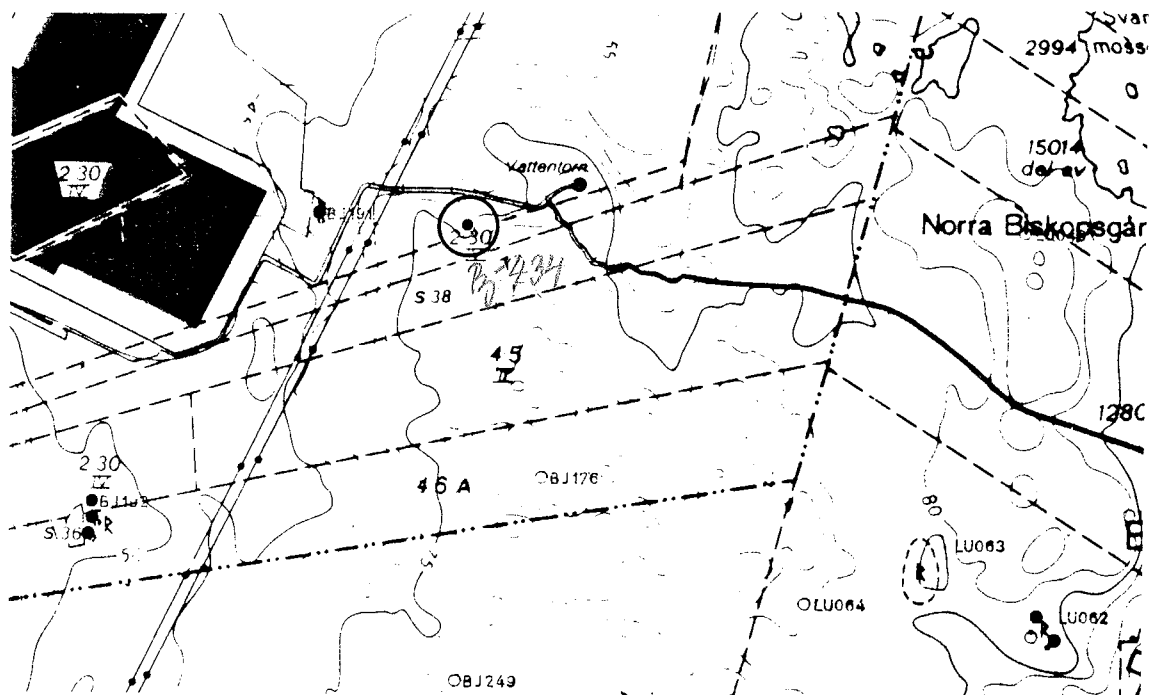
Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

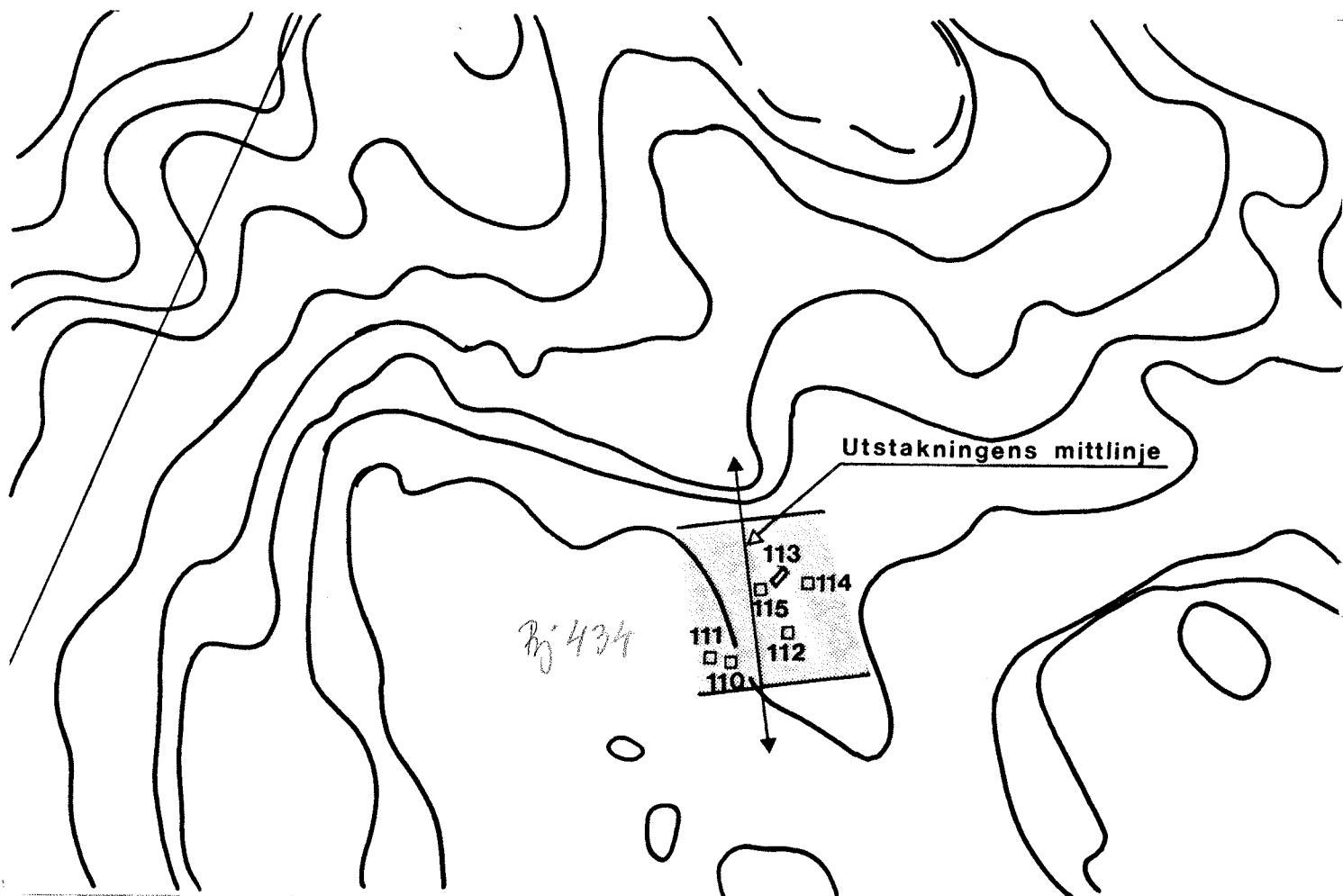
Provgrop	Övr flinta (antal)	Övrigt
99	1	Kultur- lager?
100		
101		
102		

Provgrop	Övr flinta	Övrigt
103	1	
104		
105	3	
108	7	
109		

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 10

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRADE GAM 10

(Bj 434)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På den aktuella ytan grävdes 6 st provgropar vid förundersökningen, Pg 110-115. De visade att det fanns en stenpackning en bit ned i marken på området. Stenpackningen kan vara rest av en huskonstruktion. I jorden på området fanns även inslag av kol. Inga föremål hittades i provgroparna. De innehöll endast obearbetad flinta.

Vidaregrävningen bör inriktas på undersökning av stenpackningen och övriga eventuella konstruktioner för att få reda på platsens funktion och datering.

DATERING

Kan för närvarande ej dateras.

OMRÅDESBESKRIVNING

Vidaregrävningssområdet är beläget i en dal som sluttar ned mot NV. Idalens mitt rinner en liten bäck. I V begränsas dalen av en brant bergvägg. I Ö är inte begränsningen lika brant, men även där är berg. Mycket stora tallar och granar växer på området. Ca 15 m N om vidaregrävningssområdet går en körbar väg.

Marken utgöres av ett ca 10 cm tjockt torvlager, varunder finns sand.

Stenpackningen låg Ö om den lilla bäcken, på en liten avsats. Dess begränsning kunde inte helt fastställas men kan inte fortsätta så många meter från provgrop 113 och 114. Det är inte heller troligt att den har någon lång fortsättning längs dalen i N och S.

På den V sidan av bäcken, invid den branta bergväggen, fanns endast obearbetad flinta i provgroparna.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 72 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Sörred 2:30 IV och Sörred 7:1, båda = Sörred 7:2

Ägare: AB Volvo, 405 08 Göteborg

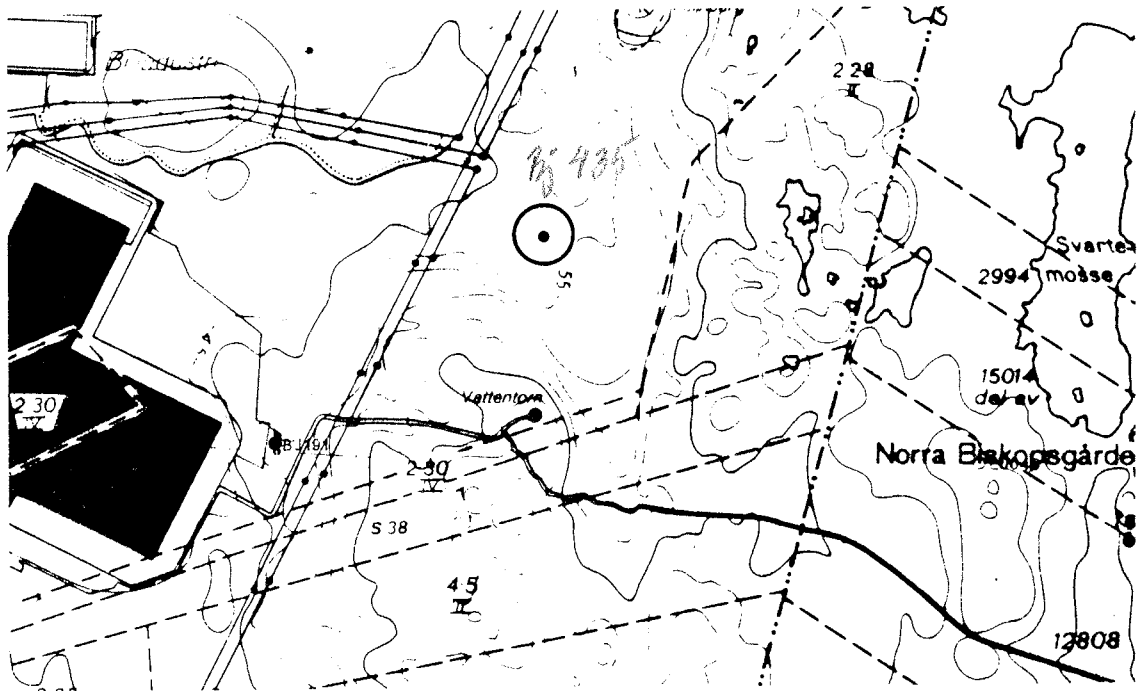
Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

FYND I PROVGROPAR/SCHAKT (frekvens)

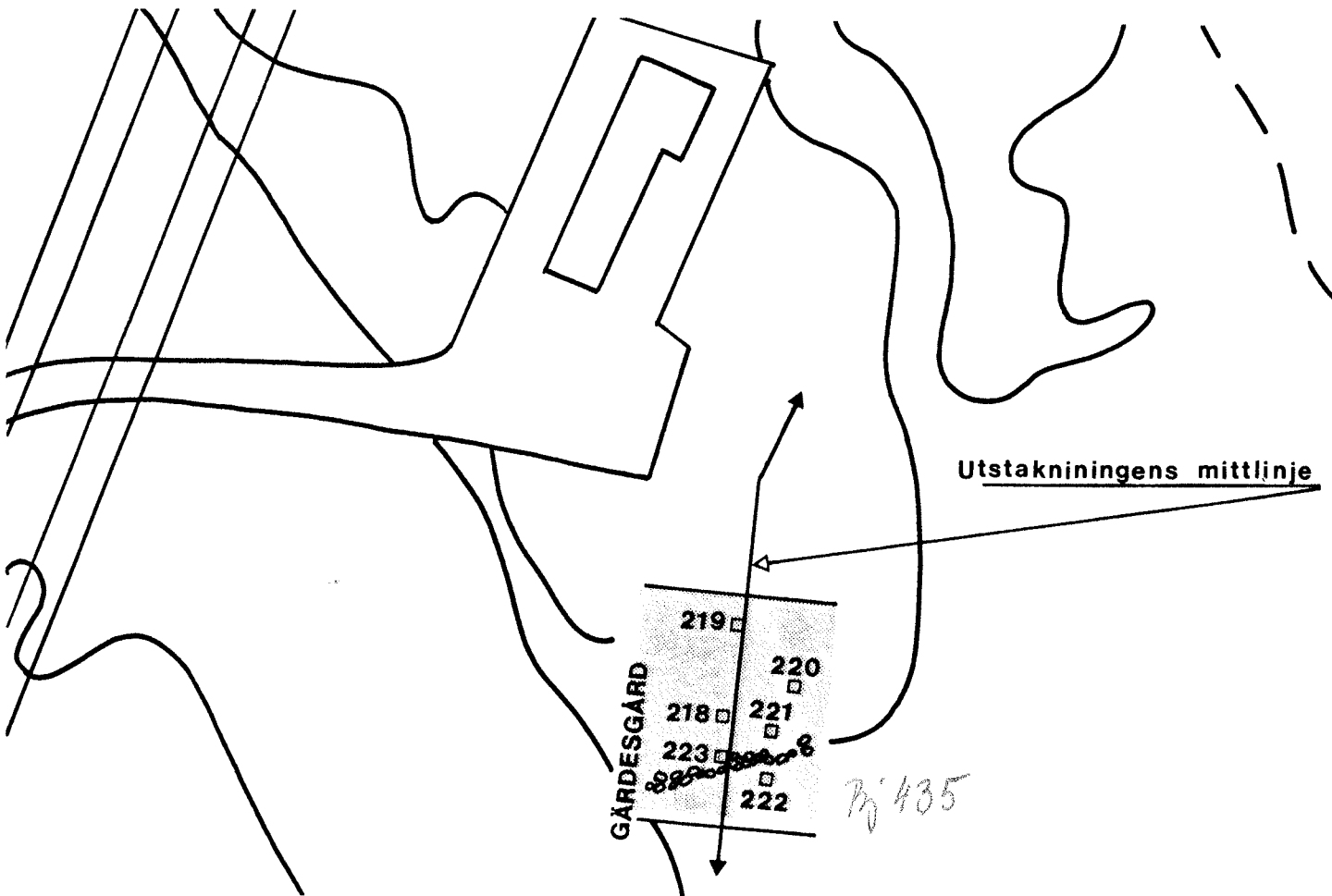
Provgrop	Övr flinta	Övrigt
110	13	
111		
112	1	

Provgrop	Övr flinta	Övrigt
113 (utvidgad)		Stenpackning
114	3	Kol och stenpack
115		

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 11

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 11(Bj 435) Jfr GAM 11
sid 59ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På området upptogs provgroparna 218-223. De visade att det finns spår av aktivitet från forntiden på platsen. Flintavslag och en flintkärna hittades i groparna. Kolfragment registrerades också samt en keramikbit.

Vidaregrävningen bör inriktas på avbaning och konstruktionsgrävning för att ta reda på platsens funktion och datering.

DATERING

Fyndmaterialet ger inte tillräckligt underlag för en närmare datering än till förhistorisk tid.

OMRÅDESBESKRIVNING

Området sluttar svagt från Ö ned mot V. Åt Ö finns berg men detta begränsar inte omedelbart undersökningsområdet. Åt N och V har området ingen naturlig begränsning. I S finns en stengårdsgård men området fortsätter ända till en liten bäck, som kommer österifrån. Området är beväxt med ett 20-tal små och medelstora björkar och har troligen ej varit odlat.

Marken består av ca 20 cm humus, varunder finns sand som längre ned övergår i mo. Keramikbiten hittades f ö i övre delen av sanden.

Vidaregrävningssområdet bör som sagt sträckas ända fram till bäcken. På S sidan av bäcken framkom dock inga fynd som gör att området bör utvidgas dit. Åt Ö kan man räkna med att fynden fortsätter, kanske ända fram till berget. Åt V är det inte sannolikt att fyndområdet sträcker sig vidare, p g a bäckens meandring. Däremot visar provgropar att det kan fortsätta mot N.

NIVA ÖVER HAVET

Området ligger omkring 60 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Sörred 7:1 = Sörred 7:2

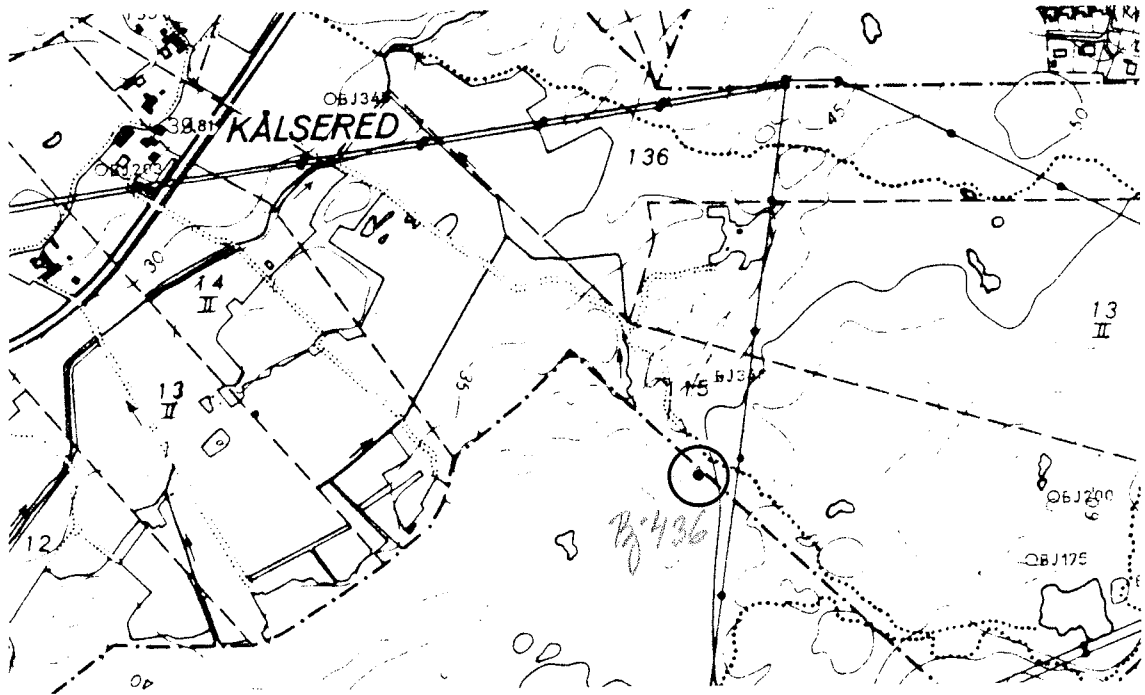
Ägare: AB Volvo, 405 08 Göteborg

Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

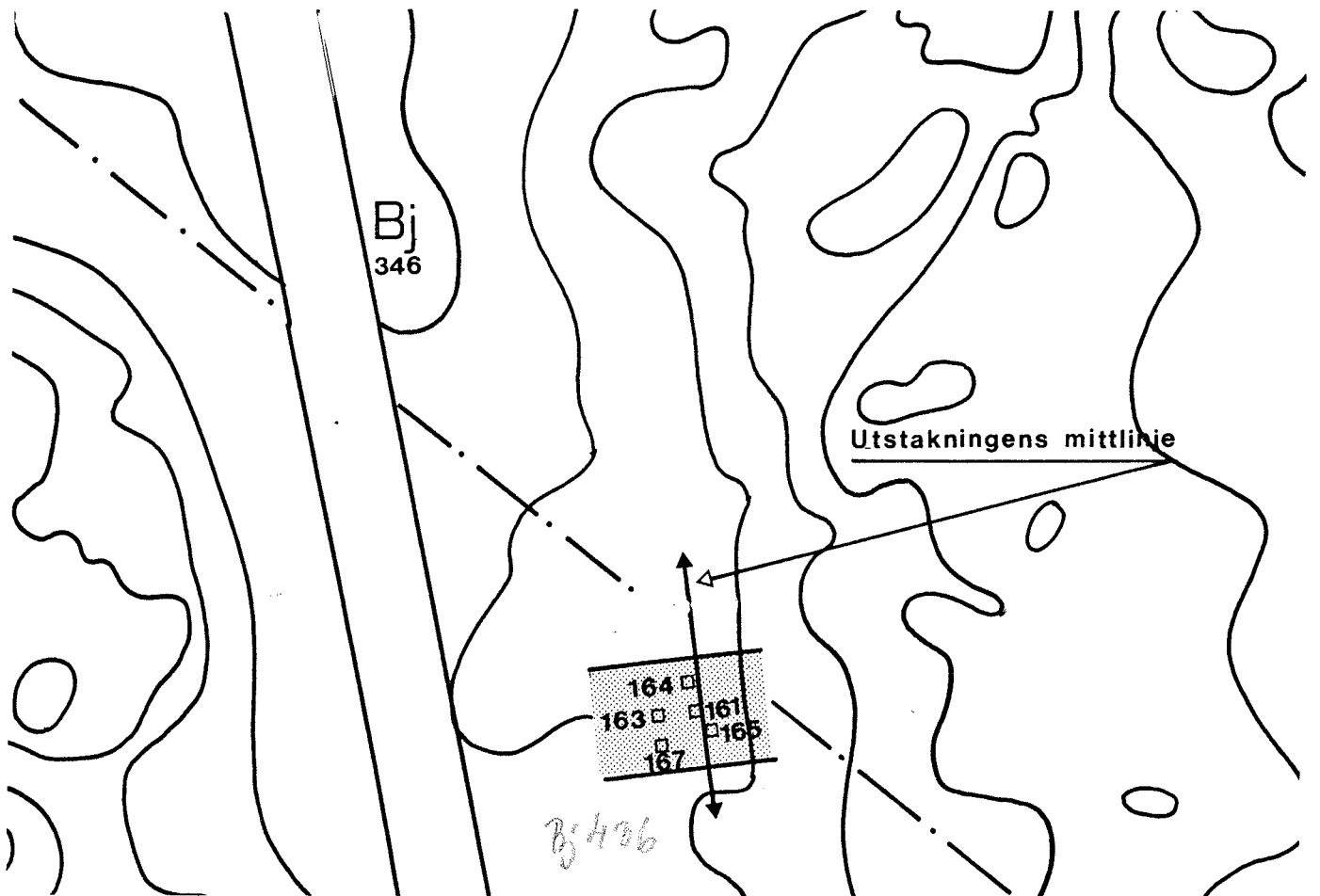
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

Antal Pg	Avslag	Mikro- spån	Redskap av flinta	Övr flinta	Övrigt
218	1	1		23	
219	1			17	
220	1			28	Kol
221	1			9	1 st keramik
222	2			4	
223	3		1 st Kärna?	3	

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 14

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRADE GAM 14

(By 436)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På det relativt begränsade vidaregrävningssområdet upptogs provgroparna 161, 163 - 165 samt 167. De visade att det troligen finns ett kulturlager på området. Mängden fynd är ganska liten. Det finns också kol i marken samt eventuella spår av stenkonstruktion. Vid förundersökningen påträffades ett retuscherat avslag samt några flintavslag.

Vidaregrävningen bör inriktas på avbaning och konstruktionsgrävning för att ta reda på platsens funktion och datering.

DATERING

Kan för närvarande ej dateras.

OMRÅDESBESKRIVNING

Området utgöres av en öppen glänta omedelbart S om en mycket tät slyvegetation. I Ö möter området berg och i S ett skogsparti. I S löper även en stengärdesgård. Området som helhet sluttar lite åt V. Åt detta väderstreck finns ingen naturlig avgränsning.

Marken på området består av sand under humusskiktet. Sanden är delvis rödbrun och troligen järnhaltig. Området har troligen ej varit odlat.

Det är inte troligt att fyndförekomsten fortsätter utanför vidaregrävningssområdet, utom möjligen åt V. Åt V kan dock inte en eventuell utbredning på fyndförekomsten fortsätta mer än ca 20 m, ty där drar Hisingsleden fram.

NIVA ÖVER HAVET

Området är beläget ca 45 m över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Kålsered 1:5 och Sörred 7:1 = Sörred 7:2

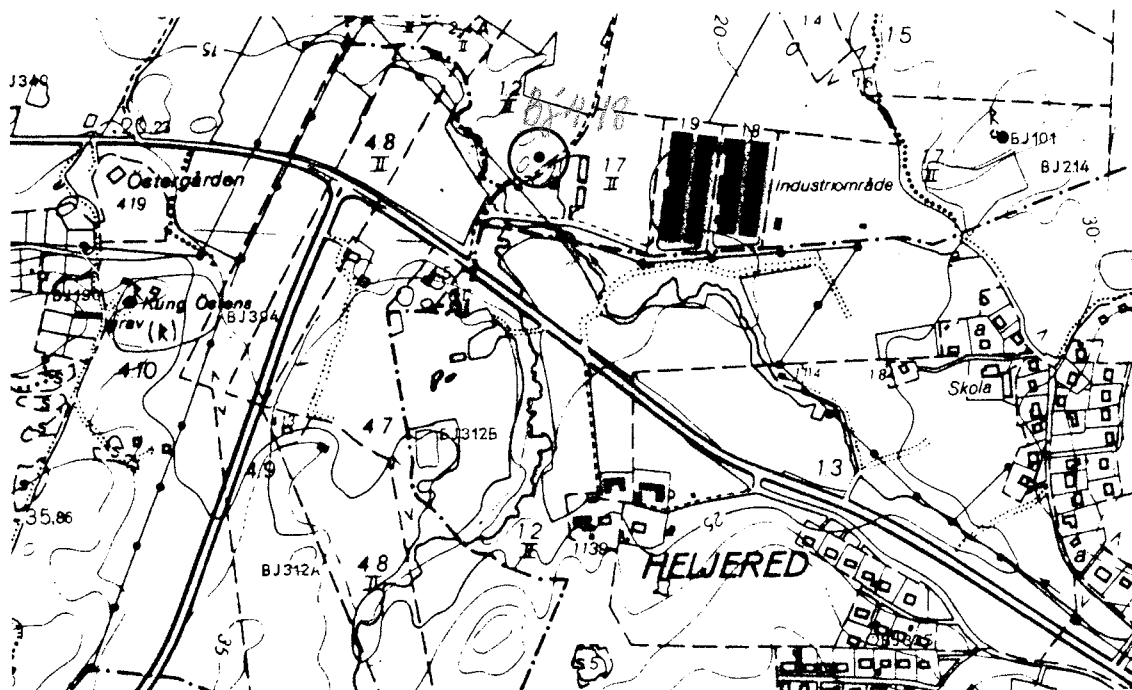
Ägare: Göteborgs kommun resp AB Volvo

Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

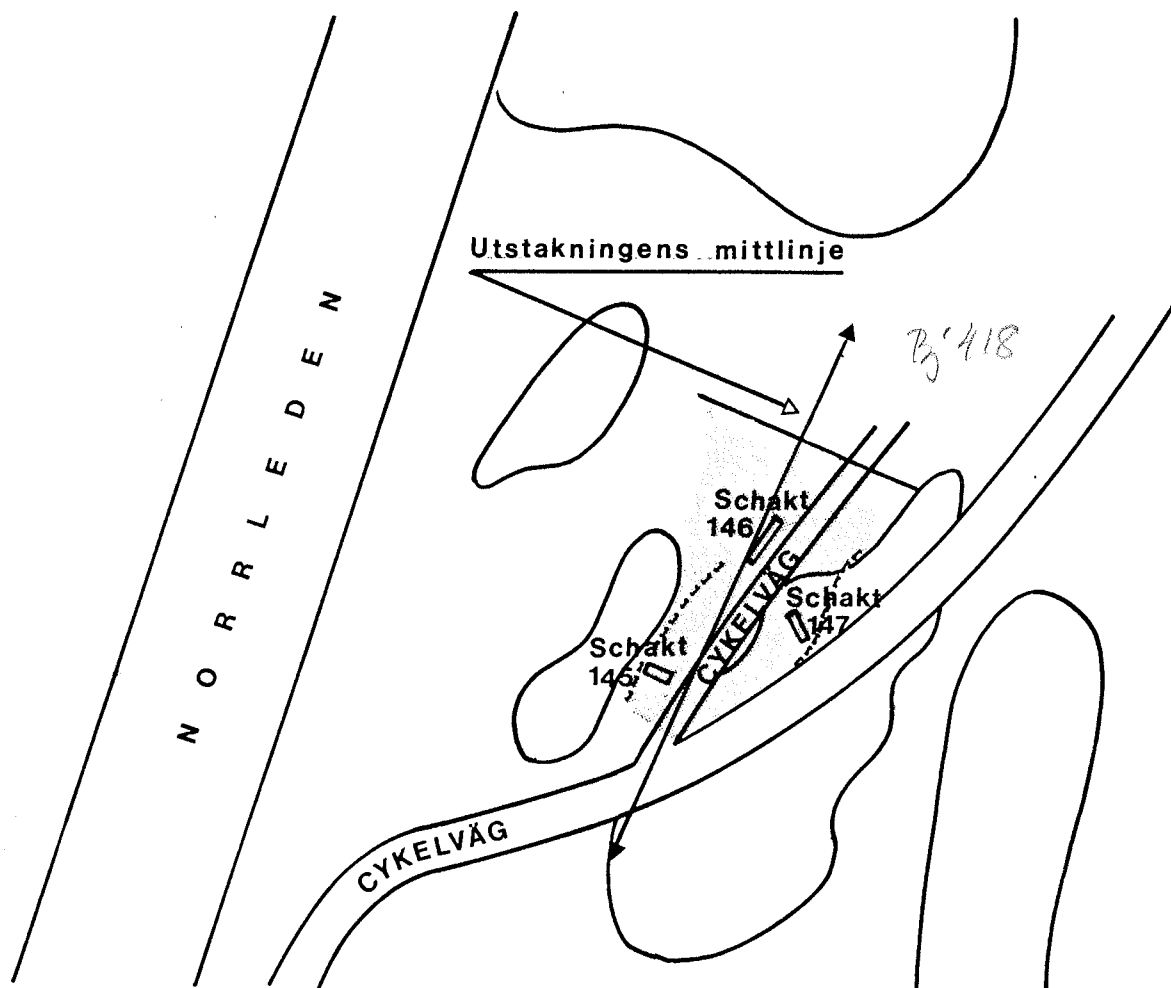
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

Antal Pg	Avslag	Redskap av flinta	Övr flinta	Övrigt
161	1	1 Avslag m retusch	9	Kvartsbit
163			4	Kvartsbit
164			1	
165	2		5	Kol
167			1	

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 18

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 18

(Bj 418) ff 561

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

På området upptogs schakten 145-147. De innehöll en stor mängd fynd samt även fasta konstruktioner. Bland fynden kan framhållas glaserad och oglaserad keramik, porslin, tegel, glas och fragment av kritpipor. Konstruktionerna utgöres av en stenpackning och troligen 2 st stolphål. Området utgöres troligen av delar av byn Östergärde och innehåller rester av bebyggelse.

DATERING

Troligen 1700 - 1800-tal. I området finns troligen också flintfynd från yngre stenålder/bronsålder.

OMRÅDESBESKRIVNING

Vidaregrävningssområdet ligger mellan två små bergsknallar på ett högre parti i terrängen. En cykelväg går igenom området från S till N och en något större väg berör områdets S del. Omkring 50 m S om området rinner en å. Sett i ett större perspektiv ligger grävningssområdet alldeles Ö om Norrleden och N om Nya Björlandavägen.

I V begränsas vidaregrävningssområdet av ett lågt berg i dagen. Fyndförekomsterna och konstruktionerna fortsätter åt V. Det visar provschakt utanför vidaregrävningssområdet. Åt N och S avtar fyndmängden snabbt, eftersom man kommer ned i sankpartier. Detta visas också av upptagna provschakt. Åt Ö begränsas området av såväl berg som asfalterade ytor.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 19 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Östergärde 1:2

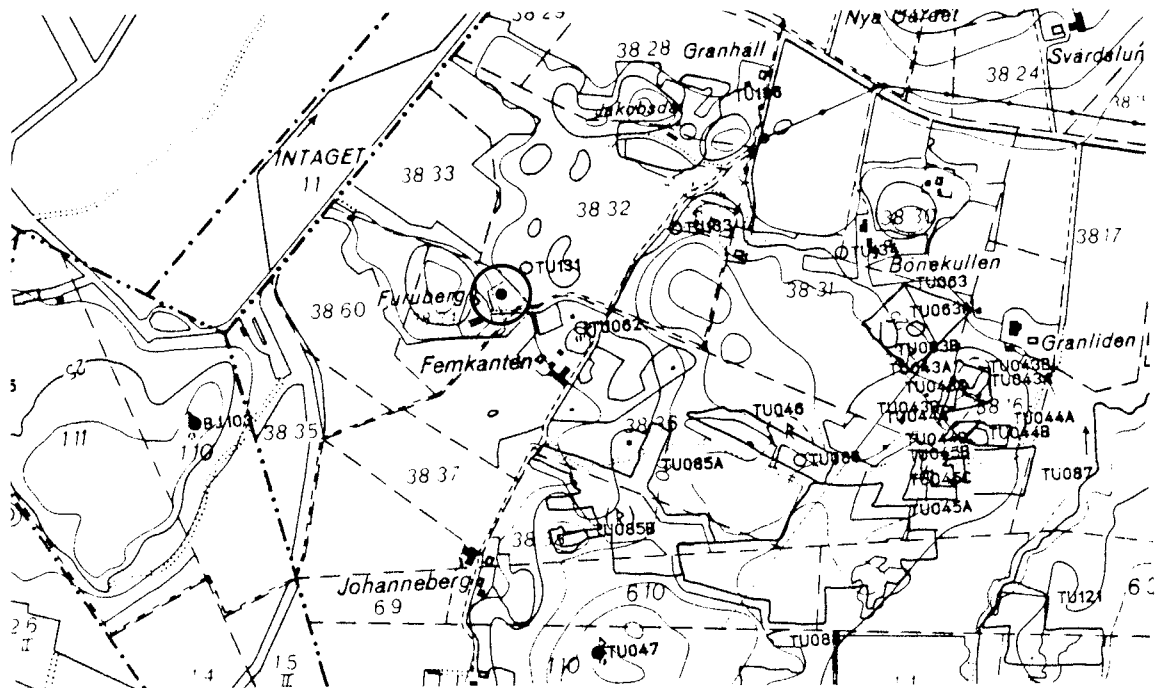
Ägare: Göteborgs kommun, Box 8003, 404 82 Göteborg

Karta: Ek. karta 7B 1d Biskopsgården

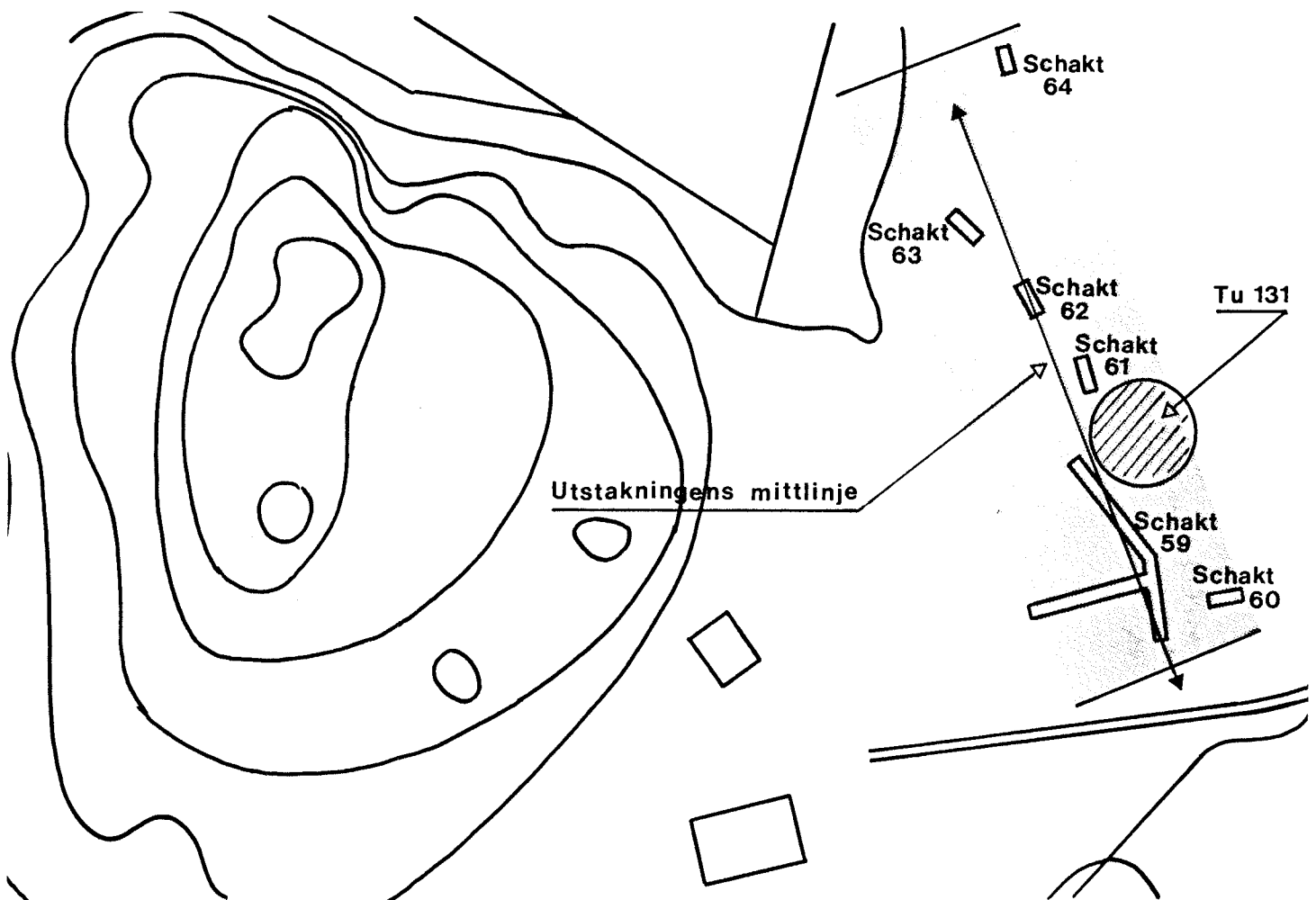
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT

Schakt	Fynd	Konstruktion
145	1 Bergart 2 st tegelbitar 3 st järnspikar 1 järnten 8 st fragment av djurtänder 6 st brända ben 5 st fragment av kritpipa 15 bitar tegel eller keramik 8 st porslinsbitar 2 st tegelbitar 1 bit oglaserad keramik 11 bitar glaserad keramik 1 Enkel avslagsskrapa av flinta 6 st flintavslag 4 bitar övrig flinta	
146	4 bitar glaserad keramik 1 fragment av glasflaska 3 st flintavslag 3 bitar övrig flinta 1 Bältesölja av järn	stenpackning
147	1 bit glaserad keramik 2 bitar oglaserad keramik 1 bit keramik eller tegel 1 bit tegel 1 fragment av kritpipa 2 st glasbitar från flaskor 2 bitar övrig flinta	2 st stolphål?

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 22:1

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 22:1

(Tu 131)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

Vidaregrävningssområdet omfattar provschakten 59-64. De markerar platsen för minst två bosättningsskeden från stenåldern. Dels är det en s k överlagrad boplats (överlagrad av postglacial lera), dels en icke överlagrad. Bland fynden kan nämnas kärnyxa, plattformskärnor, spån och mikrospån. Platsen var tidigare känd som en fyndplats för flinta, med beteckningen Tuve 131.

Vidaregrävningen bör helt inriktas på de överlagrade fynden. För det krävs ett långt maskingrävt schakt och en geologisk dokumentation av lagerföljden. På olika nivåer grävs sedan ett antal meterrutor.

DATERING

På platsen har bosättning ägt rum vid minst 2 tillfällen. Den undre boplatsen A, är äldre än 7 500 år. Den övre boplatsen B är yngre än ca 6 000 år före nutid.

OMRÅDESBESKRIVNING

Boplatserna är belägna i en sadeldal som sluttar ned mot NV. Överst i dalen är det ängsmark på den Ö sidan och moränklädda berg på den V. På den S sidan av sadeldalen sluttar marken långsamt ut mot en slätt. Ett litet torp kallat Furuberg finns omedelbart V om vidaregrävningssområdet och en liten väg går därifrån, både västerut och österut. Endast vägen mot V är farbar.

Lagerföljden i marken är relativt komplicerad. Men generellt kan man säga att en postglacial lera finns i dalen, men att den blir så tunn mot dalens övre del att den nästan helt försvinner. Över och under den postglaciala leran finns sand och/eller grus av varierande tjocklek.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 20 m över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

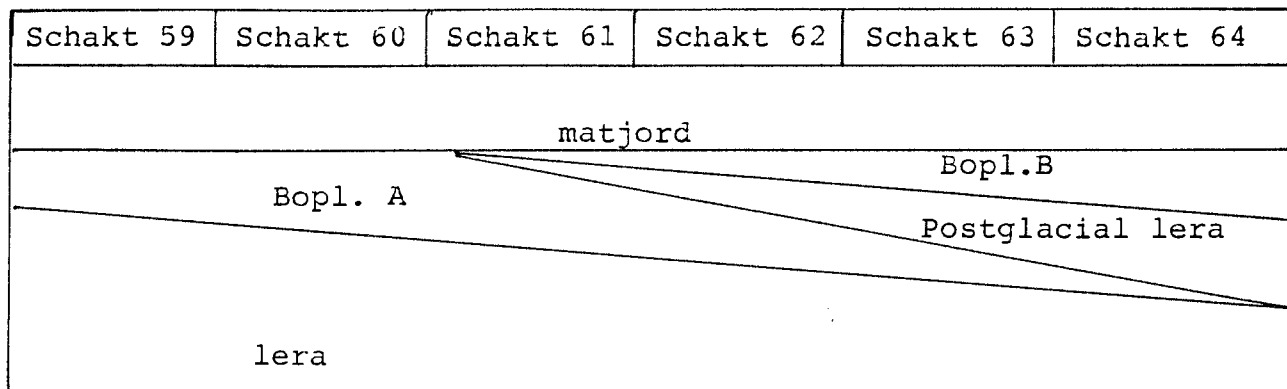
Fastighet: Tuve 38:34 = Tuve 38:71

Ägare: Fortifikationsförvaltningen, Fack, 104 50 Stockholm

Karta: Ek. karta 7B 2d Tuve

En schematisk skiss av fyndfördelningen i förhållande till lera ser ut på följande sätt:

(Observera att det endast är en hypotetisk skiss, grundad på fyndförhållande och stratigrafi.)

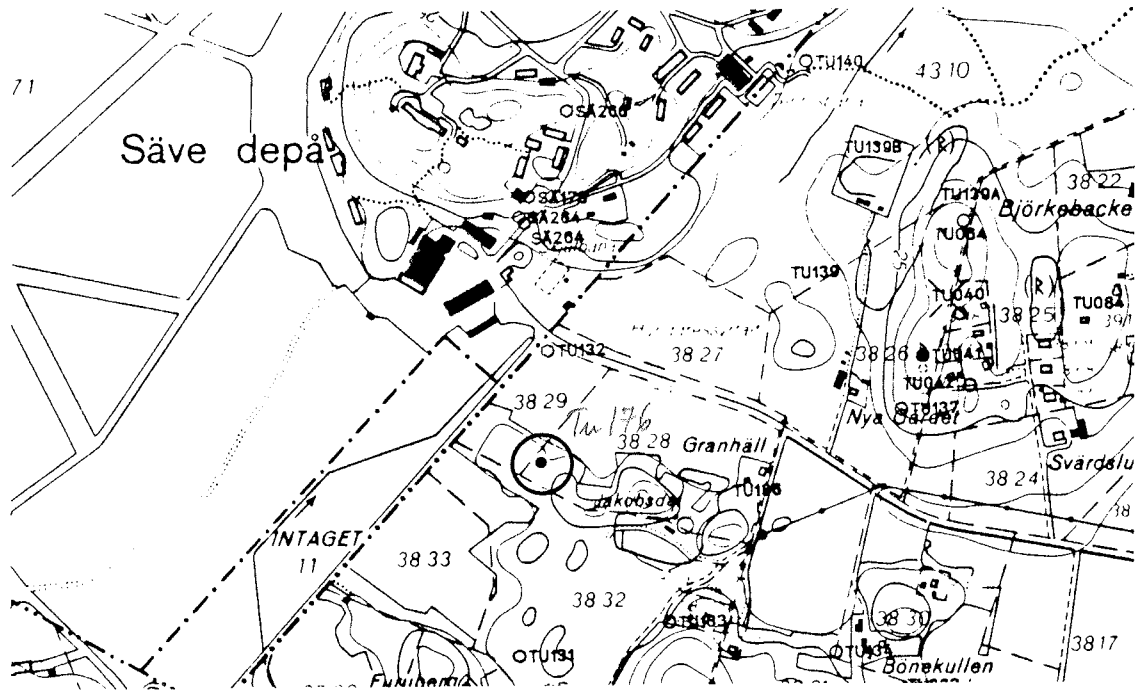

Provschakt som upptogs N och S om vidaregrävningsområdet visar att fyndområdet troligen inte fortsätter åt dessa håll. I stort sett har också området naturliga begränsningar i V och Ö. Möjligen fortsätter fyndområdet vidare åt V och Ö invid provschakt 59.

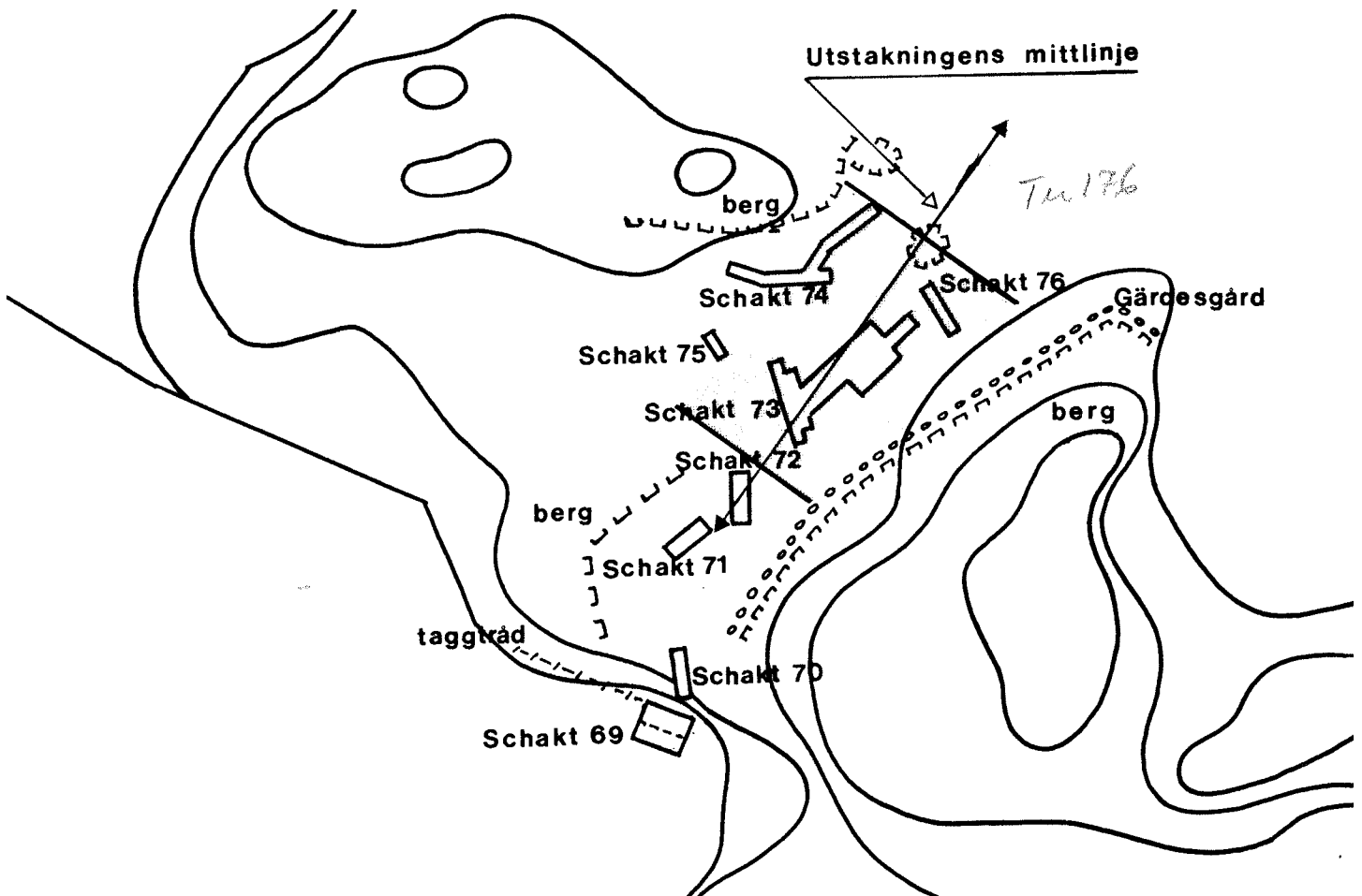
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT (förenklad terminologi)

Antal Schakt	Spån	Korta spånfragm	Mikro spån	Avslag	Övr flinta	Redskap o kärnor av flinta
59	3	2	3	93	137	2 plattformskärnor 2 enkla avslagsskrapor 1 Kärnyxa
60	1	1	2	46	50	1 Sidofragm av kärna
61		1		28	34	
62		2		46	55	1 Sidofragm av kärna 1 Plattformkärna
63			1	10	29	
64		1	1	11	37	1 Konisk kärna med en plattform 1 Sidofragm av kärna

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 22:2

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 22:2

(Tu 176)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

I schakten 73 - 76 iaktogs såväl material från historisk tid som slagen flinta från forntiden. Bland fynden kan nämnas keramik, tegel, järnspik, bränd lera och flintavslag. På området fanns också mörka fläckar under matjorden och några djupare anläggningar.

Vidaregravningen bör inriktas på att få fram bebyggelserester och fynd som kan datera bosättningarna och bör helt inriktas på de bosättningar som är yngre än de överlagrade fynden.

DATERING

Troligen har flera bosättningar/verksamheter ägt rum under såväl förhistorisk som historisk tid. De äldsta fynden är överlagrade och således äldre än 7 500 år.

OMRÅDESBESKRIVNING

Vidaregravningsområdet är beläget på NÖ sidan av ett bergspass strax intill Säve flygfält. Bergspasset är skarpt avgränsat i Ö av brant berg. I V är berget mera flackt. Provschakt visar att fyndområdet fr a finns där bergspasset mynnar mot NO. Annars finns det inga naturliga avgränsningar, vare sig mot SV eller NO.

Marken på området består i huvudsak av morän under vegetationsskiktet. I schakten 74 och 76 fanns däremot gruslager, som f ö innehöll slagen flinta.

Det var schakten 73 och 74 som innehöll djupare anläggningar. I schakt 73 undersöktes en anläggning helt. Den var rund, ca 40 cm i diam och 30 cm djup. Anläggningen var fylld med mylla och hade fynd av tegel, troligen förhistorisk keramik, en järnspik samt 2 bitar övrig flinta.

I schakt 74 fanns en stor rund anläggning, ca 1,5 m i diam. Den undersöktes inte, men i ytan låg bränt ben, bränd lera, 1 flintavslag, 2 bitar övrig flinta samt 1 kvartsbit.

Naturliga avgränsningar och upptagna provschakt visar att fyndområdet knappast går vidare åt V, Ö eller NO. Däremot är det tänkbart att det fortsätter åt SV, då flera avslag framkom i schakt 69.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området är beläget ca 20 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGOBETECKNING

Fastighet: Tuve 38:28 = Tuve 38:71

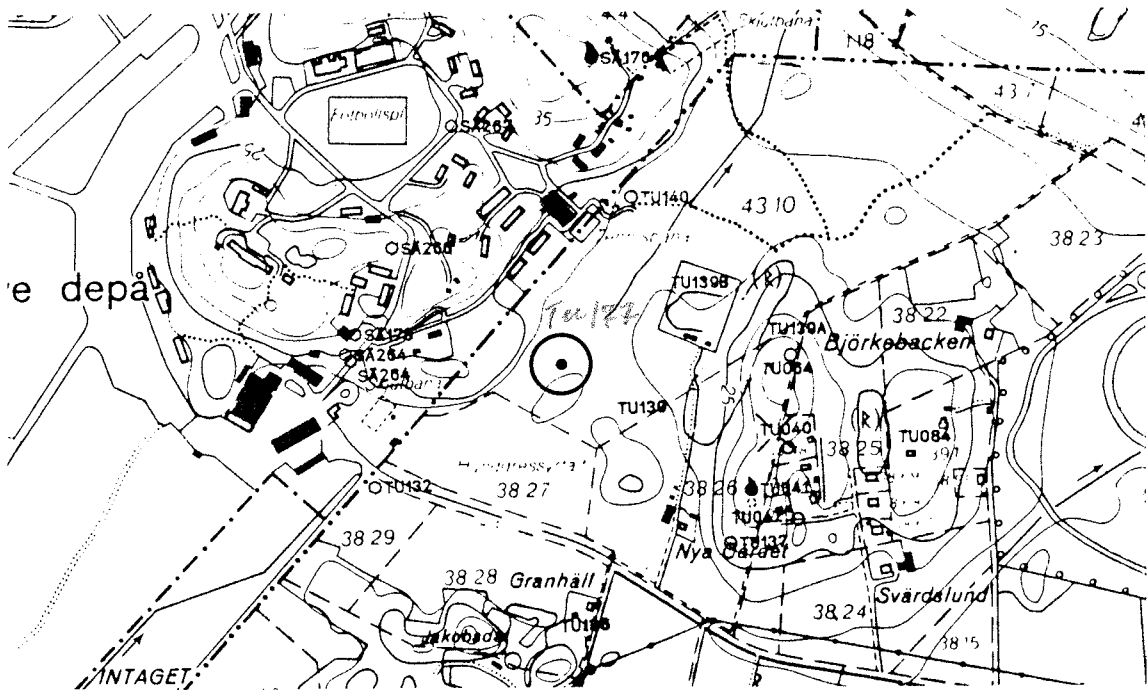
Ägare: Fortifikationsförvaltningen, Fack, 104 50 Stockholm

Karta: Ek. karta 7B 2d Tuve

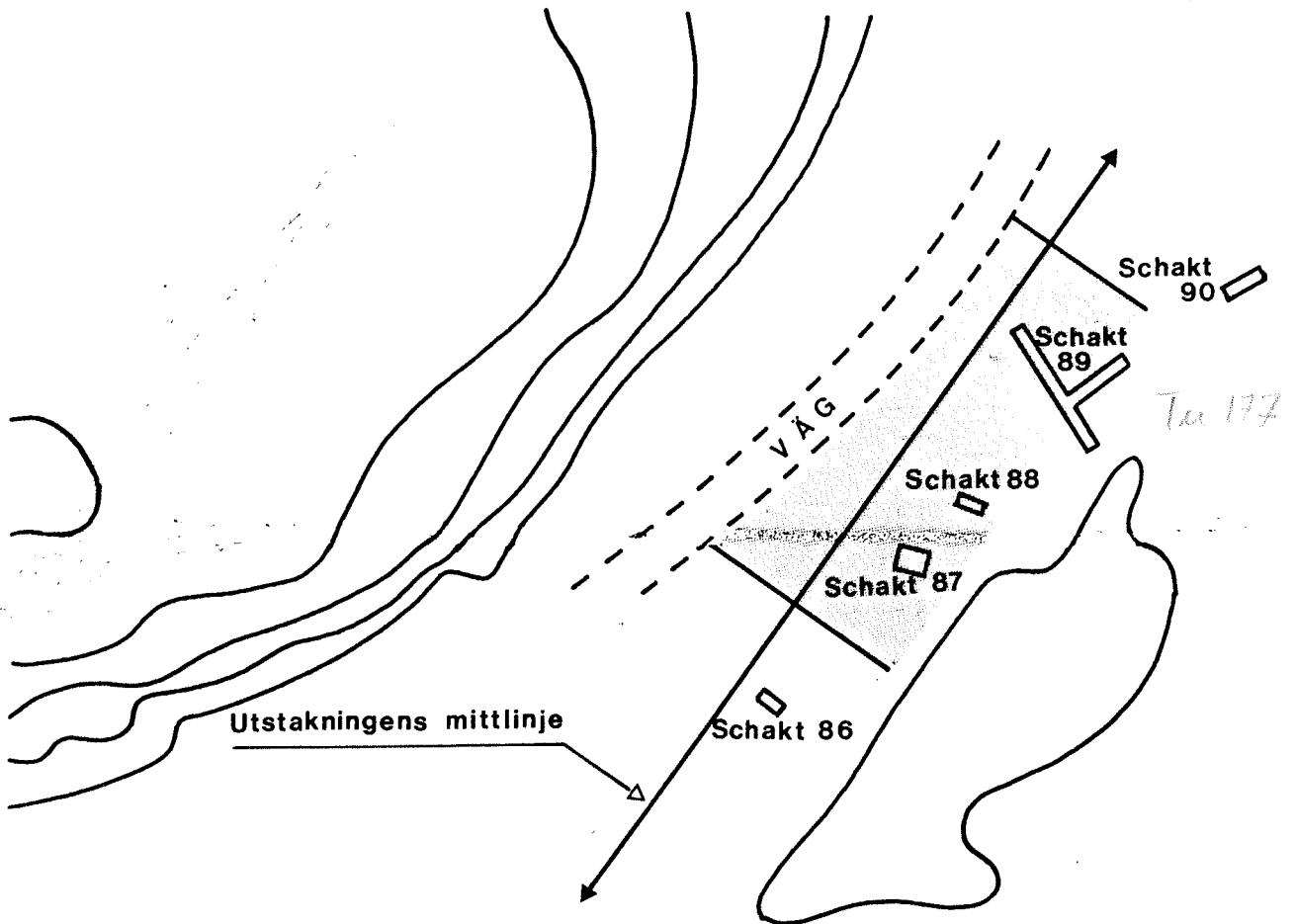
FYND I PROVGROPAR/SCHAKT (förenklad terminologi)

Antal Schakt	Avslag	Övr flinta	Redskap o kärnor av flinta	Övrigt
69	26	47	Plattformskärna	
70				
71	5	17		
72				
73	8	8		1 keramikbit 1 bit bränd lera
Anl 1		2		2 st keramik- bitar
"				1 tegelbit
"				1 Järnspik
74	14	58		
Anl 1	1	2		1 bit bränd lera
"				1 Bränt ben
75				
76	3	9		

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 23

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Området markerat.

Karta skala 1:1000. Vidaregrävningssområdet skrafferat.

VIDAREGRÄVNINGSSOMRÅDE GAM 23 (Tu 187)

ORSAK TILL VIDAREGRÄVNING

Vidaregrävningssområdet omfattar ytan omkring schakten 87-89. I dessa schakt påträffades bearbetad flinta och keramik vid förundersökningen. Några konstruktioner iaktogs inte. Vidaregrävningen bör inriktas på avbanning och undersökning av bebyggelsespår.

DATERING

På grundval främst av keramiken kan dateringen göras till den äldsta delen av yngre stenålder för ca 4 500 år sedan.

OMRÅDESBESKRIVNING

Platsen för vidaregrävningen är belägen vid V foten av en bergshöjd, inte långt från Säve depå. Mot NO och SV är det öppen mark och mot Ö finns som sagt en bergshöjd. Även mot V är det inte längre än ca 30 m till ett större berg. Grävningssområdet ligger således i ett ganska brett bergspass. Mellan grävningssområdet och berget i V går en asfalterad väg. Området har tidigare varit odlat.

Matjordslagret på området är ganska tjockt. Under matjorden finns ett tunt lager av grå mjåla med inslag av grus. I detta lager hittades flintan och keramiken. Under mjålan följer lera.

Fyndområdet kan ha en vidare utsträckning åt V och möjligen något åt S. I Ö finns däremot bergshöjden och i N blir marken mycket fuktig.

NIVÅ ÖVER HAVET

Området ligger ca 18 meter över havet.

MARKÄGARE OCH ÄGEBETECKNING

Fastighet: Tuve 43:10 = Tuve 38:71

Ägare: Fortifikationsförvaltningen, Fack, 104 50 Stockholm

Karta: Ek. karta 7B 2d Tuve

FYND I PROVGROPAR/SCHAKT (förenklad terminologi)

Antal Schakt	Avslag	Övr flinta	Redskap o kärnor av flinta	Övrigt
86	1	3		
87	4	5	1 plattformskärna	
88			1 avslag m retusch	
89	21	21	1 enkel avslags- skrapa	22 st keramik- bitar
90		1		

DEL III

FYNDOMRÅDEN

FYNDOMRÅDE VID GAM 7*ny bopl*Områdesbeskrivning

Fyndområdet är beläget i ett kuperat terrängparti V om stadsdelen Biskopsgården på Hisingen. Det ligger i en bergssluttning med små dalgångar. Fyndområdet går i SV i kanten på en sumpmark, varefter det sträcker sig upp i en liten dalgång mot Ö och strax därefter i en dalgång mot N. Alldeles N om platsen A rinner en bäck i västlig riktning. Ingen del av den undersökta sträckan synes ha varit odlad.

Fyndförhållanden

Vid kanten av sumpmarken grävdes ett tiotal provgropar. I provgrop 71 hittades en härd och i provgrop 80 ytterligare en härd. Förutom övrig flinta fanns dock endast 1 avslag och 1 stycke med tillhuggning i de tio provgroparna.

I dalen som gick mot Ö fanns i provgrop 82 och 84 ett fett kol-skikt som kan vara ett kulturlager, dvs ett avfallslager från mänsklig aktivitet. Här fanns dock enbart fynd av övrig flinta.

I dalen som fortsatte mot N upptogs ytterligare 5 st provgropar. Här visade provgroparna 83 och 88 att mänsklig verksamhet sannolikt förekommit. I den förstnämnda fanns en stenpackning samt kolinslag, i den sistnämnda troligen ett kulturlager samt en enkel avslagsskrapa av flinta.

Om gasledningen skulle ligga i den först föreslagna sträckningen hade två områden, A och B, varit aktuella för vidareundersökning. Denna hade då inriktats på att ta fram kulturlager och konstruktioner med maskin för att få reda på platsernas funktion och datering.

Datering

Ingen av platserna kan ge någon klar datering. Platsen B kan med ledning av avslagsskrapan troligen dateras till förhistorisk tid.

Nivå över havet

Områdena är belägna mellan 50 och 60 meter över havet.

Provgroparna längs utstakningens nya sträckning.

Här upptogs provgroparna 228-242 (se karta och fyndtabell i del IV i denna rapport.) I dessa provgropar påträffades endast övrig flinta och enstaka avslag. Här fordras ingen ytterligare undersökning.

Fynd i provgropar/schakt

Antal			
Pg	Avslag	Övrig flinta	Redskap av flinta
71			
75			
76a			
76b			
77			
78			
79			
80		1	
81			
82			
83			
84			
85		8	
86			
88		17	1 avslag m retusch

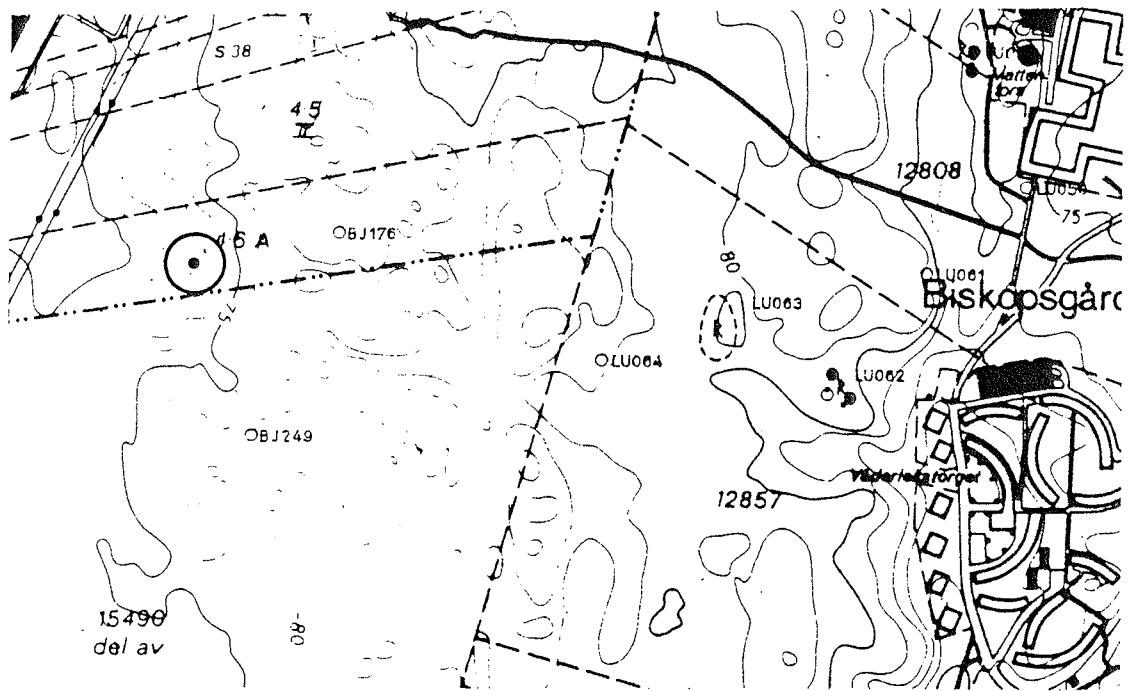
FYNDOMRÅDEN

Vid 4 st områden längs gasledningssträckan där fornlämningar påträffades valde uppdragsgivaren att flytta sträckningen för att undvika fornlämningarna och kostnader för vidaregrävning. Nedan lämnas en redogörelse för undersökningarna vid dessa 4 fyndområden.

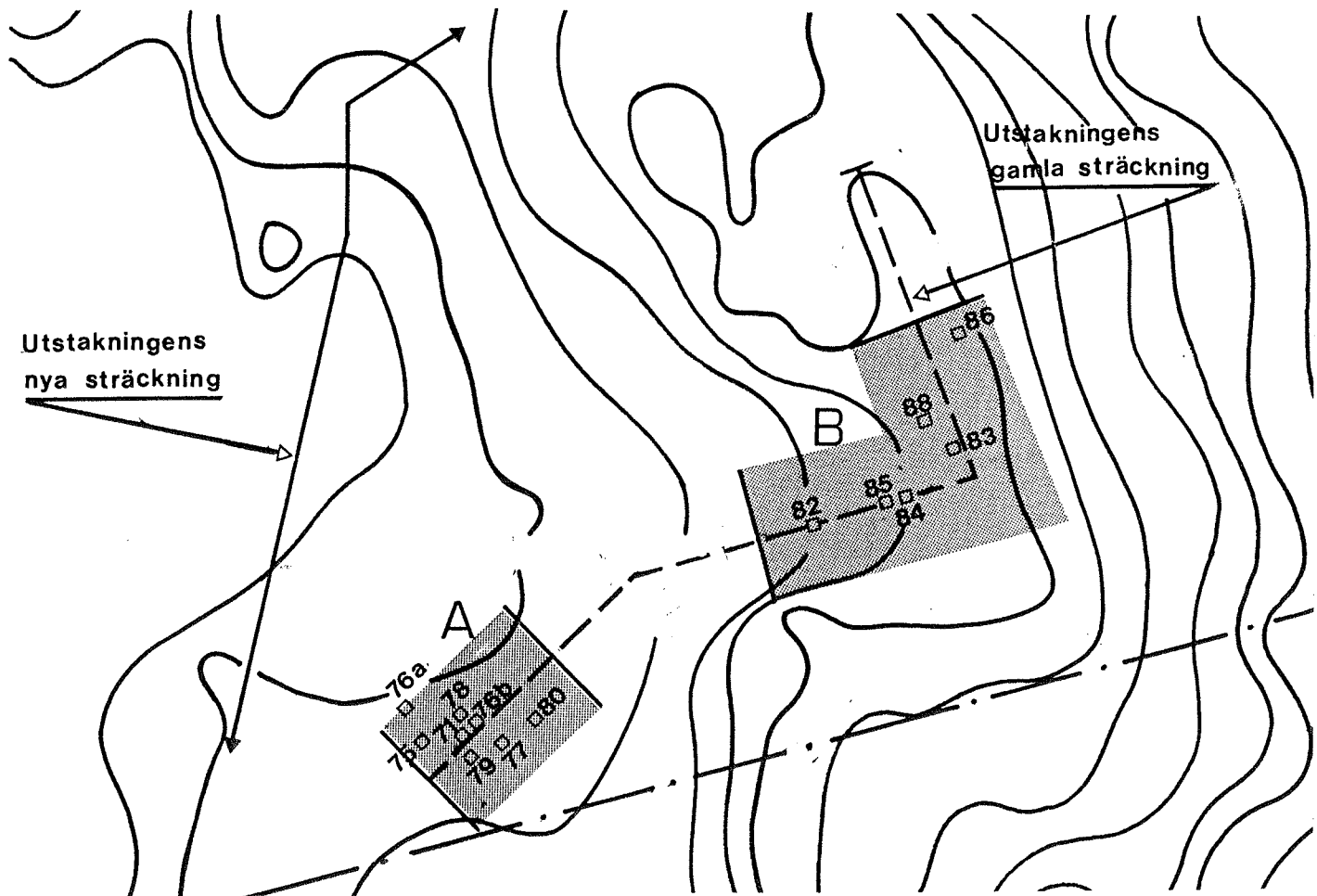

Här grävs en järnåldersboplats fram på ett område vid GAM 21. Ledningssträckan ändrades sedemera så att boplatsen inte kommer att beröras.

FYNDOMRÅDE VID GAM 7

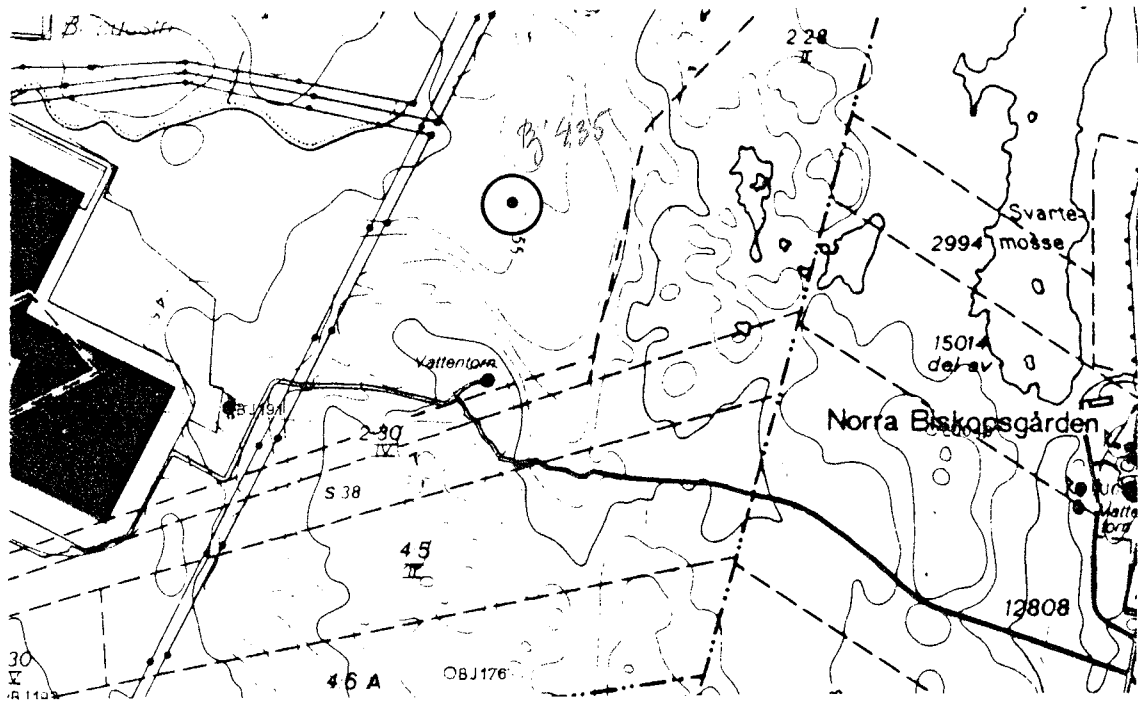

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Fyndområdet markerat.

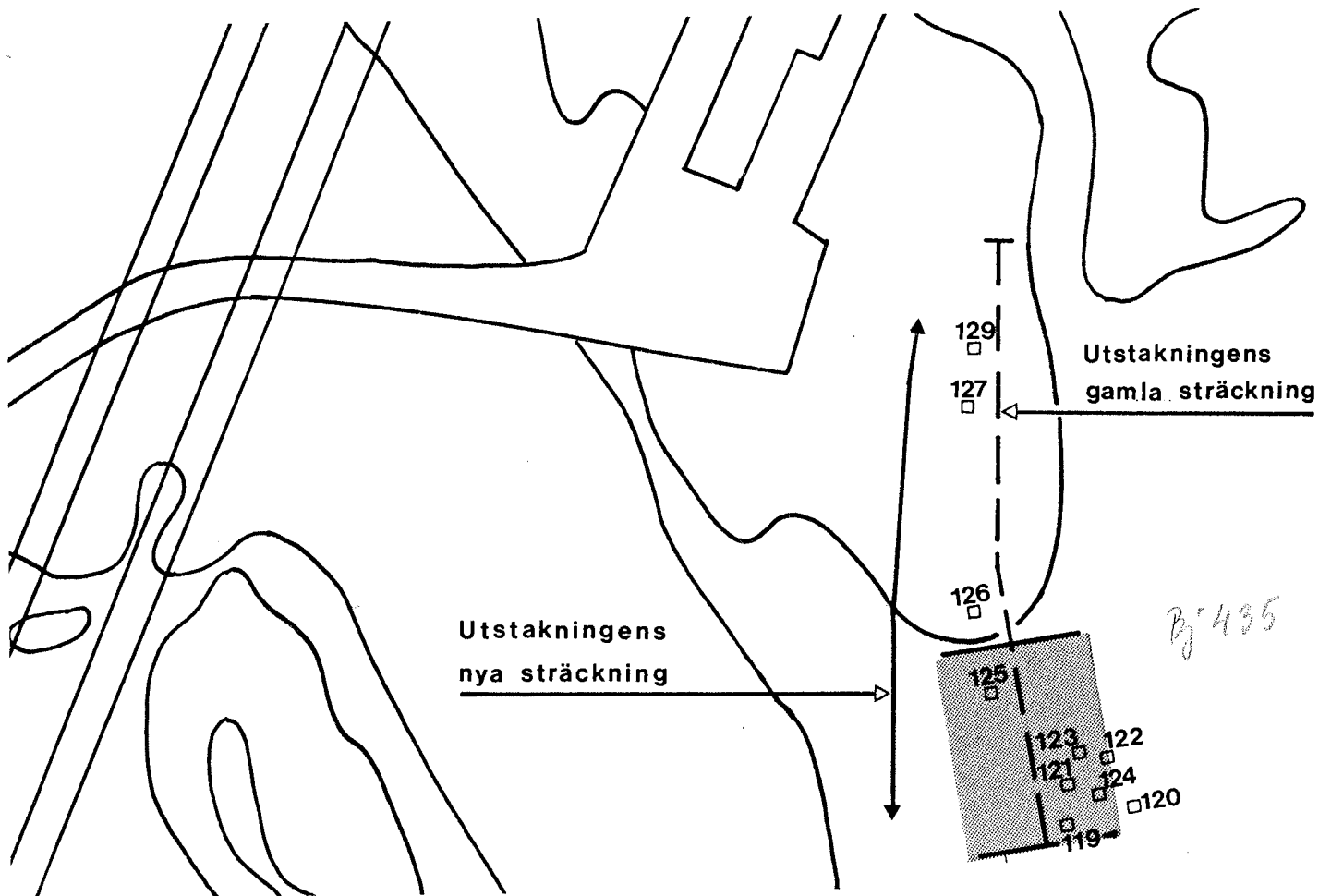

Provgropar vid ett fyndområde längs ändrad ledningsstäcka.
Skala 1:1000.

FYNDOMRÅDE VID GAM 11

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Fyndområdet markerat.

Provgropar vid ett fyndområde längs ändrad ledningssträcka.
Skala 1:1000.

FYNDOMRADE VID GAM 11

(75435) Jfr GAM 11 sid 31

Områdesbeskrivning

Fyndområdet är beläget ca 500 m V om stadsdelen Norra Biskopsgården på Hisingen, i en svagt sluttande västsluttning som begränsas av berg i Ö. Hisingsleden går ca 150 m V om fyndområdet. Ju längre åt V man går från området ju fuktigare blir marken, som mest består av sand under ett 10 cm tjockt torvlager. En bäck rinner mot V genom området. Några större stenblock finns i terrängen. Området har troligen ej varit odlat.

Fyndförhållanden

På fyndområdet upptogs ett tiotal provgropar. Det var särskilt provgroparna 119 - 121 samt 125 som innehöll bearbetad flinta och avslag men även provgrop 127 och 129. Av de förstnämnda groparna kan nämnas att 1 spån av kvarts hittades i Pg 119, 1 avslag med retusch i Pg 120 och 1 enkel avslagsskrapa i Pg 125. Det fanns inga spår av kulturlager i provgroparna.

Fynden i provgroparna 126, 127 och 129 kan höra samman med Vidaregrävningsområde GAM 11, som var beläget ca 40 m söderut.

I den gamla sträckningen hade ett område mellan Pg 119 och 125 varit aktuellt för vidareundersökning. Denna hade då inriktats på att med maskin ta fram konstruktioner och bebyggelserester för att undersöka platsens funktion och datering.

Datering

Fyndmaterialet går inte att datera närmare än till förhistorisk tid.

Nivå över havet

Området ligger omkring 60 meter över havet.

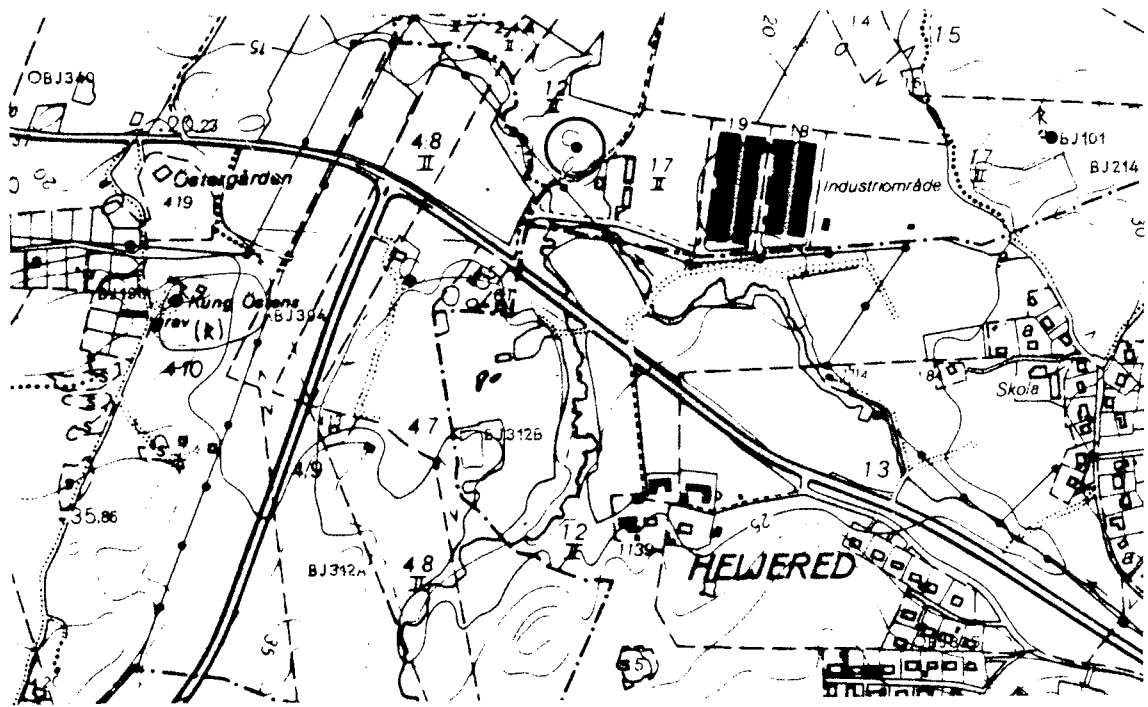
Fynd i provgropar/schakt

Pg	Avslag	Övr flinta	Redskap av flinta	Övrigt
119	1	1		1 st kvartsspån
120	9		1 Avslag m retusch	
121	1	5		
122		3		
123		3		
124		5		
125		3	1 avslag m retusch	
126		3		
127	1	9		
129	1	11		

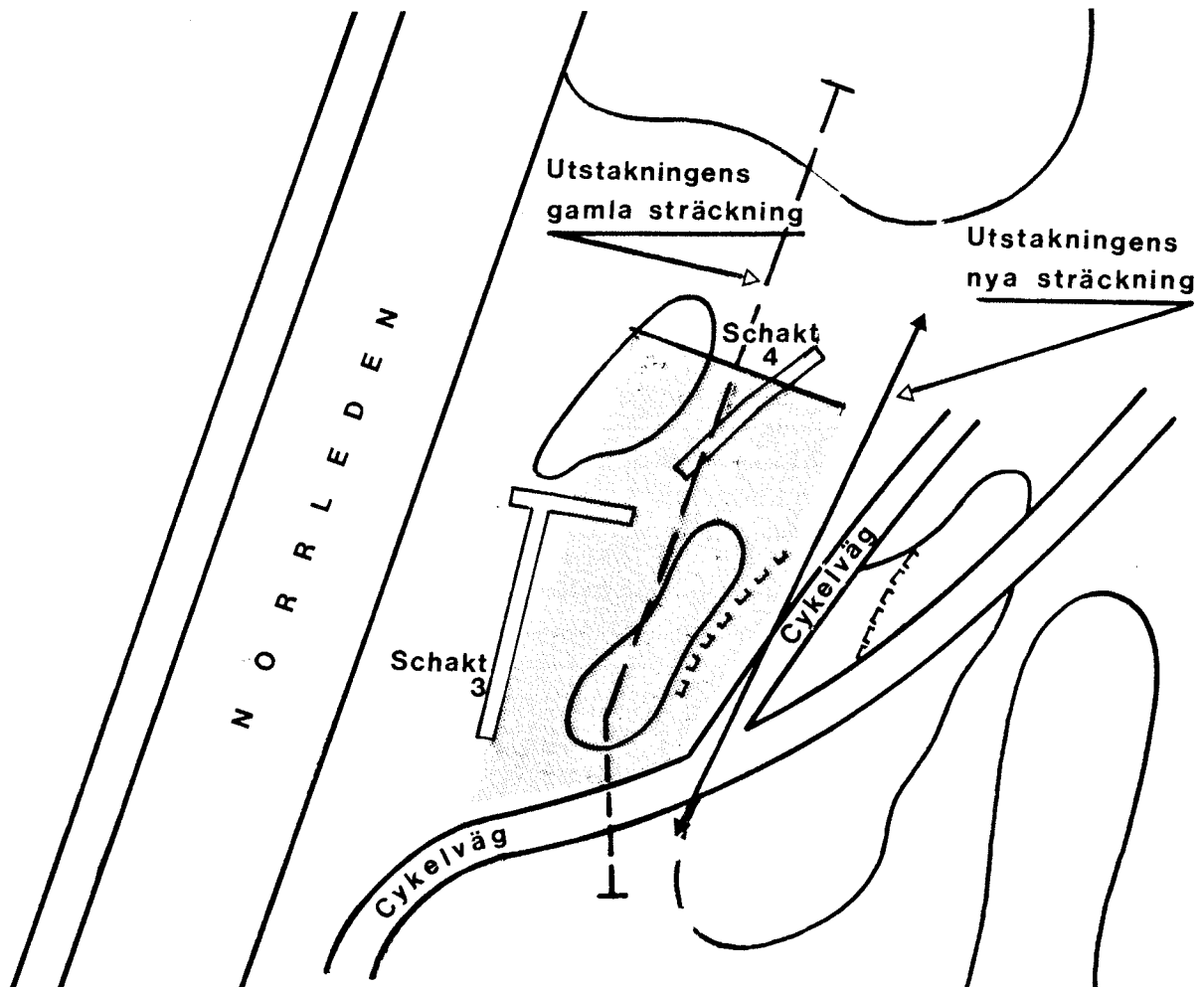
Provgroparna längs utstakningens nya sträckning

Här upptogs provgroparna 218-223. De innehöll fynd som tyder på en förhistorisk boplats. Se vidaregrävningsområde GAM 11,

FYNDOMRÅDE VID GAM 18

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Fyndområdet markerat.

Provschakt vid ett fyndområde. Skala 1:1000.

FYNDOMRÅDE VID GAM 18

(Bj 418)

S 39

Områdesbeskrivning

På ett område där Östergärde gamla byplats var belägen skulle gasledningen dras fram. Det var ett terrängparti som utgjordes av flacka bergknallar med mellanliggande vegetationsytor. I omgivningen fanns främst jordbruksmark och ett modernt industriområde. Provschakt grävdes på vegetationsytorna mellan bergknallarna.

Fyndförhållanden

Innan ledningssträckan ändrades till ett läge längre österut upptogs 5 st provschakt omkring bergknallarna. Provschakt 3 var särskilt rikt på fynd och konstruktioner. Sådana spår fanns också i viss mån i provschakt 4. De övriga schakten var så gott som fyndtomma. Schaktens placering i terrängen framgår av kartan på föregående sida.

Eftersom de flesta fynden och konstruktionerna hittades i provschakt 3 är det lämpligt att närmare beskriva schaktet.

Nr 1 på skissen visar var i schaktet som ett kulturlager syntes. Lagret framträdde under vegetationssskiktet och var ca 15 cm tjockt. Kulturlagret innehöll främst fyndmaterial från historisk tid såsom porslin, tegel och slagg.

Nr 2 på skissen markerar vad som troligen är ett stolphål, 25 cm i diam. Ca 1 m mot Ö fanns sannolikt ytterligare 2 st stolphål, men betydligt mindre.

Nr 3 markerar en kolkoncentration omgiven av större stenar. Bland kolet fanns bränd flinta.

Nr 4 visar var en oval kolfläck fanns i schaktet. Fläcken innehöll även lerklining.

Nr 5 på skissen markerar en svart fläck innehållande kol och lerklining samt förhistorisk keramik.

Nr 6 markerar en avsågad telefonstolpe.

Nr 7 markerar ett område med mörka fläckar utan kol.

Nr 8 var en fläck med kol och bränd lera.

Nr 9 utgjordes av flera små fläckar som kan vara stolphål.

Den enda konstruktionen som fanns i provschakt 4 var ett stolphål, 15 x 15 cm. Det låg i den S delen av schaktet. Däremot fanns en hel del slagen flinta, däribland två avslagsskrapor.

Fyndområdet omkring bergknallarna sträckte sig ganska långt österut och påträffades därför också när gasledningssträckan drogs något längre mot Ö.

I den gamla sträckningen hade området för schakt 3 och 4 varit aktuellt för vidareundersökning. Denna hade då inriktats på de bebyggelsesår som förundersökningen har visat finns inom området.

Datering

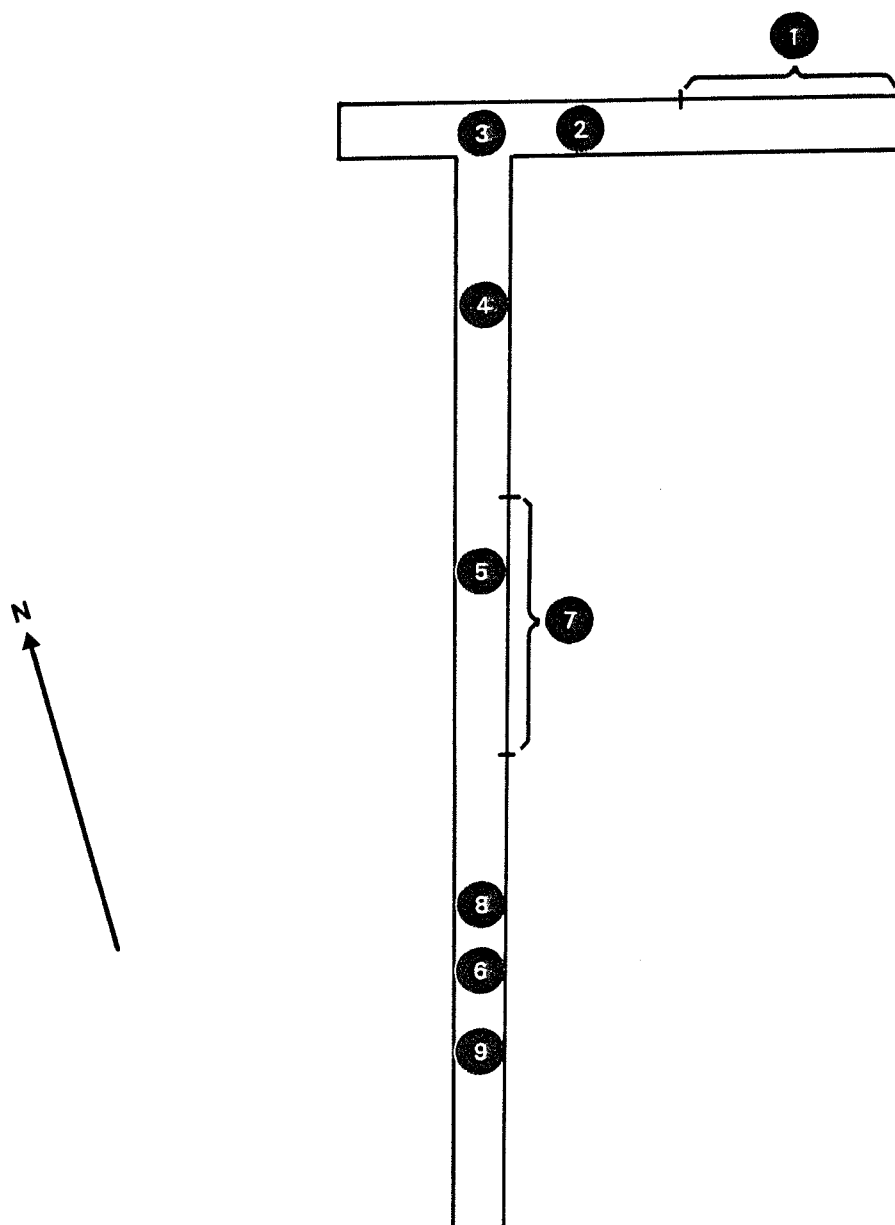
Troligen finns flera tidsperioder reresenterade på fyndområdet. Här finns uppenbarligen fynd från stenålder/bronsålder, järnålder samt historisk tid.

Nivå över havet

Området ligger ca 19 meter över havet.

Fynd i provgropar/schakt

Schakt	Fynd	Konstruktion
3	12 st flintavslag 45 bitar övrig flinta 2 bitar keramik (förhistorisk) 2 st fragm av kritpipa 14 bitar keramik (historisk) 6 st porslinsfragm 1 järnkrampa 1 beslag av järn 5 bitar övrigt järn 1 bit av okänt material	minst 2 st stolphål fläckar m och utan kol kulturlager
3 (punkt 4 i schaktet. Se skissen)	4 st brända lerbitar	kolfläck
3 (punkt 5 i schaktet. Se skissen)	5 st keramikbitar	svart fläck

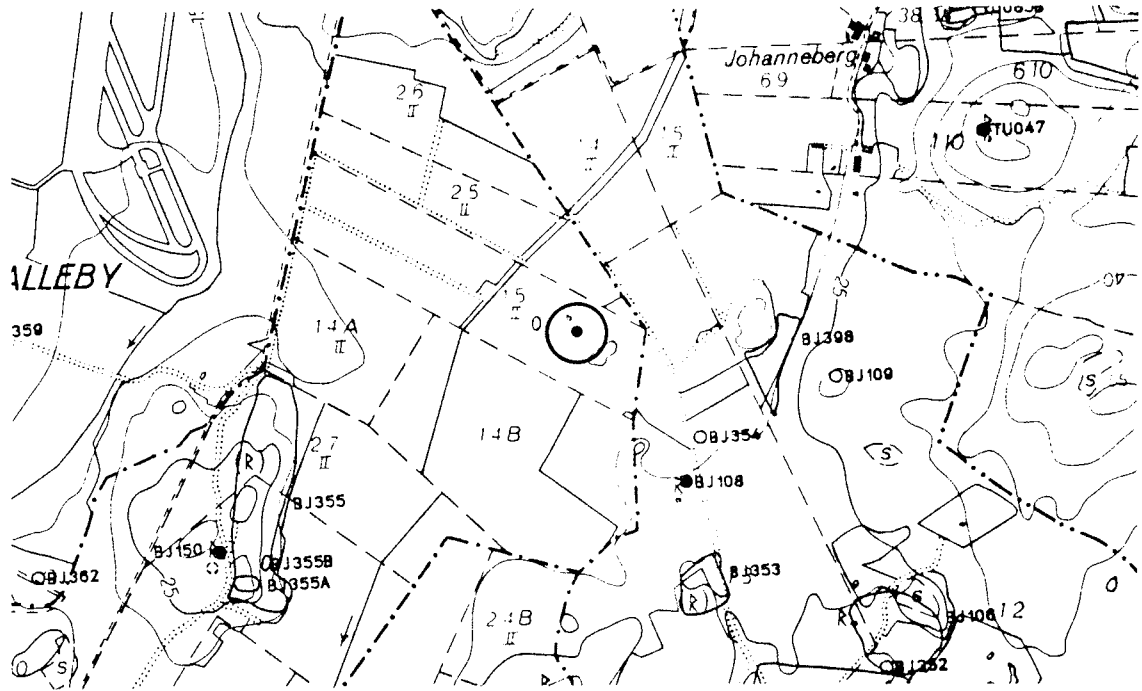
Skissen visar konstruktionernas läge i provschakt 3. Fyndområdet intill GAM 18. Skala 1:200.

Provschakten längs utstakningens nya sträckning

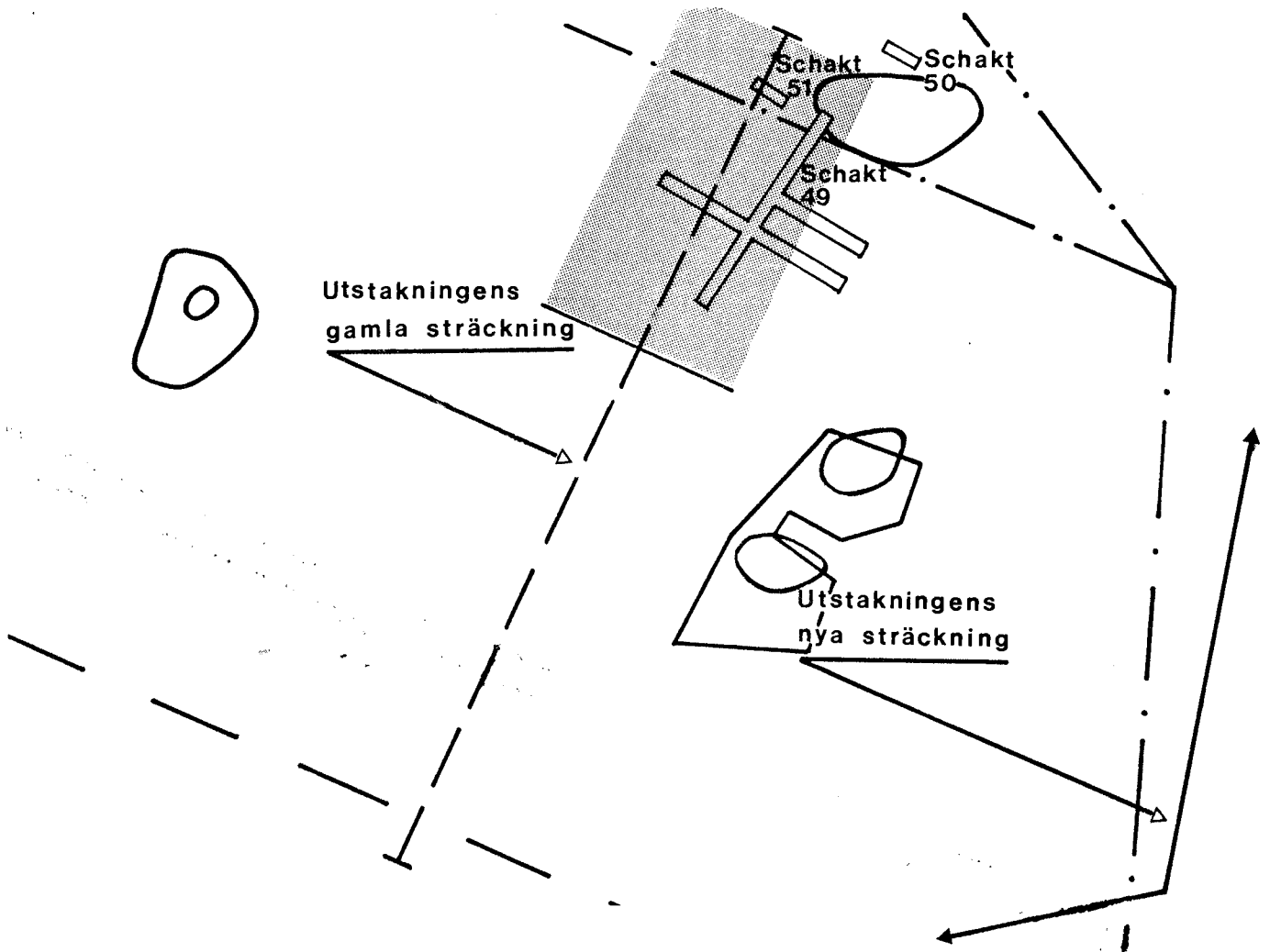
Här upptogs schakten 145-147. De innehöll en stor mängd fynd och fasta konstruktioner. Se vidaregrävningsområde GAM 18.

Schakt	Fynd	Konstruktion
3 (S delen)	2 st flintavslag 5 bitar övrig flinta 7 tegelbitar 1 bit rödgods 1 bit glas	
4 (S delen)	15 st flintavslag 14 bitar övrig flinta	1 stolphål
4 (punkt 1 i schaktet. Se skissen.)	3 st järnspikar 3 st keramikbitar (his- torisk) 3 st keramikbitar (för- historisk) 2 st enkla avslagsskrapor av flinta 1 fragment av slipad yxa/ mejsel	

FYNDOMRÅDE VID GAM 21

Ekonomisk karta. Skala 1:10 000. Fyndområdet markerat.

Provschakt vid ett fyndområde längs ändrad ledningssträcka.
Skala 1:1000.

FYNDOMRADE VID GAM 21

(Bj 444)

Områdesbeskrivning

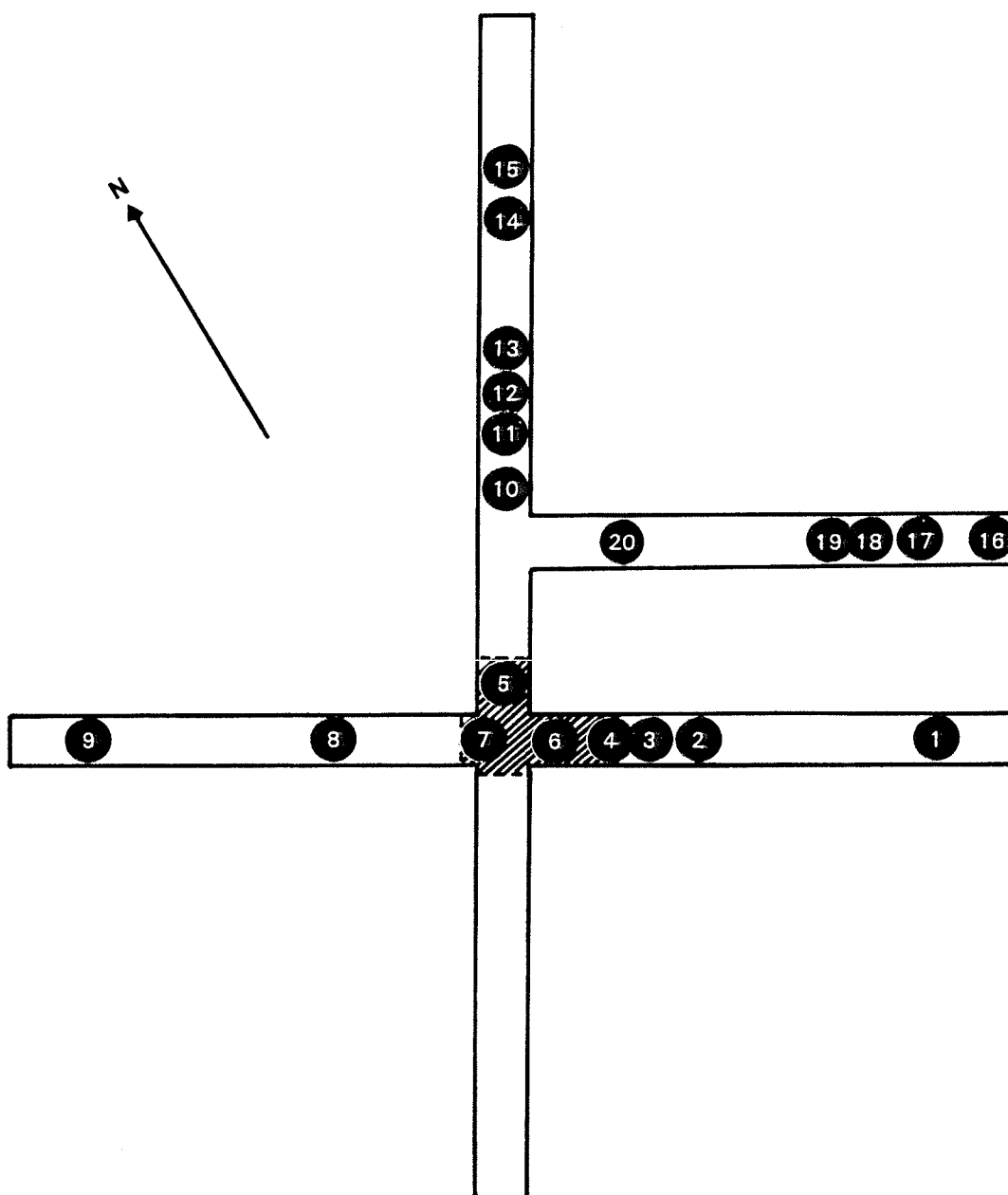
I zonen mellan en plan odlingslätt och ett något mer kuperat skogsområde strax SO om Säve flygfält upptogs ett antal provschakt i gasledningens sträckning. I schakt 49 hittades spår av en järnåldersboplats. Detta schakt låg i en västsluttning av en förhöjning i terrängen. Marken här var odlad.

Fyndförhållanden

I sluttningen där järnåldersboplatsen hittades upptogs 3 st provschakt. Eftersom flera konstruktioner framkom i schakt 49 utvidgades det åt flera håll och kom att omfatta ca 90 m². Provschakten 50 och 51, som grävdes något längre norrut, var nästan fyndtomma och behövde inte utvidgas. Provschaktens läge i terrängen framgår av kartan på föregående sida.

I provschakt 49 kunde järnåldersboplatsen avgränsas åt N och S. Däremot är det möjligt att boplatsen fortsätter åt V och Ö. Flera konstruktioner påträffades i schaktet och det finns anledning att redovisa deras art och läge på ett utförligt sätt. På sidan visas en skiss av provschakt 49 med nummermarkeringar för varje anläggning. Numren står för följande:

- Nr 1: Rund, mörk fläck som i ytan hade kol och bränt ben.
- Nr 2: Yta med små mörka fläckar.
- Nr 3: Mörk fläck, ca 1 m i diam, som i ytan hade fynd av keramik och 2 st små lerkulor.
- Nr 4: Liten svart fläck.
- Nr 5: Fläck med brun mjåla. Fläcken var skarpt avgränsad mot Ö.
- Nr 6: Mörk fläck, ca 1 m i diam.
- Nr 7: Mörk fläck, ca 1,5 m i diam.
- Nr 8: Mörk fläck med skarpa konturer, ca 1 x 1,5 m stor.
- Nr 9: Större sten med svarta fläckar omkring.
- Nr 10: Rund svart fläck, ca 25 cm i diam.
- Nr 11: Svart fläck.
- Nr 12: Rund svart fläck, ca 25 cm i diam.
- Nr 13: Svart sträng i riktning NO - SV.
- Nr 14: Mörkt område, huvudsakligen med längdriktning NO - SV.
- Nr 15: Mörkt område, huvudsakligen med längdriktning NO - SV.
- Nr 16: Mörk fläck där 1 keramikbit hittades i ytan.
- Nr 17: Svart fläck, oregelbunden till formen.
- Nr 18: Svart fläck, ca 25 cm i diam.
- Nr 19: Svart fläck, ca 1 m i diam. Fläcken hade skarpa konturer.
- Nr 20: Svart fläck, ca 1 m i diam. Fläcken innehöll flera mindre stenar.

Skissen visar konstruktionernas läge i provschakt 49, fyndområdet intill GAM 21. Det skrafferade området markerar en mörk yta under matjorden. Skala 1:200.

Uppdragsgivaren valde att flytta gasledningssträckan omkring 50 m österut för att undvika järnåldersboplatsen. Också där upptogs provschakt, men utan att några anmärkningsvärda fynd gjordes. Se nedan.

Datering

Fyndet av de två små lerkulorna på boplatsen gör att man sannolikt kan datera den till äldre järnålder.

Nivå över havet

Området ligger ca 20 meter över havet.

Fynd i provgropar/schakt

Schakt	Fynd	Konstruktion
49	2 lerkulor 4 keramikbitar 2 keramikbitar (rödgoods) 1 järnspik 23 flintavslag 37 övrig flinta 1 Avslag med retusch 1 Stycke med tillhuggning	Ett 20-tal mörka fläckar och strängar, några med rikligt med kol.
50	1 flintavslag	
51	2 flintavslag 4 övrig flinta	

Provschakten längs utstakningens nya sträckning

Här upptogs schakten 148-150 (se karta och fyndtabell i del IV i denna rapport). De innehöll fynd i form av enstaka flintavslag och övrig flinta, dessutom små keramikskärvor. Ingen ytterligare undersökning fordras längs utstakningens nya sträckning.

DEL IV

ÖVRIGA OMRÅDEN

FYNDTABELL

ANALYSER AV JORDPROVER

SAMMANFATTNING

På de följande KARTORNA i skala 1:4 000 markeras läget för de provgropar och provschakt som varken tillhör något vidaregrävningsområde eller fyndområde. Fyndinnehållet i dessa gropar och schakt finns med i den efterföljande FYNDTABELLEN.

Pg 36-38

BJ379

Pg 18-30

BJ282

BISKOPSGÅRDENS FÖRSAMLING

Pg 1-10

LU162

BJ228

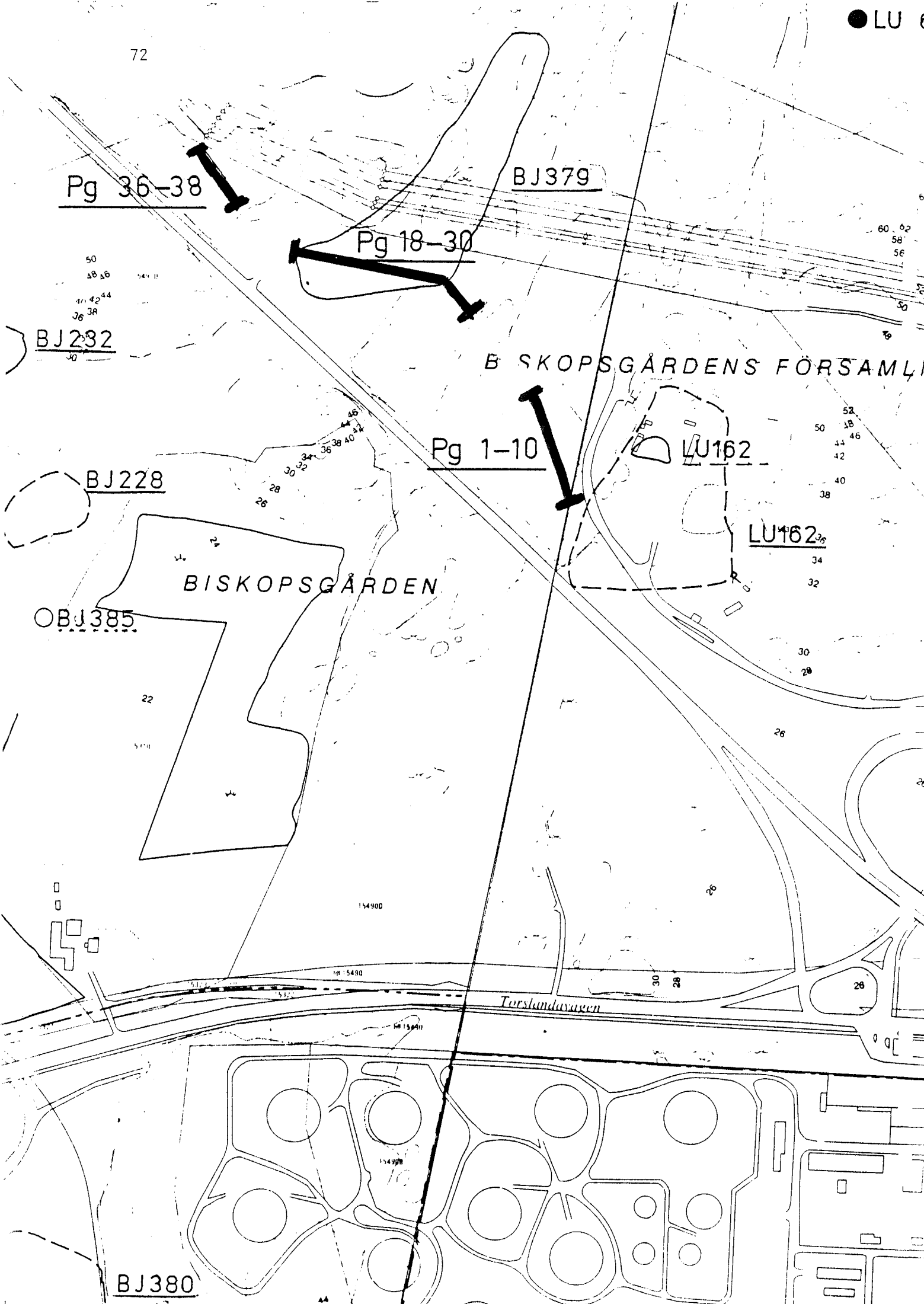
LU162₂₅

BISKOPSGÅRDEN

OBJ385

Torslundavägen

BJ380

● OBJ 191

Pg 95-98

Pg 87, 89-92

○ OBJ 176

Pg 228-242

Pg 72-74, 81

○ GOTEV

Pg 58-70

○ OBJ 249

Pg 39-48

75490

OBJ 391

OBJ 389

○ OBJ 192

74

BJ193

Pg 128, 130-134

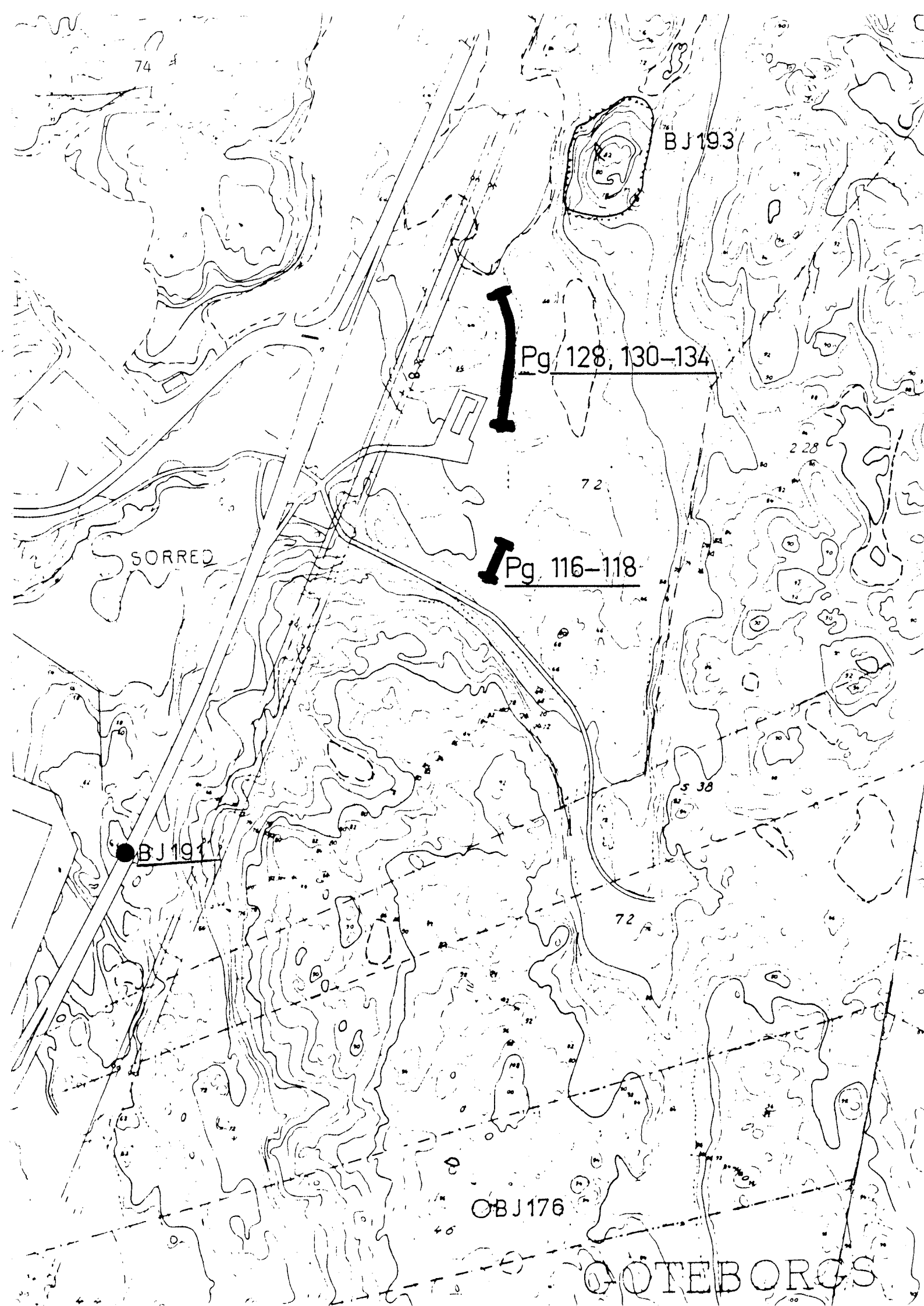
SORRED

Pg 116-118

● BJ191

OBJ176

GÖTEBORGS

I Pg 139-142

I Pg 135-138

Hisingaleden

BJ 193

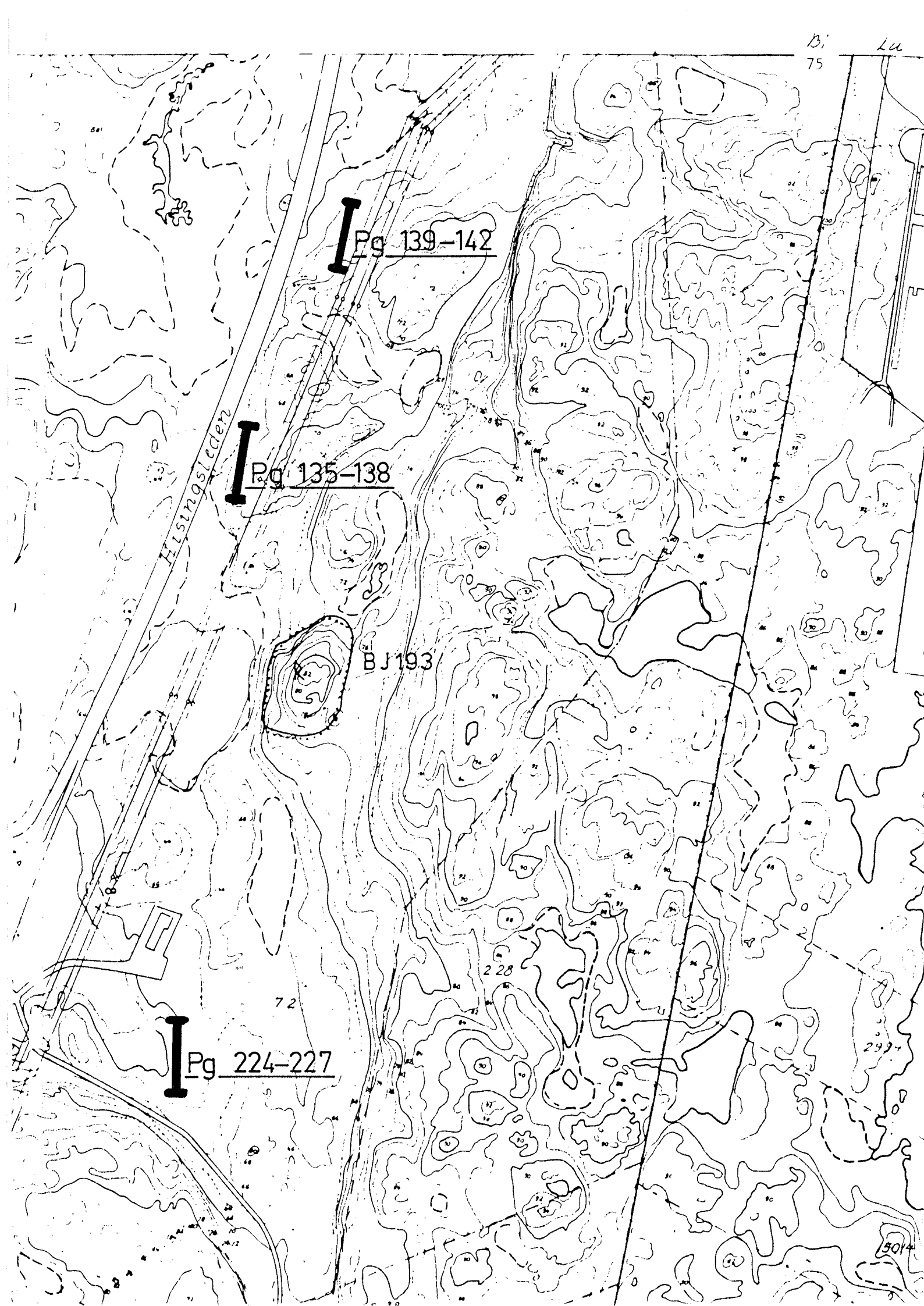
I Pg 224-227

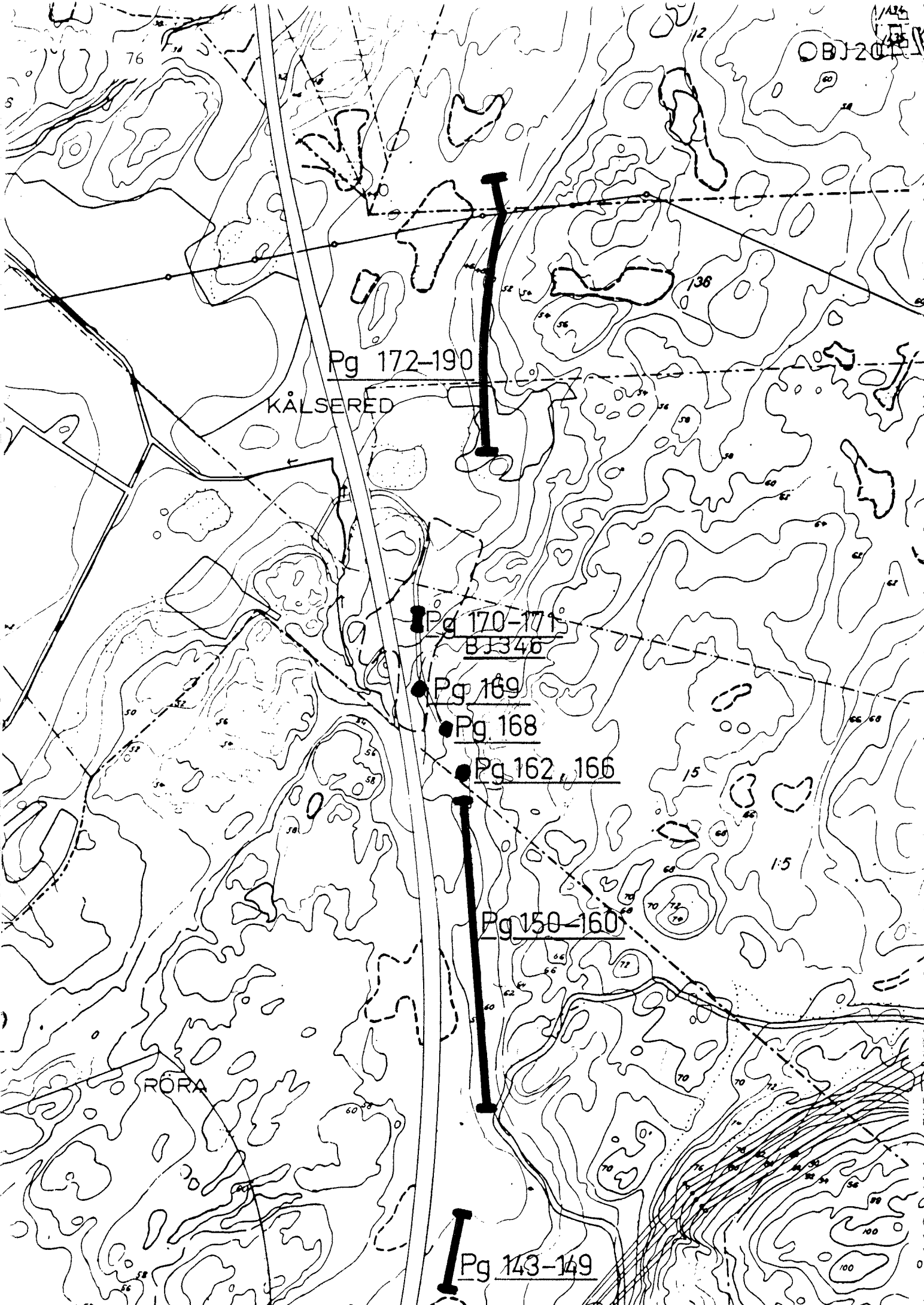
72

228

299

501

Pg 172-190

KÅLSERED

Pg 170-171

BJ346

Pg 169

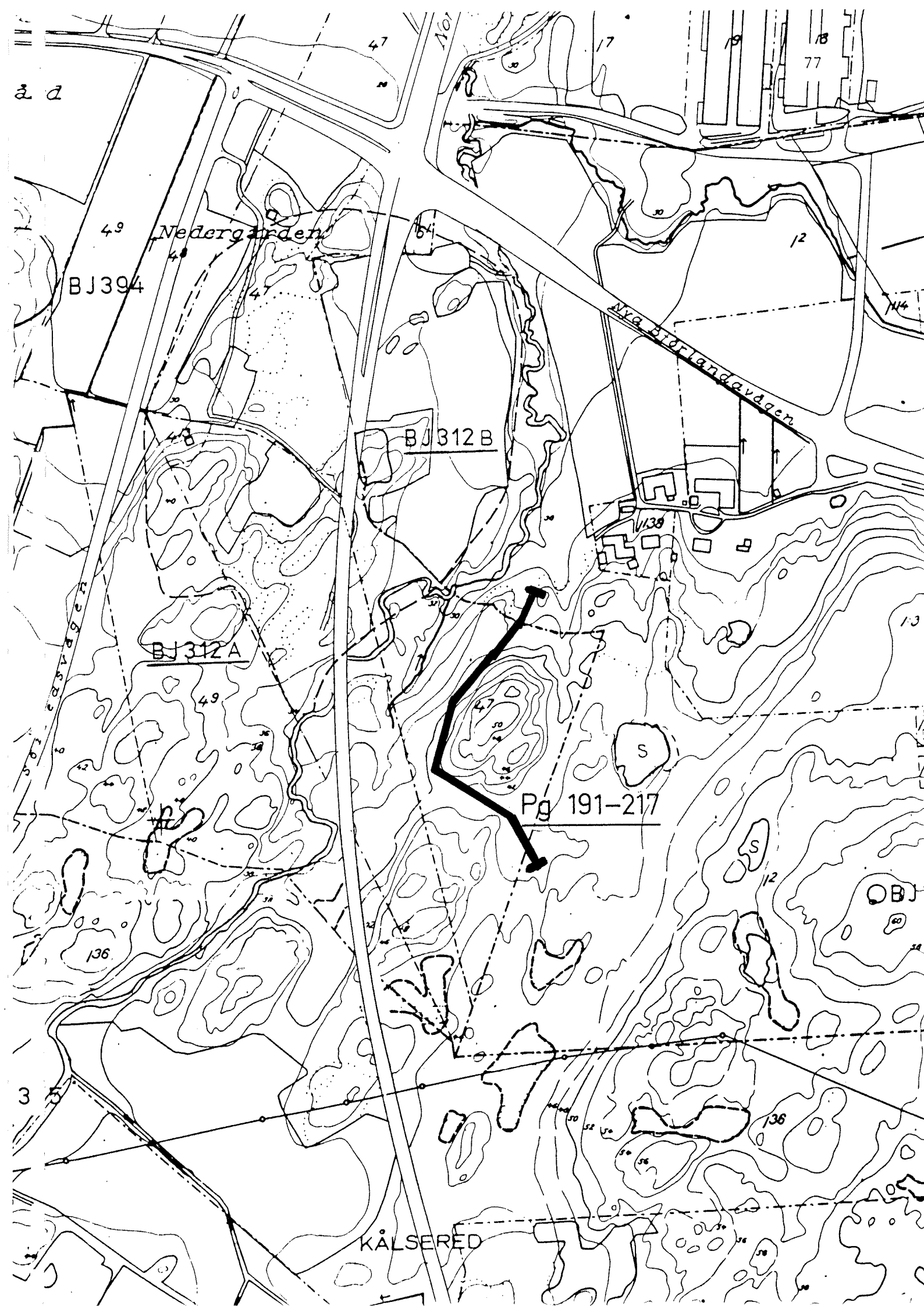
Pg 168

Pg 162, 166

Pg 159-160

RÖRA

Pg 143-149

ä d

49 Nedergården

BJ 394

BJ 312 B

BJ 312 A

Pg 191-217

KÅLSERED

Nya Söderlandsvägen

Söderåsen

3

OB

136

136

13

12

77

18

17

47

101

48

47

54

30

49

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

36

50

52

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

50

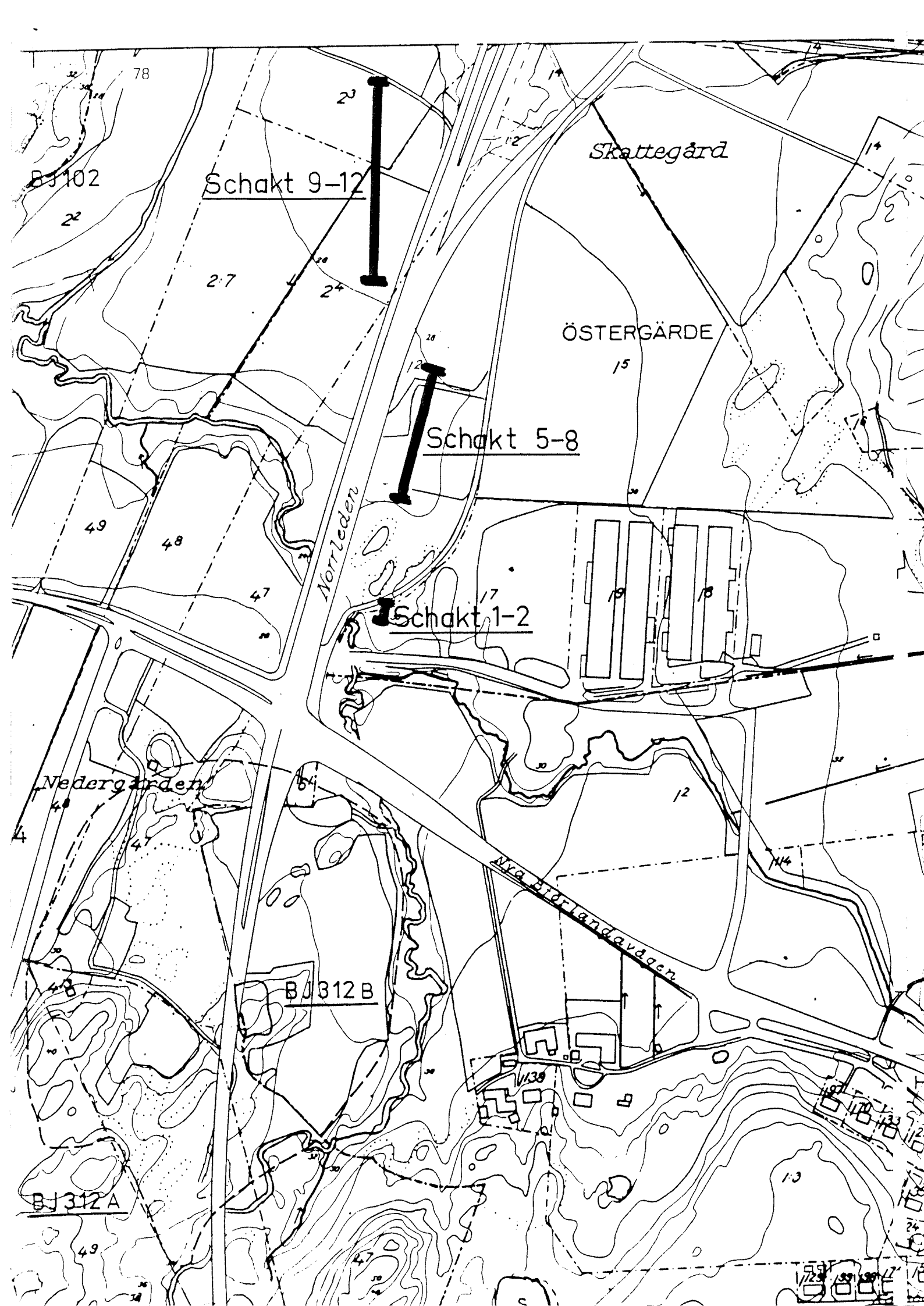
50

50

50

50

50

Schakt 9-12

Schakt 5-8

Schakt 1-2

Skattegård

ÖSTERGÅRDE

Nedergården

Norrleden

Nya Björlandavägen

BJ 102

BJ 312 A

BJ 312 B

78

20

27

24

20

12

17

19

18

15

49

48

47

12

14

13

49

47

12

11

10

9

8

7

6

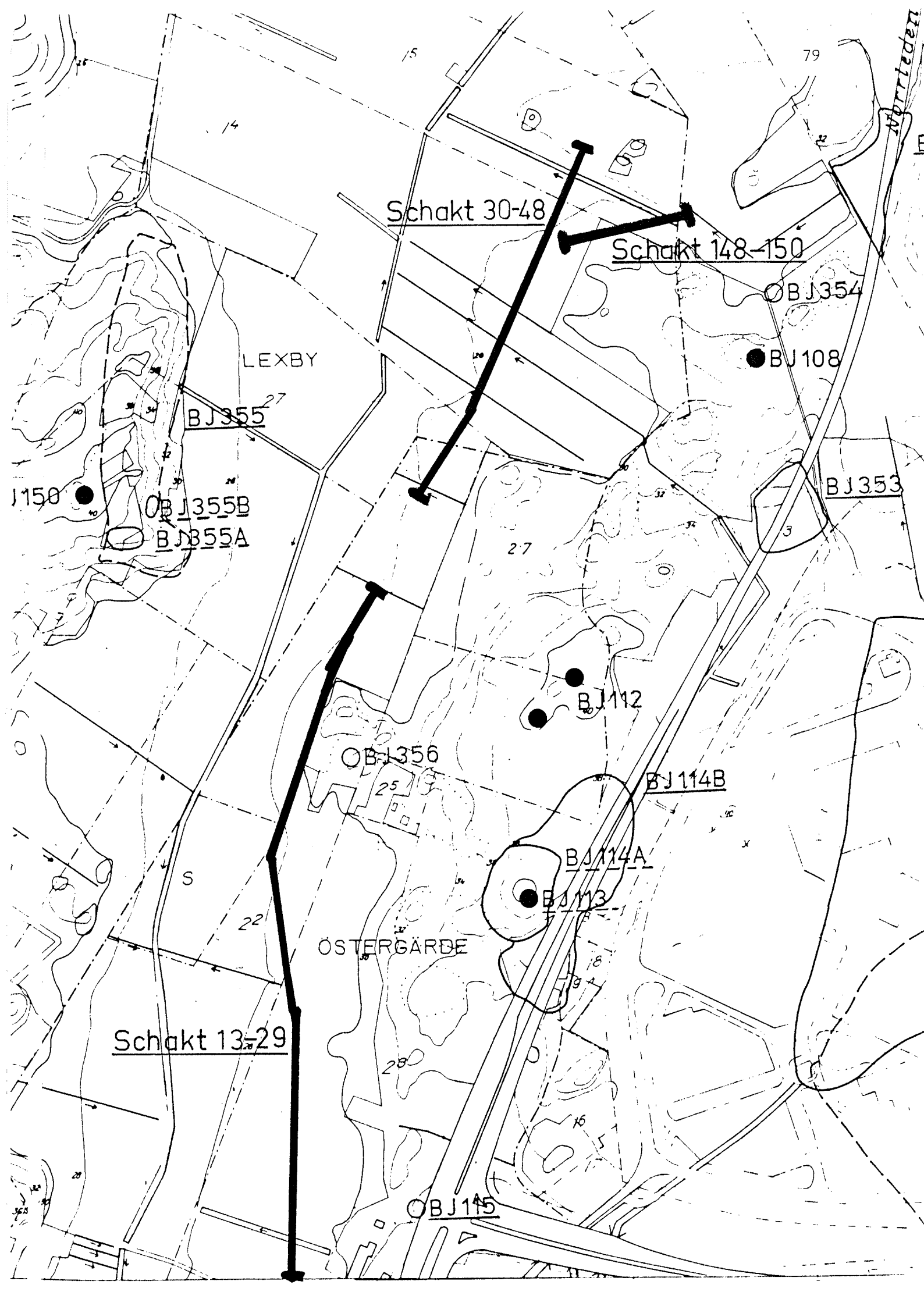
5

4

3

2

1

Schakt 30-48

Schakt 148-150

LEXBY

BJ355

OBJ354

●BJ108

BJ353

●1150

○OBJ355B

○BJ355A

27

●BJ112

○OBJ356

BJ114B

S

○BJ114A

●BJ113

22

ÖSTERGÅRDE

Schakt 13-29

28

○OBJ115

16

SA264

SKAIDLA

Schakt 80-85

OTU132

Schakt 77-79

OTU136

OTU133

38 71

OTU131

Furuberg

Schakt 52-58

OTU082

Femkanten

38 36

● BJ103

38 37

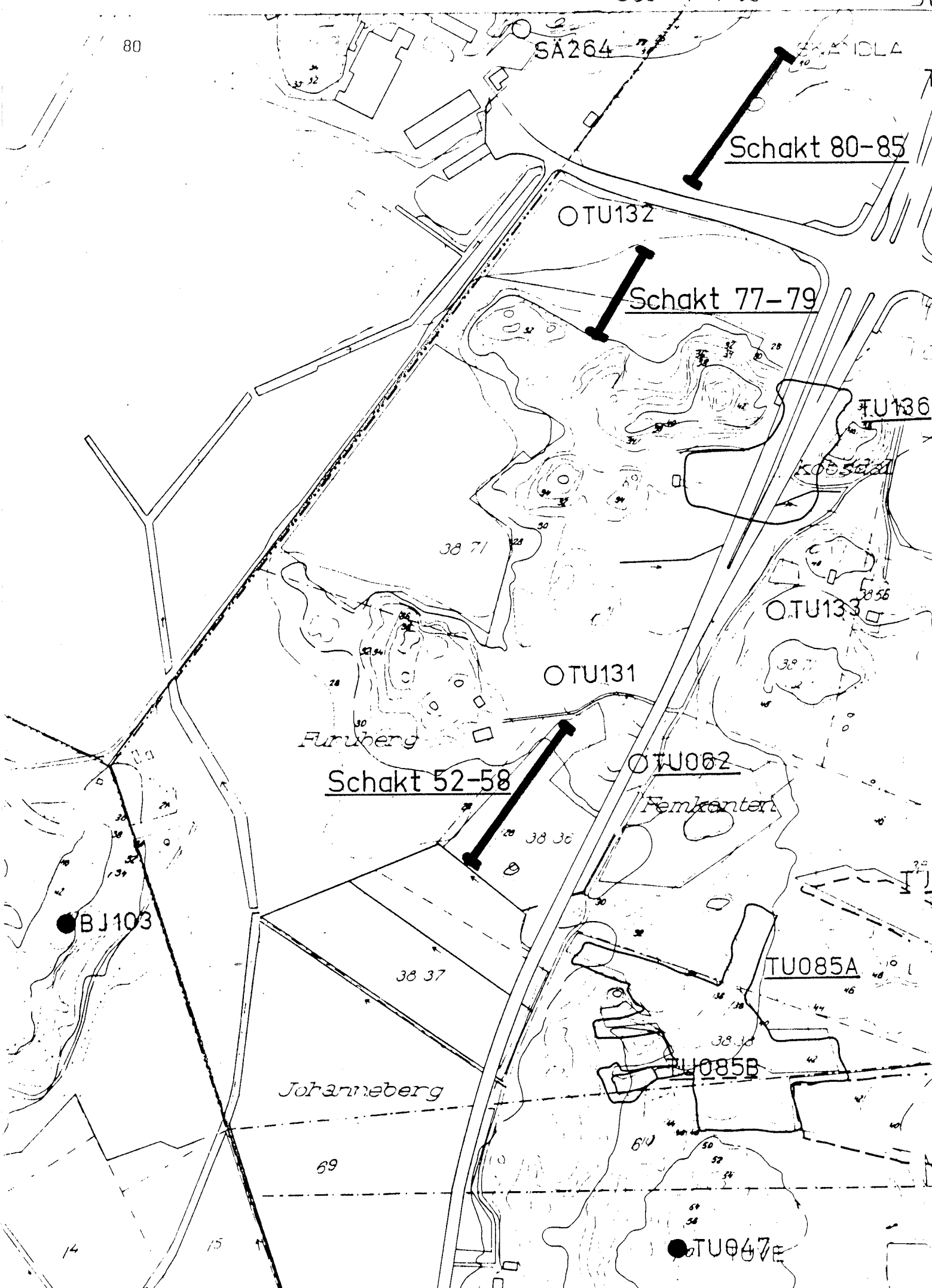
TU085A

Johanneberg

TU085B

69

● TU087E

Ic gård

81

SOLBERG

Schakt 115-120

Sorgård

KALSHED

SÅ180B

SÅ180A

SÅ180C

SÅ179

Schakt 106-114

OSÅ265

SÅ181A

SÅ181B

ASSMUNDTORP

SÅ178

Schakt 91-105

OSÅ267

OTU140

SKANDLA

OSÅ268

TU139B

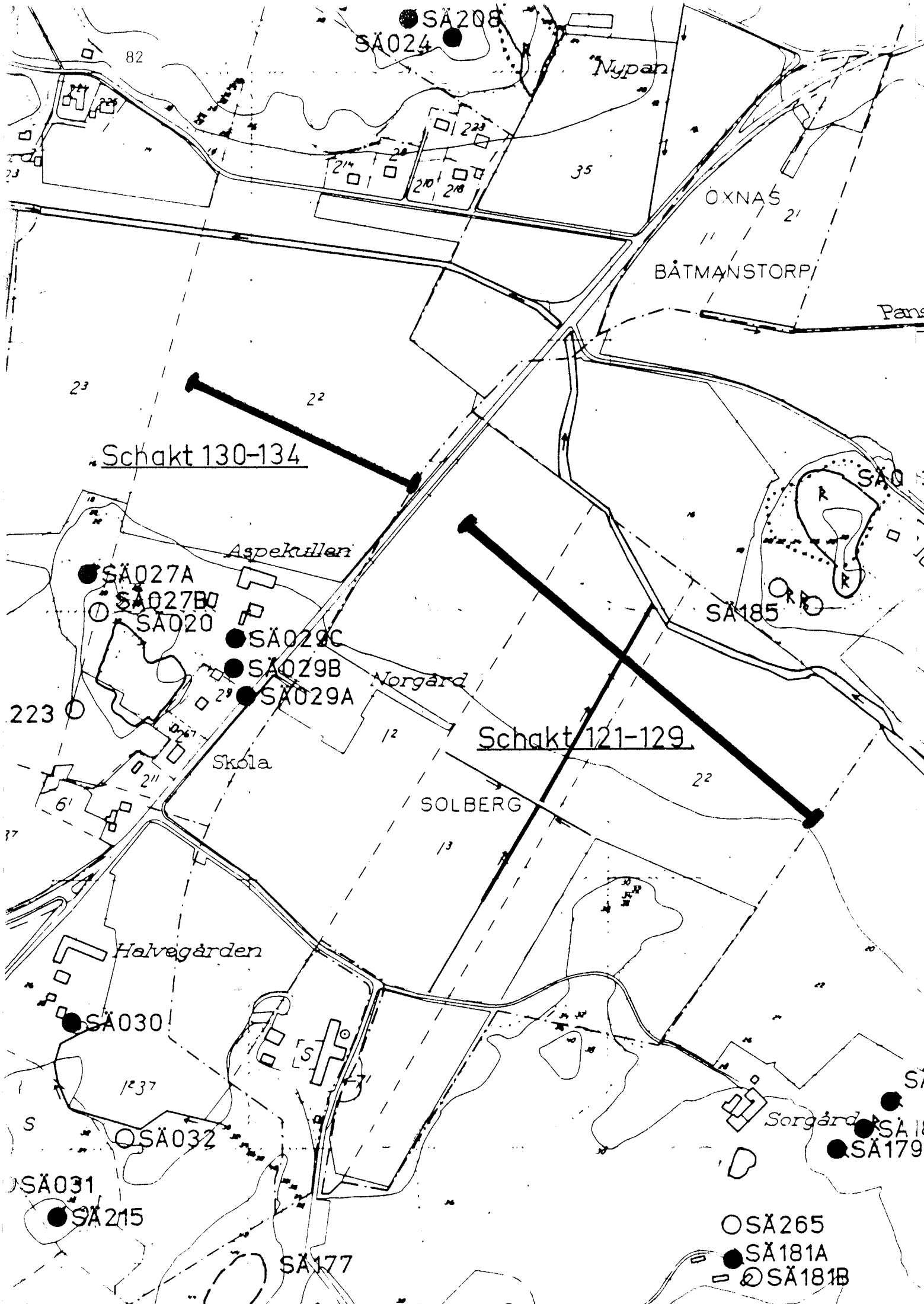
OSÅ178

OSÅ264

TU139A

TU064

Sä Tu

SA208
SA024

Nypan

ÖXNAS

BÄTMANSTORP

Schakt 130-134

Aspekullen

SA027A
SA027B
SA020

SA029C
SA029B
SA029A

Norgård

Schakt 121-129

Skola

SOLBERG

Halvegården

SA030

SA032

SA031

SA215

SA177

SA265

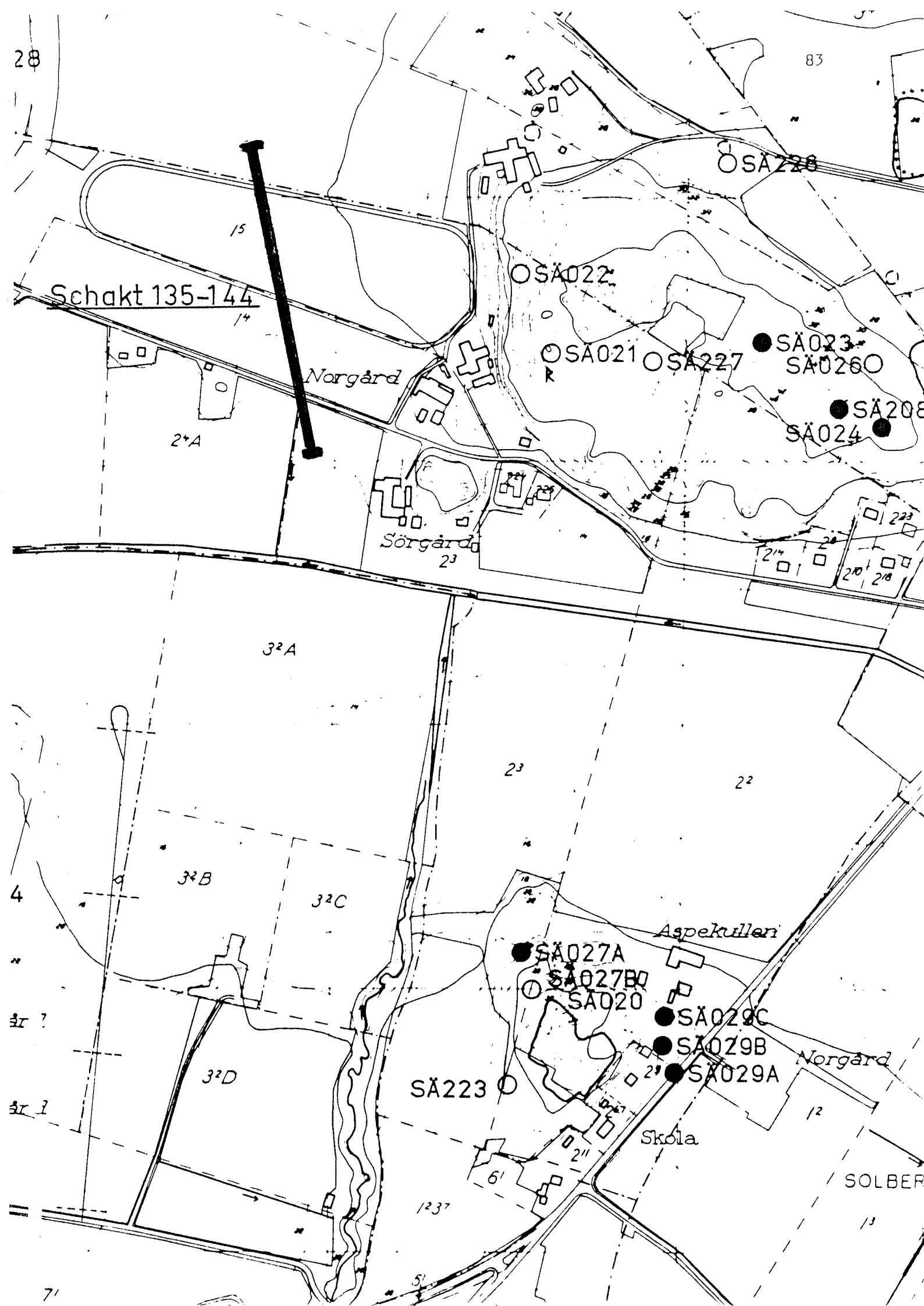
SA181A

SA181B

Sorgård

SA179

SA18

FYNDTABELL

PLATS: VÄSTGÅS II (HISINGEN) FÖRUNDERSÖKNING 1988

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kort spånfr.		Mikro-spån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
Vidaregrävn. omr. GAM 1													
Pg A			2	14							1	2	Kärnfragm B, 1 st, 12 g
" B			51	157	1	4					19	45	Avslag av slipad yxa/mejsel, 1 st, 1 gr. Spånpilspets typ A, 3 st, 7 g. Spånpilspets typ A, förarbete, 1 st, 3 g. Spånskrapa A, 1 st, 16 g
" C	2	4	24	89			1	1	2	< 1	10	30	Avslag m retusch, 1 st, 4 g. Keramik, 2 st, 11 g. Bergartsfragm m slipyta, 1 st, 8 g.
" D	8	16	56	468	1	< 1	5	9	2	< 1	39	348	Spån av slipad yxa/mejsel, 1 st, 2 g Avslag av slipad yxa/mejsel, 1 st, 3 g. Spånskrapa A, 1 st, 5 g. Avslagsskrapa B, 1 st, 4 g. Kärnfragment B, 1 st, 27 g. Plattformskärna C, 1 st, 16 g. Plattformskärna E, 1 st, 96 g. Avslag m slipyta, 1 st, 4 g. Keramik, 4 st, 8 g. Kvarts, 1 st, 7 g. Skiffer, 1 st, 14 g.
" E	1	9	9	83			1	1			7	42	Övr retuscherad spets, 1 st, 2 g. Spånpilspets m tånge, typ A, 1 st, 1 g. Spånskrapa A, 1 st, 10 g. Keramik, 3 st, 20 g.
" F													
" G													
" H	2	7	75	488	1	< 1	3	4			31	83	Avslag av slipad yxa/mejsel, 1 st, 2 g. Spånskrapa A, 1 st, 4 g. Avslagsskrapa A, 1 st, 8 g. Avslagsskrapa A, fragment, 1 st, 2 g. Spån m retusch, 1 st, 2 g. Avslag m retusch, 1 st, 2 g.
Pg 1													
" 2			3	26							7	90	
" 3											9	10	
" 4	1	6									11	91	Kvarts, 2 st, 5 g.
" 5			3	45							20	171	
" 6											2	94	
" 7			2	3							27	77	Kvarts, 1 st, 5 g.
" 8													
" 9											9	280	Kvarts, 1 st, 21 g.
" 10											3	23	

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kortspånfr.		Mikrospån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
Vidaregrävn. omr. GAM 4:1													
Pg 11													
" 12											19	69	
" 13			1	3							4	2	
" 14			5	17							17	209	
" 15	1	1	1	1							10	29	
" 16											1	9	
" 17			3	12							20	61	
Pg 18													
" 19			2	70							4	51	
" 20											5	16	
" 21			1	11							2	588	
" 22													
" 23			1	31							3	112	
" 24											4	11	
" 25			1	1							1	44	
" 26													
" 27													
" 28													
" 29													
" 30	1	1									10	19	Avslag m retusch, 1 st, 1 g.
Vidaregrävn. omr. GAM 4:2													
Pg 31			2	42							13	74	Avslag m retusch, 1 st, 16 g.
" 32			9	48			1	3			26	179	Kniv(segmentkniv), 1 st, 4 g.
" 33											5	61	
" 34			7	7			1	5			26	93	Keramik, 2 st, 4 g.
" 35			19	81			1	2			69	151	Kvarts, 2 st, 1 g.
" 36											27	490	
" 37											3	82	
" 38													
" 39											3	84	
" 40													
" 41											3	44	
" 42											3	7	
" 43											43	124	

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kort spånfr.		Mikro- spån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
forts. fyndområde vid GAM 7													
Pg 76													
" 77													
" 78													
" 79													
" 80											1	< 1	
" 81													
" 82													
" 83													
" 84													
" 85											8	19	
" 86													
" 87													
forts. fyndområde vid GAM 7													
Pg 88											17	80	Avslag m retusch, 1 st, 3 g.
Pg 89													
" 90													
" 91											1	< 1	
" 92													
Vidaregrävn. omr. GAM 8													
Pg 93													Bränd lera?, 32 g.
" 94													
Pg 95													
" 96													
" 97													
" 98													
Vidaregrävn. omr. GAM 9													
Pg 99											1	4	
" 100													
" 101													
" 102													
" 103											1	2	
" 104													
" 105											3	25	

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kortspånfr.		Mikrospån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
forts. vidaregräv. område GAM 9													
Pg 106											2	125	Avslag? av kvarts, 1 st, 2 g
" 107													
" 108											7	45	
" 109													
Vidaregräv. omr. GAM 10													
Pg 110											13	126	
" 111													
" 112											1	5	
" 113													
" 114											3	18	Kol, 4 g.
" 115													
Pg 116											6	4	
" 117											1	1	
" 118											13	32	
Fyndområde vid GAM 11													
Pg 119			1	<1							1	3	Spån? av kvarts, 1 st, 1 g.
" 120			9	24									Avslag m retusch, 1 st, 7 g.
" 121			1	<1							5	25	
" 122											3	1	
" 123											3	95	
" 124											5	15	
" 125											3	3	Avslag m retusch, 1 st, 4 g.
" 126											3	15	
" 127			1	3							9	9	
" 128													
forts. fyndområde vid GAM 11													
Pg 129			1	<1							11	45	
Pg 130													
" 131													
" 132													
" 133			1	<1	2	<1					12	4	
" 134											4	3	
" 135											8	5	

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kortspånfr.		Mikrospån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
Schakt 19											3	119	
" 20													
" 21													
" 22			1	10									
" 23													
" 24											2	210	
" 25			1	120									
" 26													
" 27													
" 28													
" 29			1	16									
" 30													
" 31													
" 32													
" 33													
" 34													
" 35													
" 36													
" 37													
" 38													
" 39													
" 40													
" 41			3	47							8	670	Bränd lera el keramik, 3 st, 1 g.
" 42													
" 43	1	5	1	55							10	216	Bränd lera, 3 st, 1 g. Tegel, 1 st, 3 g.
" 44											1	57	
" 45											8	1292	Keramik, 9 st, 3 g.
" 46			3	51							26	258	
" 47											6	95	
" 48			6	105							17	1324	
Fyndområde vid GAM 21													
Schakt 49			23	492							37	1494	Avslag m retusch, 1 st, 1 g. Stycke m tillhuggning, 1 st, 64 g. Keramik, 4 st, 6 g. Rödgoods, 2 st, 25 g. Lerkulor, 2 st, 1 g. Järnspik, 1 st, 58 g.
" 50			1	2									
" 51			2	23							4	74	
Schakt 52													
" 53			1	5							1	5	

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kortspånfr.		Mikrospån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
Schakt 54											1	20	
" 55											2	20	
" 56													
" 57			1	< 1									
" 58													
Vidaregrav. omr. GAM 22:1													
Schakt 59	3	8	93	610			2	4	3	4	137	1084	Kärnyxa, 1 st, 190 g. Enkel avslagsskrapa, 2 st, 17 g. Övr kärna m en plattform, 2 st, 72 g
" 60	1	8	46	262			1	1	2	4	50	324	Kärnfragm. B, sidofragm. 1 st, 19 g.
" 61			19	95							2	43	
" 61 (79 - 80 cm)			1	4							8	36	
" 61 (90 cm ned. Under leran)			8	83			1	3			24	153	
" 62			3	8							4	1	
" 62 (50 - 70 cm)			43	276			2	2			50	490	Kärnfragm B, sidofragm, 1 st, 21 g. Övr kärna m en plattform, 1 st, 158 g.
" 62 (nere i leran)											1	10	
" 63			6	41					1	< 1	8	57	
" 63 (65 cm ned. Under leran)			4	4							21	175	
" 64 (0 - 25 cm)			11	264			1	1	1	< 1	37	262	Kärnfragm B, sidofragm, 1 st, 19 g. Konisk kärna m en plattf, 1 st, 26 g
Schakt 65			2	60							3	45	
" 65 (i matjorden)													Järnfragment, 2 st, 3 g.
" 66													
" 67			2	2							1	27	
" 68			1	1							2	35	
Vidaregrav. omr. GAM 22:2													
Schakt 69			26	192							47	430	Övr kärna m två plattformar, 1 st, 48 g.
" 70													
" 71			5	88							17	424	
" 72													
" 73			8	62							8	68	Keramik, 1 st, 2 g. Bränd lera, 1 st, 4 g.
" 73 (anl. 1)											2	3	Tegel, 1 st, 47 g. Keramik, 2 st, < 1 g. Järnspik, 1 st, 6 g.

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kort spånfr.		Mikro- spån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
forts. vidare- grävn. omr. GAM 22:2													
Schakt 74 (40 - 50 cm)			14	174							58	540	Bränt ben, 1 st, < 1 g. Bränt ben, 1 st, 1 g.
" 74 (anl. 1)			1	1							2	7	
" 75													
" 76			3	262							9	716	
Schakt 77											18	350	Övr kärna m en plattform, 1 st, 26 g Fajans, 1 st, 3 g.
" 78													
" 79			1	25							1	6	
" 80											1	68	
" 81											1	12	
" 82			1	8									
" 83													
" 84			1	210									
" 85													
Vidaregrävn. omr. GAM 23													
Schakt 86			1	9							3	12	
" 87			4	291							5	364	
" 88													
" 89											21	48	
" 90											1	2	
Schakt 91													
" 92													
" 93											1	22	
" 94											1	110	
" 95													
" 96											1	128	
" 97													
" 98													
" 99													
" 100													
" 101													
" 102			1	7							1	11	
" 103											2	6	
" 104			1	8									
" 105					1	< 1					3	25	

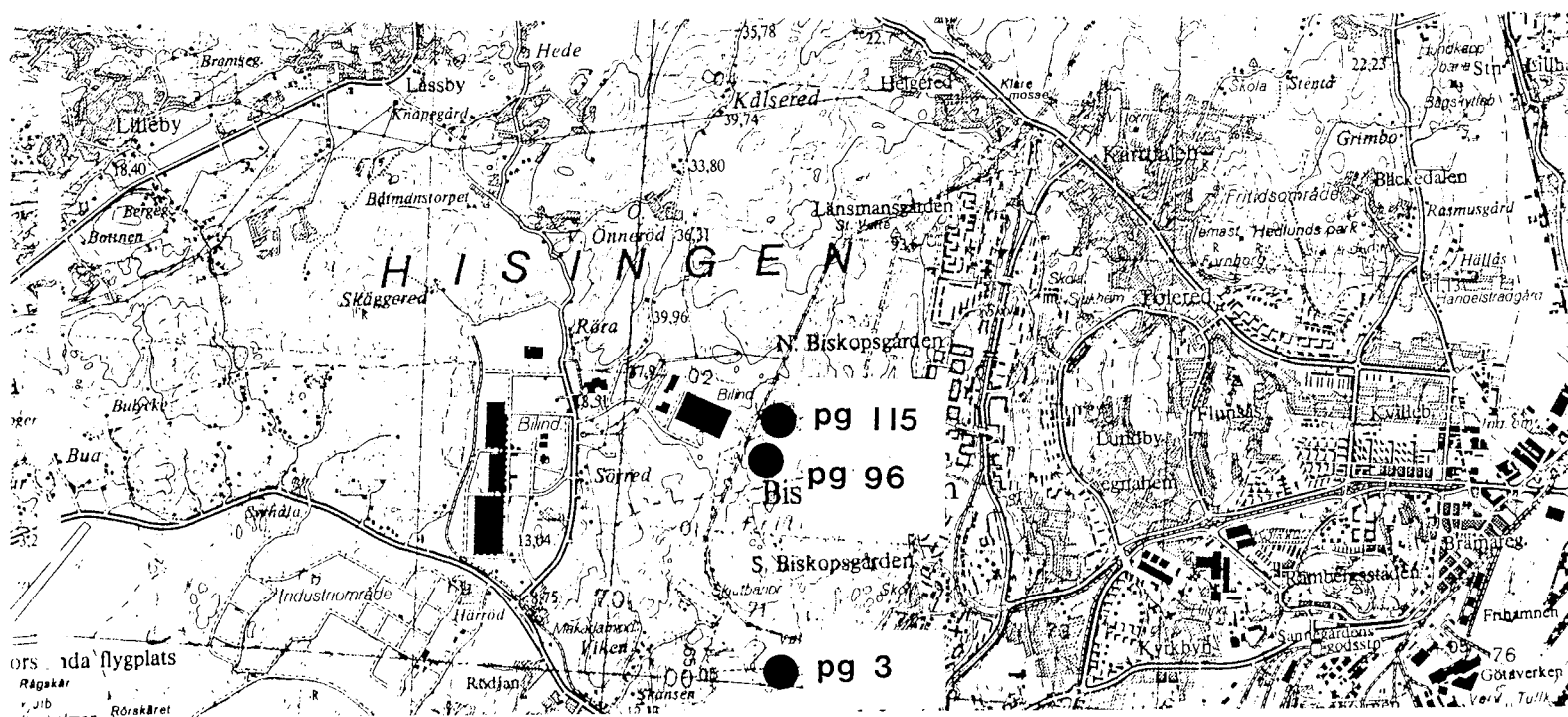
FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kort spånfr.		Mikro-spån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
Schakt 106													
" 107													
" 108													
" 109													
" 110													
" 111											1	9	Stycke m tillhugning, 1 st, 26 g.
" 112													
" 113			1	2							6	106	
" 114													
" 115											5	438	
" 116											1	50	Stycke m tillhugning, 1 st, 70 g.
" 117											2	22	Övrig kärna, 1 st, 13 g.
" 118											1	2	
" 119													
" 120			2	4									Bränt ben, 1 st, 4 g.
" 121											1	< 1	
" 122													
" 123											7	167	Dubbel avslagsskrapa, 1 st, 2 g.
" 124											1	36	
" 125			1	21							2	76	
" 126											1	22	
" 127											1	24	
" 128													
" 129											11	284	
" 130			1	< 1									
" 131			1	6							4	135	
" 132											3	120	
" 133											1	1	
" 134			1	7									
" 135											1	76	
" 136											4	185	
" 137											1	30	
50 m N om schakt 137													Slagg, 2 st, 230 g.
" 138			1	2							1	96	
" 139			1	6									
" 140											3	19	
" 141			4	70							7	522	
" 142											3	49	
" 143											2	13	

FYNDUPPGIFT	Spån		Avslag		Splitter		Kortspånfr.		Mikrospån		Övrig flinta		Redskap, kärnor och övrigt material. St, gr.
	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	St	gr	
Schakt 144													
Vidaregrävn. omr. GAM 18													
Schakt 145			6	69							4	106	Enkel avlagsskrapa, 1 st 14 g. Bergart 1 st 12 g. Brända ben, 6 st, 3 g. Tegel, 2 st, 8 g. Porslin, 8 st, 7 g. Tegel eller rödgods, 15 st, 25 g. Fragment av kritpipor, 5 st, 14 g. Fragment av djurtänder, 8 st, 10 g. Järnten, 1 st, 27 g. Järnspikar, 3 st, 20 g. Tegel, 2 st, 17 g. Glaserat rödgods, 11 st, 34 g. Glaserat rödgods, 1 st, 4 g.
" 146			3	6							3	15	Bältesölja av järn, 1 st, 29 g. Fragment av glasflaska, 1 st, 3 g. Glaserat rödgods, 4 st, 40 g.
" 147											2	3	Keramik (rödgods) eller tegel, 1 st, < 1 g. Glaskärvor från flaska, 2 st, 8 g. Tegel, 1 st, < 1 g. Glaserat rödgods, 1 st, 9 g. Glaserat rödgods, 2 st, 4 g. Fragment av kritpipa, 1 st, < 1 g.
Schakt 148			3	1							5	86	
" 149			2	43							2	1	Keramik, 4 st, 1 g.
" 150			4	21							6	32	
Lösfynd mellan Pg 30 - 36			8	27							7	61	Spån m retusch, 1 st, 1 g. Stycke m tillhuggning, 1 st, 47 g. Övr kärna m en plattform, 1 st, 9 g. Övr kärna m två plattformar, 1 st, 32 g.
Ytplock mellan schakt 115 - 120			10	165							3	132	Kärnfragm A. Plattformavslag, 1 st, 17 g. Övr kärna m en plattform, 1 st, 90 g. Lerkula, 1 st, < 1 g. Bränd lera, 1 st, 5 g.
Ytplock mellan schakt 135 - 144			3	136							11	423	Avslag m retusch, 1 st, 110 g. Bryne, 1 st, 68 g. Spånpilspets m tånge, typ A (fragm), 1 st, 1 g. Järnbeslag, 1 st, 27 g. Bränd lera, 1 st, 1 g.
Diket vid schakt 100													Keramik, 1 st, 1 g.
Diket vid schakt 111													Keramik eller tegel, 1 st, < 1 g.
Ytplock vid schakt 116			3	96							12	766	

ANALYSER AV JORDPROVER

Jordprover togs från 3 st provgropar längs den planerade naturgasledningen. De togs från provgroparna 3, 96, och 115. Motivet för provtagningarna var i samtliga fall att ta reda på järninnehållet i marken eftersom jorden var mycket rödaktig i de aktuella provgroparna. En eventuell stor mängd järn i jorden skulle kunna visa att det fanns förutsättningar för järnframställning i Göteborgstrakten under forntiden.

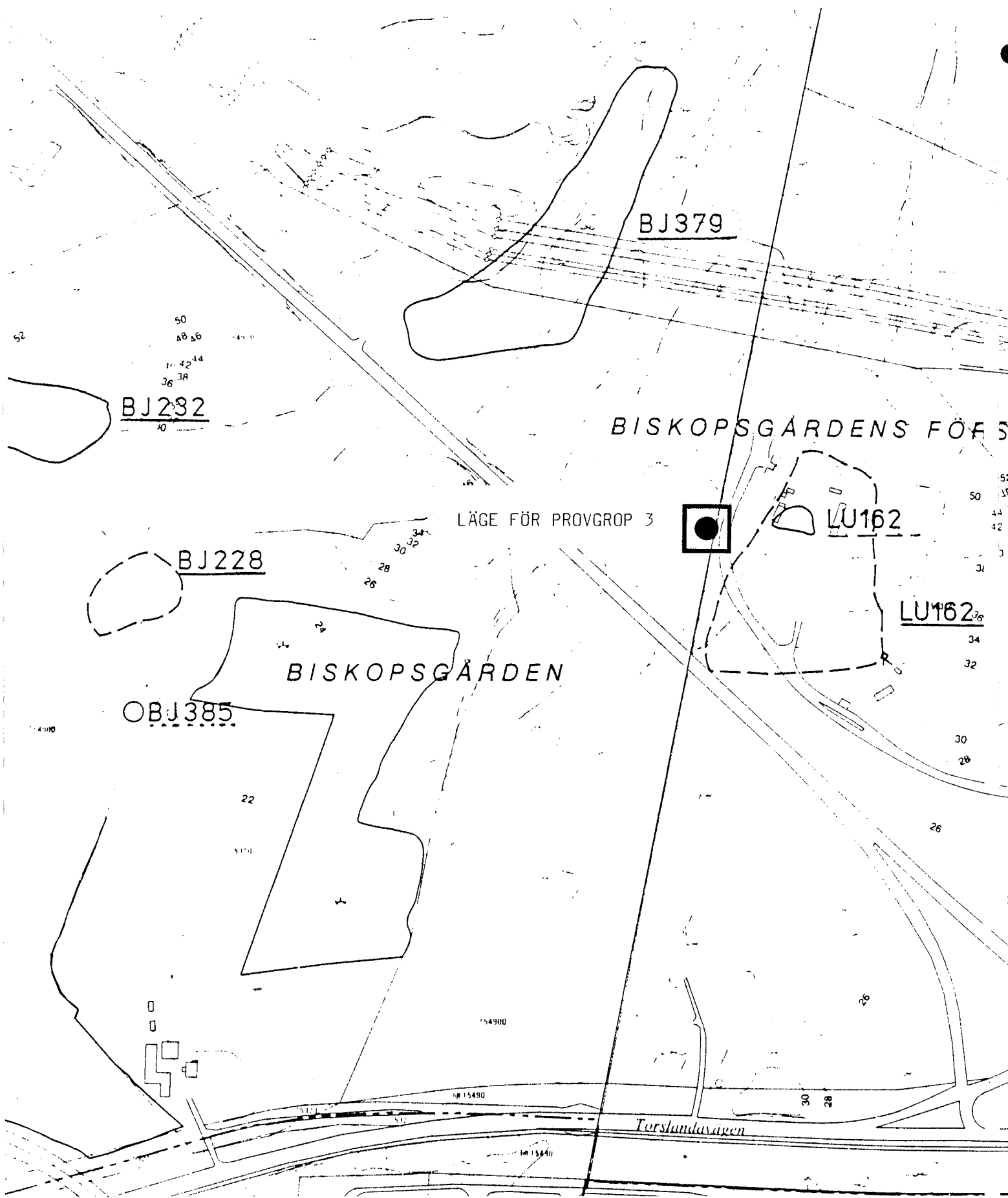
Provgroparnas läge på Hisingen i Göteborgs kommun framgår av kartan nedan. På efterföljande kartor visas provgroparnas läge mer detaljerat.

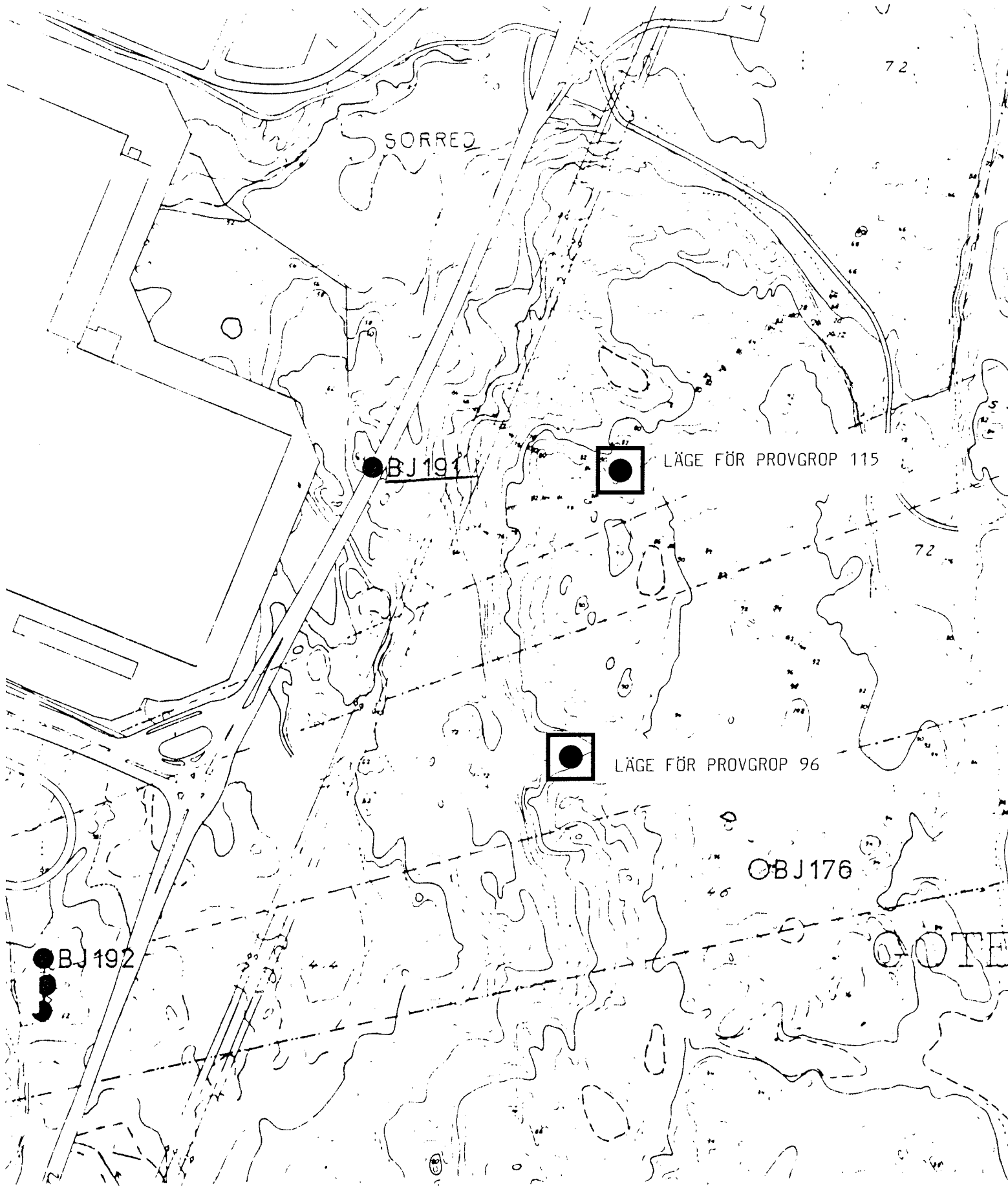
Skala 1:50 000.

De kemiska analyserna utfördes av Arkeometallurgiska Institutet (AMI) vid Stockholms universitet, institutionen för arkeologi.

Som analyserna visar fanns det relativt mycket järn i jorden på 10 cm djup i Pg 3 samt i Pg 96. Järninnehållet är såpass stort att man skulle kunna ha använt jorden för järnframställning under forntiden. Prospekteringar kring forntida järnframställningsplatser i Västergötlands inland visar att man där troligen använde jord med liknande mängd järn (Västergötlands fornminnesfören. tidskr. 1983 - 84, sid 87). Observera att det härmed inte påstås att man verkligen använde jorden på Hisingen för järnframställning, utan endast att förutsättningen sannolikt fanns.

Karta för Göteborgs kommun nr 5035. Skala 1:4000.

Karta för Göteborgs kommun nr 5036. Skala 1:4000.

Kemiska analyser av jordprover från Hisingen, Göteborgs kommun.

Kisel ingår icke i analysen men det kan på goda grunder antagas, att 100% minus summan av samtliga element i de enskilda proven till väsentlig del utgörs av kisel.

% Element	AMI nr 0-29002:1 Provgr.3 10 cm ned	AMI nr 0-29002:2 Provgr.3 40 cm ned	AMI nr 0-29002:3 Provgr.96	AMI nr 0-29002:4 Provgr.115
Aluminium	11,0	9,7	9,4	9,20
Antimon	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Barium	0,02	0,04	0,03	0,05
Bly	0,01	0,01	0,01	0,01
Bor	0,04	0,02	0,04	0,02
Fosfor	<0,001	<0,001	<0,001	<0,001
Järn tot	22,00	10,00	20,00	9,2
Kadmium	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Kalcium	1,0	1,4	1,4	1,3
Kalium	0,69	1,8	0,83	1,8
Kobolt	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Koppar	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Litium	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Magnesium	0,25	0,45	0,22	0,34
Mangan	0,03	0,05	0,03	0,06
Molybden	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Natrium	1,1	1,8	1,3	1,9
Nickel	0,01	<0,01	0,01	<0,01
Silver	<0,01	<0,01	<0,01	<0,01
Strontium	0,01	0,02	0,01	0,02
Svavel	0,35	0,20	0,21	0,19
Titan	0,33	0,25	0,49	0,23
Vanadin	0,02	0,02	0,03	0,01
Zink	0,01	<0,01	0,01	<0,01

SAMMANFATTNING

På uppdrag av Swedegas AB utförde personal från Göteborgs arkeologiska museum sommaren 1988 en arkeologisk förundersökning längs planerad gasledningssträcka. Sträckan var ca 15 km lång och gick över Hisingen i Göteborgs kommun (fig 1).

Förundersökningen skedde på grundval av den inventering som gjordes hösten - 87 och som redovisas i särskild rapport. Inventeringen resulterade i 26 områden, betecknade GAM 1 - 26, vilka ansågs behöva förundersökas. Efteråt justerades läget för ledningen beträffande GAM 2, 3 och 26 vilket innebar att det inte längre fanns skäl för förundersökning av dessa områden. De förundersökta områdena har markerats på kartorna (karta 2 - 5).

GAM 1 och 4 - 17 undersöktes med provgropar som grävdes för hand. Sammanlagt grävdes i dessa områden 250 gropar. Områdena GAM 18 - 25 undersöktes med provschakt som grävdes med maskin. 150 st provschakt grävdes med en sammanlagd längd av 1 280 m.

På åtskilliga platser har det vid förundersökningen visat sig finnas indikationer på fornlämningar. Vid några platser flyttades sträckan för att undvika dem. Efter flyttningen kom ledningssträckan slutligen att passera över 13 fornlämningar.

Fornlämningarna som förundersöktes var mycket olika, främst p g a att de förekom i mycket varierande terräng. Längs den S delen av ledningssträckan hittades huvudsakligen små platser med liten mängd slagen och bearbetad flinta, men med kulturlager och/eller konstruktioner i form av hård, stenpackning eller lergolv. Den S delen av sträckan passerade fr a genom skogbevuxen och höglänt bergsterräng.

Den N delen av sträckan gick genom jordbruksbygd och på lägre nivåer. Här hittades bl a större stenåldersboplatser och även fyndrikare. Några boplatser var överlagrade av postglacial lera. Ledningssträckan passerade också en järnåldersboplatz och berörde en byplats från senare tid.

Kemisk analys av jordprover från gasledningssträckan visade att marken på vissa platser innehöll omkr 20% järn. Den upplysningen är av intresse eftersom man kunde tillverka järn av sådan råvara under forntiden.

Ytterligare fakta om förundersökningens resultat kan läsas i skriften Arkeologi och energi, sid 7-16. Skriften utgavs av Göteborgs arkeologiska museum år 1990.

GÖTEBORGS ARKEOLOGISKA MUSEUM

**Arkeologiska undersökningar
i Göteborgs kommun - rapport**

Författare: Ulf Ragnesten

**Redaktion: Ulf Ragnesten
Johan Wigforss**

**Renritning: Laszlo Lukas
Ferenc Schwetz**

Renskrift: Åsa Ereborg

Montering: Inger Redebratt

GÖTEBORG, OKTOBER 1990

